

NAMİZƏDLƏRİN YAZACAQLARI İNŞAYA (ESSE-yə) QOYULAN TƏLƏBLƏR HAQQINDA

Hörmətli namizədlər!

Xarici dil müəllimliyinə aid peşə tanınması imtahanında namizədlər *bəzi dillər* üzrə təqdim olunmuş mövzuda inşa (esse) yazacaqlar. Yazı işi namizədin bitirdiyi ixtisaslaşmaya müvafiq dildə (ixtisaslaşma dilində) yerinə yetirilməlidir.

Namizədlərə ədəbi əsərlərin materialları və ya ictimai-siyasi, iqtisadi və ya mədəni həyat sahələrində baş verən aktual hadisə və proseslər, həmçinin respublikamız və görkəmli şəxsiyyətlərimiz, dili öyrənilən ölkələr və onların məşhur şəxsiyyətləri, beynəlxalq münasibətlər, təhsil, ixtisas, ətraf mühit, mənəviyyat və bütün bəşəriyyəti narahat edən digər global problemlər haqqında müstəqil mühakimə yürütmək bacarığını nümayiş etdirməyə imkan verən mövzular təklif olunur.

İnşa yazıda (essədə) namizəd öz fikirlərini aydın və savadlı ifadə etməlidir.

İnşanı (esseni) yazarkən namizəd:

- mövzunu açmalı;
- ədəbi əsərin məzmununa və ya ictimai-siyasi problemlərə yaxşı bələd olduğunu göstərməli;
- ədəbi əsərin məzmununu və ya ictimai-siyasi problemləri təhlil etmək, ümumiləşdirmək və məntiqi nəticə çıxarmaq qabiliyyətini nümayiş etdirməli;
- öz fikirlərini anlaşıqlı, məntiqli, rəbitəli və aydın surətdə, ədəbi dilin normalarına və qrammatika, orfoqrafiya, durğu işarələrinin işlənməsi qaydalarına müvafiq olaraq ifadə etməlidir.

İnşa (esse) səliqəli və aydın xətlə yazılmalıdır.

Yazı işi qiymətləndirilən zaman aşağıdakı meyarlar nəzərə alınır:

- verilmiş mövzunun başa düşülməsi, mövzu üzrə materialı, əsas fakt və hadisələri bilmək;
- müəllifin mövzuya orijinal yanaşması, öz nöqtəyi-nəzərini əsaslandırılmış şəkildə ifadə etmək bacarığı, mövzunun açılma səviyyəsi, fikirlərin aydın və anlaşıqlı ifadə olunması;
- çıxarılan nəticələrin məntiqli və əsaslandırılmış olması;
- yazı üslubunun orijinallığı, dilin zənginliyi və səlisliyi, savadlılıq səviyyəsi;
- yazı işinin ədəbi dilin leksik, frazeoloji, qrammatik və üslub normalarına, orfoqrafiya və durğu işarələrinin işlədilməsi qaydalarına tam riayət etməklə tərtib olunması.

Yazı işində namizədin özü haqqında hər hansı məlumat yazması və ya hansısa işarə vurməsi qadağandır. Belə hala yol vermiş namizədin yazı işi “sıfır” balla qiymətləndiriləcəkdir.

İnşa yazı (esse) 2–4 səhifə həcmində olmalıdır.

Biologiya müəllimliyi

BOTANİKA

Bitki morfoloqiyası

Kök, gövdə, yarpaq. Quruluşu, vəzifələri, formaları, şəkildəyişmələri.

Bitkilərin çoxalması – vegetativ, qeyri-cinsi və cinsi çoxalma.

Ali bitkilərdə nəsil növbələşməsi.

Çiçək, çiçək qrupları. Meyvə, meyvənin qrupları. Toxum.

Ali bitkilərin sistematikas

Mamırkimilər (Bryophyta), qıjkimilər (Pteridophyta), çılpaqtoxumlular (Gymnospermae), örtülütoxumlular və ya çiçəkli bitkilər (Angiospermae və ya Anthophyta) şöbələrinin və maqrolid, hamamelidid, kariofillid, dilleniid, rozid, asterid, alismatid, liliid, aresid yarımsiniflərinin təsnifatı və səciyyəvi xüsusiyyətləri.

ƏDƏBİYYAT

1. İbrahimov A.Ş., Əliyev Ə.H., Bəşirov R.İ., Qarayeva A.Q. Botanika (dərslük). Sumqayıt: SDU-nun nəşri, 2004.
2. Qədirov N.M., Quliyev V.Ş. Ali bitkilər sistematikas. Bakı: Maarif, 1986.
3. Qurbanov E. M. Ali bitkilərin sistematikas. Bakı: BDU nəşriyyatı, 2009.
4. Еленевский А.Г., Соловьева М.П., Тихомиров В.Н. Ботаника высших или наземных растений. М.: Академия, 2000.
5. Комарницкий Н.А., Кудряшов Л.В., Уранов А.А. Ботаника и систематика растений. М.: Просвещение, 1975.
6. Тутаяк В.Х. Анатомия и морфология растений. М.: Высшая школа, 1989.
7. Хржановский В.Г. Курс общей ботаники. М.: Высшая школа, 1976.

ZOOLOGİYA

Zoologiya – heyvanat aləminin mənşəyi, inkişafı, biosferdə və insan həyatında (tibbdə, baytarlıqda, kənd təsərrüfatında və s.) rolu haqqında kompleks elm kimi. Zoologiyanın əsas inkişaf mərhələləri. Müasir zooloji təsnifat.

Onurğasızlar zoologiyası

Birhüceyrəlilərin (sarkodinlər, qamçılılar, sporelular, knidosporidilər, mikrosporidilər və infuzorlar) ümumi xarakteristikası, təsnifatı və əhəmiyyəti. Süngərlər, bağırsaqsızlıqlular və qurdların (kirpikli qurdlar, sorucular, monogeneylər, lentşəkilli qurdlar, nemertinlər, nematodlar, rotatorilər, çoxqıllı, azqıllı qurdlar və zəlilər) ümumi xarakteristikası, inkişaf tsikli və praktiki əhəmiyyəti.

Buğumayaqlılar (xərçəngkimilər, çoxayaqlılar, cücülər, hörümçəkkimilər), molyuskalar (xitonlar, qarınayaqlı molyuskalar, ikitaylılar, başıyaq molyuskalar) və dərisitikanlıların (dəniz ulduzları, dəniz kirpiləri, holoturilər və s.) ümumi xarakteristikası və təbiətdə rolu.

Onurğalılar zoologiyası

Kəlləsizlər yarımtipi: quruluş icmalı, təsnifatı və xarakteristikası.

Tunikalılar yarımtipi: xarakteristikası, quruluş icmalı və təsnifatı.

Onurğalılar yarımtipi. Su onurğalıları: quruluş icmalı və təsnifatı. Quru onurğalıları: quruluş icmalı, təsnifatı və əhəmiyyəti.

ƏDƏBİYYAT

1. Abbasov H.S., Mustafayev Q.T., Məmmədova S.Ə., İsmayılov R.Ə. Onurğalılar zoologiyası. Bakı: Bakı Universiteti nəşr., 1999.
2. Ağayev B.İ. Onurğasızlar zoologiyası. Praktiki məşğələlər. Bakı, 2001.
3. Ağayev B.İ., Dadaşova Z.P. Onurğalılar zoologiyası. Bakı, 2000.
4. Dogel V.A. Onurğasızlar zoologiyası. Bakı, 2007.
5. Mustafayev Q.T., Tağıyev Ə.N., Sadiqova N.A. Onurğalılar zoologiyası. Bakı, Bakı Universiteti nəşr., 2009.
6. Догель В.А. Зоология беспозвоночных. М.: Высшая школа, 1981.
7. Наумов Н.П., Карташев Н.Н. Зоология позвоночных. Ч. I, II. М.: Высшая школа, 1979.

İNSAN VƏ HEYVAN FİZİOLOGİYASI

İnsan və heyvan fiziologiyası elminin ümumi anlayışları və metodları. Hüceyrə fiziologiyasının əsasları. Oyanan toxumaların fiziologiyası. Sinir sisteminin hərəkəti və integrativ funksiyaları. Əzələ sisteminin fiziologiyası. Sinir

sisteminin ümumi fiziologiyası. Daxili sekresiya vəziləri. Reproktiv funksiyalar, hamiləlik və qocalıq. Qan və qan dövranı sistemi. Orqanizmin müdafiə sistemi. Tənəffüsün fiziologiyası. İfrazat sistemi və dərinin fiziologiyası. Həzmin fiziologiyası. Maddələr və enerji mübadiləsi. İstilik balansı və istilik tənzi. Ali sinir fəaliyyəti. Sensor sistem və analizatorların fiziologiyası. Yuxu və yaddaş fiziologiyası.

ƏDƏBİYYAT

1. Cəfərov F.İ. İnsan fiziologiyası. I və II cildlər. Bakı, 2001.
2. Əliyev Ə.H., Əliyeva F.Ə., Mədətova V.M. İnsan və heyvan fiziologiyası (dərslük). Bakı: BDU nəşriyyatı, 2007.
3. Fərcov Ə.N., Həsənov T.Ş. Təkamül fiziologiyası. Dərs vəsaiti. Bakı, 2004.
4. Həsənov H.H., Naciyev Ş.M. Mərkəzi sinir sisteminin fiziologiyası. Bakı, 1998.
5. Коган А.Б. и др. Физиология человека и животных. Ч. I, II. М.: Высшая школа, 1984.
6. Орлов Р.С., Ноздрачев А.Д. Нормальная физиология. М., 2005.

Coğrafiya müəllimliyi

DÜNYANIN İQTİSADI SOSIAL COĞRAFIYASI

Siyasi xəritə və dünya ölkələrinin təsnifatı. Dünyanın siyasi xəritəsinin formalaşma mərhələləri. Siyasi xəritənin obyektləri: suveren dövlətlər və özünüidarəolunmayan ərazilər. “Coğrafi məkan”, “ərazi”, “dövlət sərhədi” anlayışları. Dövlət sərhədlərinin növləri. Dünya ölkələrinin tipologiyası üçün əsas göstəricilər. İnkişaf etmiş, orta və zəif inkişaf etmiş ölkələrin səciyyəsi.

Dünya əhalisinin coğrafiyası və onun yerləşmə xüsusiyyətləri. Dünya əhalisinin sayı, dinamikası və yerləşməsi. Əhalinin təbii artımı. Əhalinin təkrar istehsal tipləri. Əhalinin cins-yaş tərkibi. Demografik siyasət. Əhalinin sayının azalması metodları haqqında T.R.Maltusun nəzəriyyəsi. Dünya əhalisinin orta ömür müddəti. Əmək ehtiyatları. Nüfuz və boşanma siyasəti. Dünya əhalisinin irqi, milli, etnik və dini tərkibi. Etnik separatizm və münafiqə ocaqları. Əhalinin təhsil səviyyəsi. Kənd və şəhər əhalisi. Urbanizasiya. Aqlomerasiyalar. Meqalopolislər. Miqrasiya və onu formalaşdıran əsas amillər. Miqrasiyanın növləri.

Dünya təsərrüfatının tipləri və modelləri. Dünya təsərrüfatı və elmi texniki tərəqqi (ETT). Dünya təsərrüfatı anlayışı. Dünya təsərrüfatının tipləri. Ölkə tiplərinə uyğun olan fəaliyyət növləri. Dünya təsərrüfatının inkişafının coğrafi modeli. Transmilli korporasiyaların iqtisadi fəaliyyəti və beynəlxalq əmək bölgüsündə onların rolu. Ərazi əmək bölgüsünün növləri. ETT dövründə dünya təsərrüfatındakı dəyişikliklər. ETT-nin tərkib hissələri və onların səciyyəsi.

Beynəlxalq iqtisadi inteqrasiya. Ölkələrin inteqrasiyasına səbəb olan amillər. İnteqrasiyanın qruplaşma növləri. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) – ən qlobal inteqrasiya kimi. Əsas funksiyaları. Bütəcəsinin formalaşması. Avropa İttifaqının yaranma tarixi və funksiyaları. Şengen razılaşması. Aİ və Avropa Azad Ticarət Assosiasiyası (AATA). Şimali Amerika Azad Ticarət sazişi (NAFTA), tərkibi və funksiyaları. ABŞ-in bu təşkilatda rolu. NAFTA-nın yaradılması və onun Aİ-dən fərqi. İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (İƏİT). Cənub-Şərqi Asiya Dövlətləri Assosiasiyası (ASEAN). Latın Amerikası İnteqrasiya Assosiasiyası (LAAİ). Asiya Sakit Okean İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (APEC). Neft İxrac edən Ölkələrin Təşkilatı (OPEK). Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) – postsovet məkanının inteqrasiyası. Beynəlxalq maliyyə təşkilatları. Azərbaycan dünya inteqrasiya sistemində.

Sənaye sahələrinin coğrafiyası. Sənayenin inkişafı üçün təbii-ehiyat potensialı. Təbii ehtiyatların qeyri-bərabər yerləşməsi. Sənaye sahələrinin inkişafına təsir edən amillər. Sənaye sahələrinin coğrafiyası. Sənayedə transmilli korporasiyaların fəaliyyəti qloballaşma xüsusiyyətlərinin təzahürü kimi. Ağır və yüngül sənaye sahələri. Sənaye istehsalının okean sahillərinə cəlb olunmasının səbəbləri. Elektroenergetika, metallurgiya, maşınqayırma, kimya və meşə, yüngül və yeyinti və yeyinti sahələrinin səciyyəsi və yerləşməsi.

Kənd təsərrüfatı sahələrinin coğrafiyası. Kənd təsərrüfatının maddi-texniki bazası – mexanikləşmə, kimyalaşma, etektrikləşmə. Kənd təsərrüfatının yerləşməsində ümumi meyllər. Kənd təsərrüfatı istehsalının ənənəvi və müasir formaları. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə “Yaşıl inqilab”. “Yaşıl inqilab”ın əsas komponentləri. Biotexnoloji inqilab. Dünya balıqçılıq təsərrüfatı. Suvarılan torpaqlar. Əkinçilik və heyvandarlığın xüsusiyyətləri və yerləşmə coğrafiyası. Mühüm ərzaq məhsullarının istehsalı və dünya bazarına ixracatı.

Dünya nəqliyyatının coğrafiyası. Dünya nəqliyyat sistemi və onun əsas göstəriciləri. İnkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin nəqliyyat sisteminin xassələri. Əsas nəqliyyat növləri: hava, avtomobil, dəmiryolu, boru kəməri və su nəqliyyatı. Dəniz gəmiçiliyi. Dəniz donanması. Dəniz limanları və onların tipləri. Beynəlxalq gəmiçilik kanalları və boğazları. Çay gəmiçiliyi.

Avropa regionunun iqtisadi-coğrafi səciyyəsi. Avropanın ümumi iqtisadi-coğrafi səciyyəsi: ərazisi, sərhədləri, təbii şəraiti və ehtiyatları, əhalisi. Avropa regionunda urbanizasiya səviyyəsi. Sənaye və kənd təsərrüfatı sahələri. Regionda turizmin inkişafı. Avropa ölkələrinin ixtisaslaşması. Siyasi xəritədəki dəyişikliklər. Ölkələrin beynəlxalq inteqrasiyada iştirakı.

Almaniya Federativ Respublikası. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalinin sayı və təbii artım. ADR və AFR – vahid müstəqil dövlət kimi. Milli tərkib. Əhalinin miqrasiyası. İqtisadi inkişafın xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Turizmin inkişafı. AFR-də transmilli korporasiyalar. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları, onların ixtisaslaşması.

Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Şimali İrlandiya – münafiqə ocağı kimi. Əhalinin sayı və təbii artım. Milli tərkib. Əhalinin miqrasiyası. Urbanizasiya. İqtisadi inkişaf modelinin xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Turizmin inkişafı. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları, onların ixtisaslaşması.

Fransa Respublikası. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalinin sayı və təbii artım. Milli tərkib. Əhalinin miqrasiyası. Urbanizasiya. İqtisadi inkişaf modelinin xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Turizm və kurort təsərrüfatının inkişafı. İstehsalın və kapitalın təmərküzləşməsi. Sənaye rayonları və mərkəzləri. Aqrar bölmənin çoxsahəli və yüksək məhsuldar olması. Heyvandarlıq və bitkiçilik. Ərzaq məhsulları ixracına görə Fransanın Qərbi Avropada mövqeyi. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları, onların ixtisaslaşması.

Amerika regionunun iqtisadi-coğrafi səciyyəsi. Amerikanın ümumi iqtisadi-coğrafi səciyyəsi: sahəsi, sərhədləri, təbii şəraiti və ehtiyatları, əhalisi. Urbanizasiya səviyyəsi. Aqlomerasiyalar. Meqalopolislər. Sənaye və kənd təsərrüfatı sahələri. Regionda turizmin inkişafı. Dünya iqtisadiyyatında və siyasətində regionun rolu. Beynəlxalq integrasiyada iştirakı. Regional təşkilatlar.

Amerika Birləşmiş Ştatları. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Amerika millətinin formalaşması. Əhalinin sayı və təbii artım. Milli tərkib. Əhalinin miqrasiyası. Urbanizasiya. Aqlomerasiya və meqalopolislər. İqtisadi inkişaf modelinin xüsusiyyətləri. Sənaye və qeyri istehsal sahəsinin rolu. Turizmin inkişafı. Kənd təsərrüfatı və bu sektorun dünya bazarında mövqeyi. Bitkiçilik və heyvandarlığın strukturu. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonlar, onların ixtisaslaşması.

Kanada. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalinin sayı və təbii artım. Milli tərkib. Əhalinin miqrasiyası. Urbanizasiya. İqtisadi inkişaf modelinin xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Turizmin inkişafı. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları, onların ixtisaslaşması.

Asiya regionunun iqtisadi-coğrafi səciyyəsi. Asiyanın ümumi iqtisadi-coğrafi səciyyəsi: sahəsi, sərhədləri, təbii şəraiti və ehtiyatları, əhalisi. Urbanizasiya səviyyəsi. Aqlomerasiyalar. Meqalopolislər. Sənaye və kənd təsərrüfatı sahələri. Regionda turizmin inkişafı. Siyasi xəritəsinin formalaşması. Dünya iqtisadiyyatında və siyasətində regionun rolu. Beynəlxalq integrasiyada iştirakı. Asiyanın subregionları.

Türkiyə Respublikası. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalinin sayı və təbii artım. Milli tərkib. Əhalinin miqrasiyası. Urbanizasiya. İqtisadi inkişafının xüsusiyyətləri. Azad iqtisadi zonalar. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Turizm və kurort təsərrüfatının inkişafı. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələr. İqtisadi rayonları və onların ixtisaslaşması.

Çin. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlət quruluşu. Əhalinin sayı və təbii artımı. Milli tərkib. Demokratik siyasət. Urbanizasiya. Şəhərləri. İqtisadi inkişafın xüsusiyyətləri. Azad iqtisadi zonalar. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları və onların ixtisaslaşması.

Yaponiya. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Seysmik şərait və onun təsərrüfata təsiri. Qısa yaranma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalinin sayı, təbii artım. Demokratik problemlər, urbanizasiya. Aqlomerasiya və meqalopolislər. İqtisadi inkişafın xüsusiyyətləri. Cəmiyyətin sənayedən sonrakı inkişafı. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Sakit okean sənaye qurşağı. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyat və xarici iqtisadi əlaqələrinin xüsusiyyətləri.

Avstraliya və Okeaniyanın iqtisadi-coğrafi səciyyəsi. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Tərkibi. İqtisadi və siyasi vəziyyətin xüsusiyyətləri. Əhalinin sayı və təbii artım. Etnik tərkibi. Regionun məskunlaşması. Siyasi xəritəsindəki dəyişikliklər. İqtisadiyyatın ixtisaslaşması. Siyasi, hərbi-siyasi və iqtisadi təşkilatlar.

Avstraliya İttifaqı. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalinin sayı və təbii artım. Milli tərkib. Aborigenlər və onların müasir vəziyyəti. Urbanizasiya. Şəhərləri. Avstraliya – inkişaf etmiş aqrar-sənaye ölkəsi kimi. İqtisadi inkişafının xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Çoxsahəli kənd təsərrüfatı. Nəqliyyat və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları və onların ixtisaslaşması.

Afrika regionunun iqtisadi-coğrafi səciyyəsi. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Afrikanın siyasi xəritəsi. Afrikanın etnik xəritəsinin mürəkkəbliyi. Afrikanın əhalisi. Şəhərlər və urbanizasiya prosesi. Regionun məskunlaşması. İqtisadi inkişafının xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Təsərrüfatının inkişafına təsir edən amillər. Kənd təsərrüfatının xüsusiyyətləri. Monokultur xarakteri. Nəqliyyat və xarici iqtisadi əlaqələri. Afrikanın subregionları. Regionun iqtisadiyyatında CAR-ın rolu.

Misir. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Turizm-rekreasiya ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalisi. Emiqrasiya və problemləri. Şəhərləri. Urbanizasiya. İqtisadi inkişafının xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Turizmin inkişafı. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı. Xarici iqtisadi əlaqələri və “görünməyən ixracat”ın rolu.

MDB ölkələri. Birlik ölkələrin coğrafi mövqeyi. Yaranmasının səbəbləri, tərkibi. Təşkilatın əsas funksiyaları. Azərbaycanın MDB məkanında yeri və rolu.

Rusiya Federasiyası. İqtisadi-coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Ekoloji şəraiti. Əhalisi və şəhərləri. Demokratik problemləri. Təsərrüfatın ümumi icmalı və strukturu. Təsərrüfatın ərazi təşkilinin inkişaf xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin və kənd təsərrüfatının strukturu və coğrafiyası. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri. Rusiyanın iqtisadi rayonları. Regional iqtisadi siyasət.

Belarus. İqtisadi-coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Əhali və şəhərlərinin coğrafiyası. Sənaye və kənd təsərrüfatının strukturu və coğrafiyası. Təsərrüfatın inkişaf istiqamətləri. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri. Belarusun iqtisadi rayonları.

Ukrayna. İqtisadi-coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Əhalisi və şəhərlərinin coğrafiyası. Təsərrüfatın inkişaf xüsusiyyətləri və onun sahələrinin coğrafiyası. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri. Ukraynanın iqtisadi rayonları

Moldova. İqtisadi-coğrafi və geosiyasi mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Əhalisi və şəhərləri. Təsərrüfatının strukturu və əsas sahələrinin coğrafiyası. Nəqliyyatı və xarici-iqtisadi əlaqələri.

Cənubi Qafqaz ölkələri. Cənubi Qafqazın geosiyasi vəziyyəti. Əlverişli iqtisadi-coğrafi mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları və onların geosiyasi şəraitə təsiri.

Gürcüstan. İqtisadi-coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Ölkədə siyasi vəziyyət. Əhalisi və şəhərləri. Təsərrüfat sahələrinin coğrafiyası. İqtisadi inkişaf istiqamətləri. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları.

Ermənistan. İqtisadi-coğrafi və geosiyasi mövqeyinin xüsusiyyətləri. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Ölkədə siyasi və

sosial vəziyyət. Əhalisi və şəhərləri. Sənayenin və kənd təsərrüfatı sahələrinin coğrafiyası. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri.

Mərkəzi Asiya ölkələri. Mərkəzi Asiya regionunda geosiyasi vəziyyət. Türk dünyasında yeri və coğrafi mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Region əhalisinin milli tərkibinin coğrafiyası.

Qazaxıstan. Ölkənin iqtisadi-coğrafi mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Ekoloji vəziyyəti. Əhalisi və şəhərləri. Qazaxıstanın təsərrüfat strukturu, hasilat sahələrinin üstünlük təşkil etməsinin səbəbi. Təsərrüfat sahələrinin coğrafiyası. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları və iqtisadi inkişafının mühüm istiqamətləri.

Türkmənistan. Xəzər dənizi sahilində əlverişli coğrafi mövqeyi. Müasir siyasi vəziyyəti. Təbii şəraitinin xüsusiyyətləri və su ilə təminat problemi. Neft-qaz sərvətlərinin coğrafiyası. Əhalisi və şəhərləri. Təsərrüfatın aparıcı sahələrinin yerləşməsi xüsusiyyətləri. Neft-qaz kompleksi. Təsərrüfatının inkişaf istiqamətləri. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri.

Özbəkistan. İqtisadi-coğrafi mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Suvarmanın təsərrüfat əhəmiyyəti. Ekoloji vəziyyəti. Demografik şəraiti. Əhalinin yerləşməsi və şəhərlərinin coğrafiyası. Təsərrüfatının inkişaf xüsusiyyətləri, sənaye və kənd təsərrüfatının coğrafiyası. Nəqliyyatın strukturu və iqtisadi əlaqələrinin coğrafiyası. Daxili fərqlər və ixtisaslaşmış təsərrüfat sahələri.

Qırğızıstan. İqtisadi-coğrafi və geosiyasi mövqeyi. Təbii ehtiyatları və dağlıq ölkə olması problemi. Əhalisi və şəhərlərinin coğrafiyası. Təsərrüfat sahələrinin yerləşmə xüsusiyyətləri və onların zəif inkişafının səbəbləri. İri vadiləri: Talas, İssık-Kul, Fərqanə və s.. Nəqliyyatı və xarici-iqtisadi əlaqələri.

Tacikistan. İqtisadi-coğrafi və geosiyasi mövqeyi. Dağlıq ərazilər və vahələrdən təsərrüfatda istifadə xüsusiyyətləri. Mühüm təbii sərvətləri. Əhalisi və şəhərləri. Təsərrüfat sahələrinin coğrafiyası və onların zəif inkişaf etmə səbəbləri. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri.

Baltikyanı ölkələr. Region ölkələrinin iqtisadi-coğrafi mövqeyi. Baltikyanı ölkələrin tərkibi və müasir geosiyasi vəziyyəti.

Estoniya. İqtisadi-coğrafi mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Əhalisi və şəhərləri. Aparıcı təsərrüfat sahələrinin səciyyəsi. Limanları və iqtisadi əlaqələri.

Latviya. Dənizsahili mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Əhalisi və şəhərləri. Sənaye və kənd təsərrüfatının əsas sahələri. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri. MDB ölkələri ilə inteqrasiya əlaqələrinin istiqamətləri.

Litva. İqtisadi-coğrafi mövqeyinin əlverişli olması. Əhalisi və şəhərləri. Sənaye və kənd təsərrüfatının əsas sahələri. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. MDB ölkələri ilə əlaqələrinin coğrafiyası.

Bəşəriyyətin global problemləri. Bəşəriyyətin global problemlərinin əlaqəsi. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin təbii-ehtiyat potensialı və onlardan istifadə. Qlobal ekoloji sistemin deqradasiyası. Dünyanın gərgin ekoloji rayonları. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə "demoqrafik partlayış". Qlobal ərzaq problemi, onun coğrafi aspektləri və həlli yolları. Qlobal enerji xammalı problemi və onun həlli yolları. BMT-nin dəniz hüququ üzrə konvensiyası.

ƏDƏBİYYAT

1. Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası. H.B.Soltanovanın redaktəsi ilə /Dərslük/ Bakı: Sabah, 2011.
2. Məmmədov C.A., Gərayzadə T.P. Qərbi Avropa dövlətləri. Bakı: Çarşıoğlu, 2001.
3. Məmmədov C.A., İsmayilov Ç.N., Soltanova H.B., Nuriyev E.B., Əhmədov İ.İ., Cəfərova G.C. Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası. Bakı: Sabah, 2011.
4. Məmmədov C.A., Soltanova H.B., Rəhimov S.H. Beynəlxalq turizmin coğrafiyası /Dərs vəsaiti/ Bakı: Mütərcim, 2002.
5. Məmmədov R.H., Hüseynov T.B., Mehdiyeva V.Z., Quliyev T.S. Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası. Bakı, 2005.
6. Osmanov İ.S. MDB dövlətlərinin iqtisadi coğrafiyası /Dərs vəsaiti/ Bakı: Bakı Universiteti, 2004.
7. Soltanova H.B., Məmmədov C.A. Yaxın və Orta Şərq ölkələrinin iqtisadi və sosial coğrafiyası /Dərslük/ Bakı: Bakı Universiteti, 2008.
8. Ахмедова И.И. География арабских стран /Учебное пособие/ Баку: Международный Университет, 2010.
9. География туризма /Учебник/ Под ред. А.Ю. Александровой. Москва: КНОРУС, 2010.
10. Липец Ю.Г., Пуляркин В.А., Шлихтер С.Б. География мирового хозяйства. Москва: ВЛАДОС, 1999.
11. Максаковский В.П. Географическая картина мира. Часть I, II. Москва: Дрофа, 2008.
12. Максаковский В.П. Экономическая и социальная география мира, Москва: Просвещение, 2012.
13. Родионова И.А. Экономическая география и региональная экономика. Москва: Московский Лицей, 2002.
14. Социально-экономическая география зарубежного мира /Учебник/ Под ред. В.В. Вольского. Москва: Дрофа, 2005.
15. Уокер Джон Р. Введение в гостеприимство. Москва: ЮНИТИ, 2012.
16. Экономическая и социальная география России /Учебник/ Под ред. А. Т. Хрущева. Москва: Дрофа, 2009.
17. Экономическая и социальная география стран ближнего зарубежья /Учебник/ Под ред. М.П. Ратановой. Москва: Дрофа, 2004.

Fizika müəllimliyi

MEXANİKA

Kinematika. Fəza və zaman, onların xassələri. Hesablama sistemləri, hərəkətin nisbililiyi, maddi nöqtə. Yerdəyişmə, sürət, təcil vektorları. Təcilin tangensial və normal toplananları. Radius-vektor, dönmə bucağı, bucaq sürəti, bucaq təcili və onlar arasında əlaqə. Müstəvi-paralel hərəkət. Fırlanma hərəkətinin kinematikasını.

Dinamika. Nyutonun I qanunu. İnersial hesablama sistemləri. Qalileyin nisbilik prinsipi. Qaliley çevrilmələri. Sürətlərin toplanması. Qaliley çevrilmələrinin tətbiq edilmə hüdudları.

Nyutonun II qanunu. Kütlə və qüvvə. Hərəkət tənliyi. İmpuls. Qüvvə impulsu.

Nyutonun III qanunu. İmpulsun saxlanma qanunu. Maddi nöqtələr sistemi. Kütlə mərkəzi. İmpulsun saxlanma qanununun tətbiqləri. Reaktiv hərəkət. Dəyişən kütləli cismin hərəkəti. Meşerski tənliyi. Sialkovski düsturu.

Mexaniki qüvvələr. Sürtünmə qüvvəsi. Sükunət sürtünməsi. Sürüşmə sürtünməsi. Elastiki qüvvə. Huk qanunu.

İş, güc, enerji. Potensiallı sahədə görülən iş. Kinetik və potensial enerji. Güc. Tam mexaniki enerjinin saxlanma qanunu. Maddi nöqtələr sisteminin enerjisi.

Fırlanma hərəkətinin dinamikası. Qüvvə momenti və ətalət momenti. Fırlanma hərəkətinin əsas tənliyi. Bəzi cisimlərin ətalət momentinin hesablanması. Hüygens-Şteyner teoremi. Bərk cismin impuls momentinin saxlanma qanunu. Fırlanma hərəkətinin kinetik enerjisi.

Qravitasiya sahəsində hərəkət. Ümumdünya cazibə qanunu. Kepler qanunları. Cazibə sahəsində hərəkət edən cismin tam enerjisi. Cazibə sahəsinin qeyri-bircinsliyi. Kosmik sürətlər.

Qeyri-inersial hesablama sistemlərində hərəkət. İrəliləmə və fırlanma hərəkəti edən qeyri-inersial hesablama sistemləri. Ətalət qüvvələri. Ağırlıq qüvvəsinin coğrafi en dairəsindən asılılığı. Fırlanan sistemə nəzərən hərəkətdə olan cismə təsir edən qüvvələr. Koriolis qüvvəsi. Fuko rəqqası. Qeyri-inersial hesablama sistemlərində saxlanma qanunları.

Rəqslər və dalğalar. Rəqsi hərəkət. Harmonik rəqslər. Riyazi və fiziki rəqqaslar. Harmonik rəqsin sürəti, təcili və enerjisi. Harmonik rəqslərin toplanması.

Sönən rəqslər. Sönmə dekrementi. Məcburi rəqslər. Rəqs sisteminin keyfiyyət əmsalı. Rezonans. Avtorəqslər. Elastik mühitdə rəqslərin yayılması. Dalğalar. Dalğa tənliyi. Dalğanın enerjisi. Enerji seli sıxlığı vektoru. Durgun dalğalar. Səs dalğaları. Ultrasəs.

Maye və qazların hərəkəti. Kəsilməlik tənliyi. Təzyiq. Paskal qanunu. Bernulli tənliyi. Real mayenin hərəkəti. Puazeyl düsturu. Laminar və turbulent axın. Reynolds ədədi. Cismin qazlarda və mayelərdə hərəkəti. Qaldırıcı qüvvə. Maqнус effekti.

ƏDƏBİYYAT

1. Abbasov Y.M. Ümumi fizika kursu. Dərs vəsaiti. Bakı: Nurlan, 2005.
2. Abdurazaqov R.R. Fizika. Mexanika. Molekulyar fizika. I hissə. Bakı: Elm və təhsil, 2011.
3. Ağamalyev Ə.Q. Klassik mexanika. Dərslük. Bakı: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2009.
4. Əhməd A.Ə. Fizika. Testlər toplusu. Bakalavrlar üçün vəsait. Bakı: Təhsil, 2013.
5. Əhmədov F.A. Ümumi fizika. Mexanika və molekulyar fizika. Bakı, 2007.
6. Əhmədov F.A., Abbasov S.H. Fizika məsələləri. Mexanika. Ali məktəblər üçün dərs vəsaiti. Bakı: Adiloğlu, 2008.
7. Əliyev B.Z. Ümumi fizika kursu. Ali məktəblər üçün dərs vəsaiti. Bakı: Elm, 2007.
8. Həsənov Q.T. Ümumi fizika kursu. Kredit təhsil sisteminin bakalavr pilləsi üçün dərslük. Bakı: UniPrint, 2009.
9. Hüseynov K.D. Mexanika. Bakı, 2002.
10. Qasımov H.M. Fizikadan çətinliyi artırılmış məsələlər və onların həlli. Dərs vəsaiti. Mexanika. II hissə. Bakı: Təhsil NPM, 2007.
11. Qocayev N.M. Ümumi fizika kursu. Dərslük. I cild : Mexanika. Bakı : Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2007.
12. Landau L.D. Nəzəri fizika. Rus dilindən tərcümə. I cild. Mexanika. Bakı: Elm, 2014.
13. Pənahov T.M. Ümumi fizika kursu. Fizika-1. Qısa müəhazirə kursu. Dərs vəsaiti. Bakı: Mars-Print, 2013.
14. Tahirov V.İ. Ümumi fizika kursu. Mexanika. Dərs vəsaiti. Bakı: Elm, 1998.
15. Гинзбург В.Л., Левин Л.М., Рабинович М.С., Сивухин Д.В. Сборник задач по общему курсу физики. Том I. Механика. Для студентов физических специальностей высших учебных заведений. Москва: Книга по требованию, 2006.
16. Зайкин Д.А., Овчинкин В.А., Прут Э.В. Сборник задач по общему курсу физики для вузов. Часть 1. Механика, термодинамика и молекулярная физика. Для студентов физических специальностей вузов. 4-е издание, исправленное. Москва: Физматкнига, 2016.
17. Зисман Г.А., Тодес О.М. Курс общей физики. Москва: Наука, 1969.

18. Зюзин А.В., Московский С.Б., Туров В.Е. Физика. Механика. Учебное пособие. Санкт-Петербург: Академический Проект, 2015.
19. Кузнецов С.И. Курс физики с примерами решения задач. Часть 1. Механика. Молекулярная физика. Термодинамика. 3-е издание, переработанное и дополненное. Санкт-Петербург: «Лань», 2014.
20. Ландау Л.Д., Ахиезер А.И., Лифшиц Е.М. Курс общей физики. Механика и молекулярная физика. 3-е издание. Москва: КДУ, Добросвет, 2011.
21. Ландсберг Г.С. Элементарный учебник физики. В 3 томах. Том 1. Механика. Теплота. Молекулярная физика. 14-е издание. Москва: Физматлит, 2010.
22. Леденев А.Н. Физика. В 5 книгах. Книга 1. Механика. Для студентов высших учебных заведений. Москва: Физматлит, 2005.
23. Матвеев А.Н. Механика и теория относительности. 4-е издание, стереотипное. Санкт-Петербург: «Лань», 2009.
24. Покровский В.В. Механика. Методы решения задач. Учебное пособие. Для студентов физических специальностей вузов. Москва: "Бином. Лаборатория знаний", 2012.
25. Савельев И.В. Курс общей физики. В 5 томах. Том 1. Механика. 5-е издание, исправленное. Санкт-Петербург: «Лань», 2011.
26. Сивухин Д.В. Общий курс физики. Создан на базе лекций, прочитанных автором в течение ряда лет в Московском физико-техническом институте, в 5 томах. Том 1. Механика. Учебное пособие. 6-е издание, стереотипное. Москва: Физматлит, 2014.
27. Стрелков С.П., Сивухин Д.В., Угаров В.А., Яковлев И.А. Сборник задач по общему курсу физики. В 5 томах. Книга 1. Механика. Для студентов физических специальностей высших учебных заведений. 5-е издание, стереотипное. Москва: Физматлит, Лань, 2006.
28. Тюрин Ю.И., Чернов И.П., Крючков Ю.Ю. Физика. Механика. Санкт-Петербург: «Лань», 2008.
29. Фриш С.Э., Тиморева А.В. Курс общей физики. В 3-х томах. Том 1. Физические основы механики. Молекулярная физика. Колебания и волны. 13-е издание, стереотипное. Санкт-Петербург: «Лань», 2009.

ELEKTRİK VƏ MAQNETİZM

Vakuumda elektrik sahəsi. Elektrostatika. Elektrik yükünün saxlanması və diskretliyi. Kulon qanunu. Elektrik sahəsinin intensivliyi. Superpozisiya prinsipi. Dipol sahəsinin hesablanması. Dipol bircins və qeyri-bircins elektrik sahəsində. İntensivlik vektoru seli. Ostrogradski-Qauss teoremi və onun tətbiqləri. Elektrostatik sahənin potensialı xarakteri. Sahə intensivliyi ilə potensialı arasında əlaqə.

Naqillər və dielektriklər elektrik sahəsində. Naqillərdə yüklərin paylanması. Naqillər xarici elektrostatik sahədə. Təklənmiş naqilin elektrik tutumu. Müstəvi, sferik və silindrik kondensatorlar. Kondensatorların birləşdirilməsi. Yüklənmiş kondensatorun enerjisi. Elektrostatik sahənin enerjisi və enerji sıxlığı. Sərbəst və bağlı yüklər. Polyar və qeyri-polyar dielektriklər. Dielektriklərin polyarlaşması. Polyarlaşma vektoru. Polyar və qeyri-polyar dielektriklərin dielektrik nüfuzluğu. Seqnetoelektriklər. Pyeoelektrik effekti.

Sabit elektrik cərəyanı. Dövrə hissəsi üçün Om qanunu. Om qanununun diferensial şəkli. Kənar qüvvələr, EHQ. Qapalı dövrə üçün Om qanunu. Sabit cərəyan dövrəsində iş və güc. Coul-Lens qanunu və onun diferensial şəkli. Budaqlanmış dövrələr üçün Kirxhof qaydaları.

Müxtəlif mühitlərdə elektrik cərəyanı. Metallarda cərəyanın təbiəti. Vakuumda elektrik cərəyanı. Elektrik keçiriciliyinin klassik nəzəriyyəsi və onun çətinlikləri. İfratkeçiricilik. Yarımkeçiricilərin məxsusi və aşqar keçiriciliyi, onun xarici faktorlardan asılılığı. Termo və fotomüqavimət.

Elektrolitlərin elektrik keçiriciliyi. Elektrolitik dissosiasiya. Elektroliz. Faradey qanunları. Qalvanik elementlər.

İonlaşma və rekombinasiya. Qazlarda müstəqil və qeyri-müstəqil boşalmalar. Müstəqil boşalmanın növləri. Plazma haqqında anlayış. Katod şüaları.

Metal və yarımkeçiricilərdə kontakt hadisələri. Metallardan elektronların çıxış işi. Elektron lampaları – diod və triod. Metal və yarımkeçiricilərdə kontakt potensialları fərqi. Termoelektrik effektlər. Yarımkeçirici diod və tranzistor.

Maqnit sahəsi və maddənin maqnit xassələri. Maqnit sahəsinin induksiyası və maqnit seli. Bio-Savar-Laplas qanunu. Maqnit sahəsinin intensivlik vektorunun sirkulyasiyası. Amper qanunu. Amper qüvvəsinin işi. Lorens qüvvəsi. Holl effekti.

Maqnetiklər. Maqnit nüfuzluğu və qavrayıcılığı. Maqnit-mexaniki hadisələr. Dia-, para- və ferromaqnetizm. Maqnit ilgəyi. Küri nöqtəsi.

Elektromaqnit induksiyası. Faradey təcrübələri. Faradeyin induksiya qanunu. Lens qaydası. İnduksiya EHQ. Öz-özünə induksiya və qarşılıqlı induksiya. Naqilin induktivliyi. Maqnit sahəsinin enerjisi və enerji sıxlığı.

Dəyişən elektrik cərəyanı. Dəyişən cərəyanın təsiredici və orta qiyməti. Dəyişən cərəyan dövrəsində aktiv, induktiv və tutum müqavimətləri. Dəyişən cərəyan dövrəsində Om qanunu. Dəyişən cərəyan dövrəsində rezonans. Dəyişən cərəyanın işi və gücü. Transformatorlar.

Elektromaqnit rəqsləri və dalğaları. Elektrik rəqs konturu. Məxsusi elektrik rəqsləri. Tomson düsturu. Sönən

rəqslər. Məcburi elektrik rəqsləri. Rezonans. Burulğanlı elektrik sahəsi. Dəyişmə cərəyanı. İnteqral və diferensial şəkildə Maksvel tənlikləri.

Elektromağnit dalğaları. Elektromağnit dalğalarının şüalanması. Hers vibratoru. Elektromağnit dalğaları enerjisinin həcmi sıxlığı. Enerji seli. Umov-Poyntinq vektoru. Radiorabitə və radiolokasiya prinsipi. Elektromağnit dalğaları şkalası.

ƏDƏBİYYAT

1. Abdinov Ə.Ş. Bərk cisim elektronikasi. Dərs vəsaiti. Bakı: Təhsil, 2004.
2. Abdullayev S.Q. Ümumi fizika kursu. Elektrik və maqnetizm. Dərslik. Bakı: AM 965 MMC, 2015.
3. Abdurazaqov R.R. Fizika. Elektrodinamika. Optika. Atom fizikası və atom nüvəsi fizikası. II hissə. Bakı: Elm və təhsil, 2011.
4. Əliyev B., Həsənov Q. Ümumi fizika kursu. Bakı, 2004.
5. Kalaşnikov S.Q. Elektrik bəhsi. Bakı, 2015.
6. Kazımsadə R.Z. Nəzəri elektrotexnika. Bakı, 2011.
7. Nəsirov V.İ. Elektrik və maqnetizm. Dərs vəsaiti. Bakı: Adiloğlu, 2008.
8. Nəsirov V.İ. Ümumi fizika kursu. Elektrik. Ali məktəb tələbələri üçün dərs vəsaiti. Bakı: Adiloğlu, 2002.
9. Pənahov M., Həmidov Ş., Ömərzadə T. Elektrostatika. Bakı, 2000.
10. Tahirov V.İ. Ümumi fizika kursu. Elektrik və maqnit hadisələri. Dərslik. Bakı: Bakı Universiteti, 2000.
11. Гинзбург В.Л., Левин Л.М., Рабинович М.С., Сивухин Д.В. Сборник задач по общему курсу физики. Электричество и магнетизм. Для студентов физических специальностей высших учебных заведений. Москва: Книга по требованию, 2006.
12. Зисман Г.А., Тодес О.М. Курс общей физики. Том 2. Москва: Наука, 1970.
13. Калашников С.Г. Электричество. Москва: Наука, 1980.
14. Ландсберг Г.С. Элементарный учебник физики. В 3 томах. Том 2. Электричество и магнетизм. 15-е издание. Москва: Физматлит, 2013.
15. Леденов А.Н., Физика. В 5 томах. Книга 3. Электромагнетизм. Для студентов высших учебных заведений. Москва: Физматлит, 2005.
16. Лейман В.Г., Локшин Г.Р., Овчинкин В.А., Прут Э.В. Сборник задач по общему курсу физики для вузов. Часть 2. Электричество и магнетизм. Оптика. Для студентов физических специальностей вузов. Москва: Физматкнига, 2004.
17. Матвеев А.Н. Электричество и магнетизм 3-е издание. Санкт-Петербург: Лань, 2010.
18. Савельев И.В. Курс общей физики. В 5 томах. Том 3. Электричество и магнетизм. 5-е издание, С-Пб: Лань, 2011.
19. Сивухин Д.В. Общей курс физики. В 5 томах. Том 3. Электричество. Учебное пособие Москва: Физматлит, 2015.
20. Стрельков С.П., Сивухин Д.В., Хайкин С.Э., Эльцин И.Ф., Яковлев И.А. Сборник задач по общему курсу физики. В 5 томах. Книга 3. Электричество и магнетизм. Для студентов физических специальностей высших учебных заведений. Москва: Физматлит, 2006.
21. Фриш С.Э., Тиморева А.В. Курс общей физики. В 3 томах. Том 2. Электрическое и электримагнитные явления. 12-е издание. Санкт-Петербург: Лань, 2009.

Xarici dil müəllimliyi (İngilis dili)

ENGLISH GRAMMAR

General notion about parts of speech. The classification of parts of speech. The notional parts of speech. The functional parts of speech. The free parts of speech. Homonymy of parts of speech.

Morpheme and its types.

The Noun, its grammatical categories (number, case, gender) and syntactical properties.

The Adjective. The morphological category of the Adjective. Syntactical functions of the Adjective. Substantivization of the Adjective.

The Numeral. The classification of numerals and their syntactical properties.

The Pronoun. Classification of pronouns according to their meaning.

The Verb and its grammatical categories. The category of person, number, tense, voice, aspect, mood. The sequence of tenses. Modal verbs. The non-finite forms of the verb (the verbals): the infinitive, the participle, the gerund and predicative constructions with them. The syntactical properties of the verbals.

The Adverb. Morphological structure of the Adverb. Morphological category of the Adverb. Syntactic functions of adverbs. Types of adverbs according to their meaning.

The Article. The Article of Definiteness. The Article of Indefiniteness. The absence of the Article. The use of articles with different classes of nouns.

The Conjunction. Classification of conjunctions according to their morphological structure, meaning and functions.

Modal words. Types of modal words according to their meaning and the usage characteristics.

The Preposition. Classification of prepositions. Homonymy of prepositions.

The Interjection and its characteristic features. Types of interjections according to their meaning.

Syntax. The Phrase. Classification of phrases according to their structure and to the leading word. Syntactical relations between the components of a phrase.

The principal parts of the Sentence. The Subject. "It" as the Subject of the Sentence. The Predicate. Classification of predicates according to their meaning and structure. Agreement of the Predicate with the Subject. The secondary parts of the Sentence (The Object, the kinds of the Object, the Attribute, the Opposition, the Adverbial Modifier).

The Word Order.

The Sentence. Classification of sentences according to their structure. The Simple Sentence. Classification of sentences according to the types of communication (The Declarative, Interrogative, Imperative and Exclamatory Sentences). The Compound Sentence. The Complex Sentence. Nominal Clauses. Attributive Clauses. Adverbial Clauses.

Direct and Indirect Speech.

LITERATURE

1. Azar, Betty Schramper. *Undersanding and Using English Grammar*. London, 1999.
2. Eastwood, John. *Oxford Practice Grammar*. London, 2005.
3. Hashemi, Louise, Raymond Murphy. *English Grammar in Use. Supplementary exercises*. London, 2004.
4. Jafarova L.M., Mammadova N.I. *Grammar and Translation*. Baku, 2016.
5. Jafarova L.M. *Grammar in Tables*. Baku, 2012.
6. Kaushanskaya V.L. and et. al. *A Grammar of the English Language*. M., 1973.
7. Khaimovich B.S., Rogovskaya B.I. *A Course in English Grammar*. M., 1967.
8. Khanbutayeva L.M. *The Analysis of the Subjunctive Mood*. Baku: Elm və təhsil, 2015.
9. Kobrina N.A. and others. *An English Grammar. Morphology*. M., 1985.
10. Larsen-Freeman, Diane. (Ed.). *Grammar dimensions: Form, meaning, and use* (4th ed., Vols.1-4). Boston: Heinle and Heinle, 2007.
11. Mammadova G.T. *English Grammar Rules and Exercises*. Baku, 2012.
12. Maurer, Jay. *Focus on Grammar 5 Advanced*. London, 2006.
13. Musayev O.İ. *İngilis dilinin qrammatikası*. Bakı, 2007.
14. Natanson E.A. *The Oblique Moods, Modal Verbs*. Moscow, 1968.
15. Nuriyeva S.T. *Cerund*. Bakı, 2011.
16. Nuriyeva S.T. *Exercises on English Verbals*. Baku, 2016.
17. Swan, M. *Practical English Usage*. Oxford, 1995.
18. Turksever (Musayev) O.I., Hajiyev E.I., Huseynov A.R. *A Practical Grammar of Contemporary English*. Baku, 2009.
19. Ur, Penny. *Grammar Practice Activities*. London, 2006.
20. Walker, Elaine, Steve Elsworth. *Grammar Practice for Upper Intermediate Students*. London, 2006.
21. Yunusov D.N. *A Guide to English Grammar*. Baku, 2006.

22. Yunusov D.N. Müqayisəli tipologiya. Bakı, 2012.
23. Вейхман Г.А. Новое в английской грамматике. М., 1990.

ENGLISH LEXICOLOGY

The productive and non-productive ways of word-formation in English.
The morphological structure of words.
Etymological characteristics of the word stock.
Borrowings and their assimilation.
Phraseological units. The classification of phraseological units.
Lexicography. The types of dictionaries.
The classification of words according to their meanings. Synonyms, antonyms, homonyms.
Polysemy. The semantical structure of words. Semantical changes as the ways of enriching the vocabulary (metaphor, metonymy, extension, narrowing, elevation and degradation of the meaning, etc.)
The stylistic differences of the vocabulary of the English language.
The main factors in the changes of the meaning of the words.
Standard and non-standard English.

LITERATURE

1. Antrushina G.B. English Lexicology. М.: Высшая школа, 2000.
2. Arnold I.V. The English Word. М.: Высшая школа, 1986.
3. English Idioms in Use Advanced. Cambridge, 2010.
4. Ginzburg R.S. and others. A Course in Modern English Lexicology. М., 1979.
5. Gozalova K., Mammadova T. A Course of Modern English Lexicology. Baku, 2009.
6. Grinberg L.E. Exercises in Modern English Lexicology. Moscow: Higher School Publishing House, 1966.
7. Hajiyeva A.H. English Lexicology. Baku, 2011.
8. Hajiyeva A.H. Lectures and Exercises on English Lexicology. Baku, 2001.
9. Hajiyeva A.H., Najafli E.B. Contrastive Lexicology. Baku, 2010.
10. Hajiyeva A.H., Najafli E.B., Jafarov A.M. English Phraseology. Baku, 2009.
11. Jafarov A., Panakhova V. Exercises and Tests in English Lexicology. Baku, 2016.
12. Molhova J. Outlines of English Lexicology. Sofia, 1976.
13. Najafli E. English Semasiology. Baku, 2016.
14. Oxford Dictionary of Proverbs. Oxford, 2009.

Kimya və biologiya müəllimliyi

FİZİKİ KİMYA

Fiziki kimyanın predmeti

Əsas anlayışlar. Kimyəvi termodinamikanın əsasları. Enerjinin saxlanması və çevrilməsi qanunu. Hal tənliyi. Dönən və dönməyən proseslər. İş və istilik. Daxili enerji. Termodinamikanın I qanunu. Entalpiya. Kalorik əmsallar. Termodinamikanın birinci qanununun kimyəvi reaksiyalara tətbiqi. Hess qanunu və ondan çıxan nəticələr. Reaksiyanın istilik effektinin temperatur asılılığı. Kirxhof tənliyi. Termodinamikanın II qanunu. Karno tsikli. Entropiya. Müxtəlif proseslər üçün entropiya dəyişikliklərinin hesablanması. Plank postulatı. Termodinamikanın III qanunu. Termodinamiki potensiallar. Xarakteristik funksiyalar. Uçuculuq. Faza keçidləri. Klauzis-Klapeyron tənliyi. Doymuş buxar təzyiqinin temperatur asılılığı.

Məhlullar. Faza tarazlıqları

Məhlulların təsnifatı. Qatılığın ifadə üsulları. Qazların mayelərdə həll olması. Henri qanunu. İdeal məhlullar. Raul qanunu. Bərk maddələrin mayelərdə həll olması. Şreder tənliyi. Osmos təzyiqi. İkikomponentli sistemlərdə maye-buxar tarazlığı. Parsial molyar kəmiyyətlər. Gibbs-Dügem tənliyi. Konovalovun birinci və ikinci qanunları. Heterogen sistemlər. Faza, komponent, tərkib hissəsi və sərbəstlik dərəcəsi anlayışları. Gibbsin fazalar qaydası. Birkomponentli sistemlər. Su və kükürd tipli maddələrin hal diaqramları. İkikomponentli sistemlər. Üçkomponentli sistemlər.

Kimyəvi tarazlıq

Kütlələrin təsiri qanunu. Tarazlıq sabitinin ifadələri. İdeal və real sistemlərdə kimyəvi tarazlıq. Kütlələrin təsiri qanununun termodinamiki çıxarışı.

Reaksiyanın izoterm tənliyi. Kimyəvi reaksiyalarda izobar və izoxor potensialların dəyişməsi. Bertlo prinsipi. Standart termodinamiki kəmiyyətlərə əsasən kimyəvi reaksiyaların tarazlıq sabitinin hesablanması. Tarazlıq sabitinin temperatur asılılığı. Reaksiyanın izobar və izoxor tənlikləri. Kimyəvi tarazlığa təzyiqin təsiri. Heterogen sistemlərdə kimyəvi tarazlıq. Le-Şatlye prinsipi.

Kimyəvi kinetika və kataliz

Kimyəvi kinetikanın əsas anlayışları. Reaksiya sürəti və sürət sabiti. Reaksiyanın tərtibi və molekulyarlığı. Kimyəvi reaksiyanın sürət sabitinin temperaturdan asılılığı. Aktivləşmə enerjisi. Dönməyən bir, iki və üçtərtibli reaksiyalar. Reaksiyanın tərtibinin təyini üsulları. Dönər bir və ikitərtibli reaksiyalar. Paralel və ardıcıl reaksiyalar. Kimyəvi kinetikada aktiv toqquşmalar nəzəriyyəsi. Monomolekulyar reaksiyalar. Lindeman nəzəriyyəsi. Zəncirvari reaksiyalar. Şaxələnməyən və şaxələnen zəncirvari reaksiyalar. Fotokimyəvi reaksiyalar. Kataliz haqqında ümumi məlumat. Homogen kataliz. Turşu-əsas katalizi. Heterogen kataliz. Kataliz nəzəriyyələri.

Elektrokimya

Arreniusun elektrolitik dissosiasiya nəzəriyyəsi və onun çatışmayan cəhətləri. Kristal qəfəs və solvatlaşma enerjiləri. Debay-Hükkel nəzəriyyəsi. Elektrolit məhlulların elektrik keçiriciliyi. İonların mütəhərrikliliyi. Kolraus qanunu. İonların köçürülmə ədədi. Elektroforetik və relaksasiya effektləri. Vin və Debay-Falkenhagen effekti. Elektrod potensialı və elektrik hərəkət qüvvəsi. Elektrodların təsnifatı. Elektrod potensialının qatılıqdan asılılığı. Qalvanik elementlər. Qatılıq elementləri. Elektrokimyəvi kinetika. Elektrokimyəvi korroziya nəzəriyyəsi. Metalların korroziyadan mühafizəsi.

ƏDƏBİYYAT

1. Babanlı M.B., Allahverdiyeva N.X. Fiziki və kolloid kimya. Bakı, 1998.
2. Cəfərov Y.İ. Elektrolit məhlulları nəzəriyyələri. Bakı, 2007.
3. Cəfərov Y.İ. Fiziki və kolloid kimya. Bakı, 2009.
4. Əhmədov E.İ., Məmmədov S.E. Rzayeva N.A. Fiziki kimya. I hissə. Bakı, 2009.
5. Герасимов Я.И. и др. Курс физической химии. М.: Химия, 1969.
6. Дамаскин Б.Б., Петрий С.А. Электрохимия. Учеб. пособие. М.: Высш. шк., 1987.
7. Еремин Е.Н. Основы химической кинетики. Учебное пособие. М.: Высш. шк., 1976.
8. Еремин Е.Н. Основы химической термодинамики. Учебное пособие. М.: Высш. шк., 1978.
9. Жуховицкий А.А., Шварцман Л.А. Физическая химия. М.:Металлургия, 1976.
10. Стромберг А.Г., Семченко Д.П. Физическая химия. М.: Высш. шк., 2001.

İNSAN VƏ HEYVAN FİZİOLOGİYASI

İnsan və heyvan fiziologiyası elminin ümumi anlayışları və metodları. Hüceyrə fiziologiyasının əsasları. Oyanan toxumaların fiziologiyası. Sinir sisteminin hərəkəti və integrativ funksiyaları. Əzələ sisteminin fiziologiyası. Sinir sisteminin ümumi fiziologiyası. Daxili sekresiya vəziləri. Reproduktiv funksiyalar, hamiləlik və qocalıq. Qan və qan

dövranı sistemi. Orqanizmin müdafiə sistemi. Tənəffüsün fiziologiyası. İfrazat sistemi və dərinin fiziologiyası. Həzmin fiziologiyası. Maddələr və enerji mübadiləsi. İstilik balansı və istilik tənzi. Ali sinir fəaliyyəti. Sensor sistem və analizatorların fiziologiyası. Yuxu və yaddaş fiziologiyası.

ƏDƏBİYYAT

1. Cəfərov F.İ. İnsan fiziologiyası. I və II cildlər. Bakı, 2001.
2. Əliyev Ə.H., Əliyeva F.Ə., Mədətova V.M. İnsan və heyvan fiziologiyası (dərslük). Bakı: BDU nəşriyyatı, 2007.
3. Fəracov Ə.N., Həsənov T.Ş. Təkamül fiziologiyası. Dərs vəsaiti. Bakı, 2004.
4. Həsənov H.H., Naciyev Ş.M. Mərkəzi sinir sisteminin fiziologiyası. Bakı, 1998.
5. Коган А.Б. и др. Физиология человека и животных. Ч. I, II. М.: Высшая школа, 1984.
6. Орлов Р.С., Ноздрачев А.Д. Нормальная физиология. М., 2005.

Kimya müəllimliyi

ÜMUMİ KİMYA

Materiya haqqında anlayış

Maddə və sahə – materiyanın mövcudluq formaları kimi. Kimyanın predmeti, məqsəd və vəzifələri. Kimyanın fundamental nəzəriyyə və qanunları.

Atom–molekul təlimi

Əsas anlayış və qanunlar.

Daltonun atomistikası. Atom, molekul. Nisbi atom kütləsi, nisbi molekul kütləsi. Kimyanın qaz qanunları. Kimyəvi element. İzotoplar, izobarlar.

Qeyri-üzvi maddələrin quruluşu. Qeyri-üzvi polimerlər haqqında anlayış.

Maddənin kristallokimyəvi quruluşu və xassələri. Kimyəvi individ. Kimyəvi birləşmə.

Atomun quruluşu və elementlərin dövrü sistemi

Atomun quruluşunun modelləri. Rezerfordun təcrübələri, atomun planetar modeli. Plank tənliyi. Atomun Bor modeli, onun çatışmazlıqları.

Mikrohissəciklərin ikili-dalğa və hissəcik təbiəti. Heyzenberqin qeyri-müəyyənlik prinsipi. Şredinger tənliyi. Kvant ədədləri.

Pauli prinsipi, enerjinin minimumluq prinsipi – Kleçkovski qaydası, Hund qaydası. Dövrələr, qruplar. Əsas və əlavə yarımqruplar. Əsas, törəmə və daxili dövrilik. Dövrü sistem və elementlərin analogiyasının növləri.

Kimyəvi əlaqə

Kimyəvi əlaqənin əsas xarakteristikaları.

İon əlaqəsi. Atomun effektiv yükü, rəbitənin ionluq dərəcəsi. Kovalent əlaqə, onun xüsusiyyətləri. Valent əlaqə nəzəriyyəsi (VƏN). VƏN-in çatışmazlıqları.

Molekulyar orbitallar nəzəriyyəsi (MON). MON-da atom orbitallarının xətti kombinasiyası üsulu.

Metal əlaqə və onun xüsusiyyətləri.

Molekullararası qarşılıqlı təsir və kompleksməhləgəlmə

Maddənin aqreqat halları. Van-der-Vals qüvvələri. Oriyentasiya, induksiya və dispersiya effektləri. Hidrogen əlaqəsi. Hidrogen göstəricisi – pH, indikatorlar.

Kompleks birləşmələr. Vernerin koordinasiya nəzəriyyəsi. Kompleks birləşmələrdə kimyəvi əlaqə. Metallar, yarımkeçiricilər və dielektriklər. Daltonidlər və Bertolidlər. Maddənin amorf və şüşəvari halları.

Hidroliz, hidrolizin mexanizmi. Elektroliz. Oksidləşmə-reduksiya reaksiyaları, onların növləri.

ƏDƏBİYYAT

1. Abbasov V.M. Məhərrəmov A.M. Babanlı M.B. və b. Ümumi kimyanın əsasları. Bakı: BDU nəşr., 2000.
2. İlyaslı T.M., Babanlı M.B., Əhmədov E.İ., Yaqubov N.İ. Ümumi kimya kursu. Bakı, 2002.
3. Uqay Y.A. Ümumi kimya. Bakı, 2004.
4. Ахметов Н.С. Общая и неорганическая химия. М.: Высшая школа, 1998.
5. Некрасов В.В. Основы общей химии. М.: Химия, 1973.
6. Хаускрофт К., Констебл Э. Современный курс общей химии. В 2-х томах. М.: Мир, 2009.

FİZİKİ KİMYA

Fiziki kimyanın predmeti

Əsas anlayışlar. Kimyəvi termodinamikanın əsasları. Enerjinin saxlanması və çevrilməsi qanunu. Hal tənliyi. Dönən və dönməyən proseslər. İş və istilik. Daxili enerji. Termodinamikanın I qanunu. Entalpiya. Kalorik əmsallar. Termodinamikanın birinci qanununun kimyəvi reaksiyalara tətbiqi. Hess qanunu və ondan çıxan nəticələr. Reaksiyanın istilik effektinin temperatur asılılığı. Kirxhof tənliyi. Termodinamikanın II qanunu. Karno tsikli. Entropiya. Müxtəlif proseslər üçün entropiya dəyişikliklərinin hesablanması. Plank postulatı. Termodinamikanın III qanunu. Termodinamiki potensiallar. Xarakteristik funksiyalar. Uçuculuq. Faza keçidləri. Klauzis-Klapeyron tənliyi. Doymuş buxar təzyiqinin temperatur asılılığı.

Məhlullar. Faza tarazlıqları

Məhlulların təsnifatı. Qatılığın ifadə üsulları. Qazların mayelərdə həll olması. Henri qanunu. İdeal məhlullar. Raul qanunu. Bərk maddələrin mayelərdə həll olması. Şreder tənliyi. Osmos təzyiqi. İkikomponentli sistemlərdə maye-buxar tarazlığı. Parsial molyar kəmiyyətlər. Gibbs-Dügem tənliyi. Konovalovun birinci və ikinci qanunları. Heterogen sistemlər. Faza, komponent, tərkib hissəsi və sərbəstlik dərəcəsi anlayışları. Gibbsin fazalar qaydası. Birkomponentli sistemlər. Su və kükürd tipli maddələrin hal diaqramları. İkikomponentli sistemlər. Üçkomponentli sistemlər.

Kimyəvi tarazlıq

Kütlələrin təsiri qanunu. Tarazlıq sabitinin ifadələri. İdeal və real sistemlərdə kimyəvi tarazlıq. Kütlələrin təsiri qanununun termodinamiki çıxarışı.

Reaksiyanın izoterm tənliyi. Kimyəvi reaksiyalarda izobar və izoxor potensialların dəyişməsi. Bertlo prinsipi. Standart termodinamiki kəmiyyətlərə əsasən kimyəvi reaksiyaların tarazlıq sabitinin hesablanması. Tarazlıq sabitinin temperatur asılılığı. Reaksiyanın izobar və izoxor tənlikləri. Kimyəvi tarazlığa təzyiğin təsiri. Heterogen sistemlərdə kimyəvi tarazlıq. Le-Şatlye prinsipi.

Kimyəvi kinetika və kataliz

Kimyəvi kinetikanın əsas anlayışları. Reaksiya sürəti və sürət sabiti. Reaksiyanın tərtibi və molekulyarlığı. Kimyəvi reaksiyanın sürət sabitinin temperaturdan asılılığı. Aktivləşmə enerjisi. Dönməyən bir, iki və üçtərtibli reaksiyalar. Reaksiyanın tərtibinin təyini üsulları. Dönər bir və ikitərtibli reaksiyalar. Paralel və ardıcıl reaksiyalar. Kimyəvi kinetikada aktiv toqquşmalar nəzəriyyəsi. Monomolekulyar reaksiyalar. Lindeman nəzəriyyəsi. Zəncirvari reaksiyalar. Şaxələnməyən və şaxələnen zəncirvari reaksiyalar. Fotokimyəvi reaksiyalar. Kataliz haqqında ümumi məlumat. Homogen kataliz. Turşu-əsas katalizi. Heterogen kataliz. Kataliz nəzəriyyələri.

Elektrokimya

Arreniusun elektrolitik dissosiasiya nəzəriyyəsi və onun çatışmayan cəhətləri. Kristal qəfəs və solvatlaşma enerjiləri. Debay-Hükkel nəzəriyyəsi. Elektrolit məhlulların elektrik keçiriciliyi. İonların mütəhərriqliyi. Kolrauş qanunu. İonların köçürülmə ədədi. Elektroforetik və relaksasiya effektləri. Vin və Debay-Falkenhagen effekti. Elektrod potensialı və elektrik hərəkət qüvvəsi. Elektrodların təsnifatı. Elektrod potensialının qatılıqdan asılılığı. Qalvanik elementlər. Qatılıq elementləri. Elektrokimyəvi kinetika. Elektrokimyəvi korroziya nəzəriyyəsi. Metalların korroziyadan mühafizəsi.

ƏDƏBİYYAT

1. Babanlı M.B., Allahverdiyeva N.X. Fiziki və kolloid kimya. Bakı, 1998.
2. Cəfərov Y.İ. Elektrolit məhlulları nəzəriyyələri. Bakı, 2007.
3. Cəfərov Y.İ. Fiziki və kolloid kimya. Bakı, 2009.
4. Əhmədov E.İ., Məmmədov S.E. Rzayeva N.A. Fiziki kimya. I hissə. Bakı, 2009.
5. Герасимов Я.И. и др. Курс физической химии. М.: Химия, 1969.
6. Дамаскин Б.Б., Петрий С.А. Электрохимия. Учеб. пособие. М.: Высш. шк., 1987.
7. Еремин Е.Н. Основы химической кинетики. Учебное пособие. М.: Высш. шк., 1976.
8. Еремин Е.Н. Основы химической термодинамики. Учебное пособие. М.: Высш. шк., 1978.
9. Жуховицкий А.А., Шварцман Л.А. Физическая химия. М.:Металлургия, 1976.
10. Стромберг А.Г., Семченко Д.П. Физическая химия. М.: Высш. шк., 2001.

Texnologiya müəllimliyi, İbtidai sinif müəllimliyi, Korreksiyaedici təlim, Məktəbəqədər təlim və tərbiyə, Pedaqogika

PEDAQOGİKA

Pedaqoji tədqiqat metodları (üsulları).

Pedaqoji tədqiqat metodlarının təsnifatı. Nəzəri tədqiqat üsulları. Təcrübi (praktik) tədqiqat üsulları. Tarixi-müqayisəli tədqiqat üsulları. Pedaqoji eksperiment. Riyazi statistik üsullar.

Pedaqoji dəyərlər

Dəyərlər haqqında anlayış. Ümumbəşəri və milli dəyərlər. Pedaqoji dəyərlər, onların mahiyyəti və məzmunu. Pedaqoji dəyərlərin təsnifatı. Azərbaycanda təlim – tərbiyə və məktəb haqqında pedaqoji fikirlər və dəyərlər.

Pedaqoji proses

Pedaqoji proses haqqında anlayış. Pedaqoji prosesin ictimai səciyyəsi. Pedaqoji prosesin komponentləri. Ümumi təhsil sistemində pedaqoji prosesin təşkili prinsipləri.

Pedaqoji cərəyanlar

Ənənəvi (müəllimyönlümlü, bilikyönlümlü) paradıqlar. Essensializm. Biheviorizm. Neotomizm. Şagirdyönlümlü paradıqlar. Praqmatizm. Ekzistensializm. Konstruktivizm. Eksperimental pedaqogika.

XIX-XX əsrlərdə Qərbi Avropa və ABŞ-da məktəb və pedaqogika.

Şəxsiyyətin inkişafının ümumi qanunauyğunluqları

Şəxsiyyətin inkişafı ilə bağlı istiqamətlər (bioloji, sosioloji və biososial). Şəxsiyyəti formalaşdıran amillər. Şəxsiyyətin formalaşması ilə bağlı nəzəriyyələr. Y.A. Komenski, C. Lokk, J.J. Russo, K.A. Helvetsi, D. Didro, K.D. Uşinski, M.N. Tusinin pedaqoji ideyaları. Şəxsiyyətin inkişafının hərəkətverici qüvvələri. Daxili, xarici və ümumi ziddiyyətlər.

Təlimin qanunauyğunluqları və prinsipləri

Təlimin qanunauyğunluqları. Təlimin prinsipləri. Klassik Avropa pedaqoqlarının (Y.A. Komenski, C. Lokk, J.J. Russo, İ.H. Pestalossi, A. Disterveq, İ.F. Herbart, K.D. Uşinski) təlimin prinsipləri haqqında fikirləri. Təlim prinsiplərinin müasir təsnifatı.

Təlimin metodları

Təlimin metodları və tərzləri haqqında anlayış. Təlim metodlarının təsnifatı. Təlim metodlarının vəzifələri. Fəal təlim, mahiyyəti, əsas xüsusiyyətləri. Fəal təlim üsulları. Təlim vasitələri. İnküziv təlim. Kəşf əsaslı təlim. Layihə əsaslı təlim. Təcrübə əsaslı təlim. Tədqiqat əsaslı təlim. Problemlə təlim. Sensor təlim. Kooperativ təlim. Biliklərin tam mənimsənilməsi.

Təlimin təşkili formaları

Məktəbin inkişaf tarixində müxtəlif təlim sistemləri. Y.A. Komenskinin təlim nəzəriyyəsi. Sınıf-dərs sisteminin yaranması və xüsusiyyətləri. C. Lokk, J.J. Russo, İ.H. Pestalossi, A. Disterveq, İ.F. Herbart, R. Ouen, C. Dyui və b. təlim haqqında fikirləri. Dərsin mahiyyəti və məqsədi. Dərsə verilən müasir tələblər. Fəal dərsin mərhələləri. Dərsin mərhələlərinin planlaşdırılması. Planlaşdırmanın növləri. Dərsin planlaşdırılmasında nəzərə alınmalı məsələlər. Müxtəlif iş formalarında dərsin təşkili. Dərsin tipləri. Dərs vaxtından səmərəli istifadə. Müəllimin dərsə hazırlaşması. Təlimin dərsdənkənar təşkili formaları.

Təlim texnologiyaları

Yeni təlim texnologiyaları. Təlim texnologiyasının komponentləri. Təlim texnologiyasının xüsusiyyətləri. Yeni təlim texnologiyalarının yaradılması və tətbiqi prinsipləri. Təlim taksonomiyaları (idraki, psixomotor, emosional-affektiv). Təlim texnologiyalarının təsnifatına müxtəlif yanaşmalar.

ƏDƏBİYYAT

1. Ağayev Ə.A., Talıbov Y.P., İsayev İ.N., Eminov A.İ. Pedaqogika. Dərs vəsaiti. Bakı: Adiloğlu, 2006.
2. Əhmədov H.H., Zeynalova N.E. Pedaqogika. Bakı: Elm və təhsil, 2016.
3. Əhmədov H.M. Azərbaycan məktəb və pedaqoji fikir tarixi. Ali məktəblərin bakalavr səviyyəsi üçün dərslik. Bakı: Elm və təhsil, 2014.
4. İlyasov M. Müəllimin pedaqoji ustalığı. Bakı: Elm və təhsil, 2013.
5. İlyasov M.İ., Nəzərov M.H. Didaktika: Dərs vəsaiti. Bakı: ADPU, 2015.
6. Kazımov N.M. Məktəb pedaqogikası. Bakı: Çarşıoğlu, 2011.
7. Qasıмова L., Mahmudova R. Pedaqogika. Bakı, 2012.
8. Paşayev Ə.X., Rüstəmov F.A. Pedaqogika. Yeni kurs. Bakı: Nurlan, 2007.
9. "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı: Hüquq ədəbiyyatı, 2010, 2012.
10. Ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartları və proqramları (kurikulumları). Azərbaycan Respublikası Nazirlər

Kabinetinin 2010-cu il 3 iyun tarixli, 103 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir. <http://www.e-qanun.az/framework/19682>.

11. Педагогика: учеб. пособие / Под ред. П.И. Пидкасистого. М.: Пед. о-во России, 2001.

12. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс: В 2 кн. М.: Владос, 1999.

13. Сластенин В.А. и др. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. М.: Академия, 2002.

PSIXOLOGİYA

Psixi proseslər və hallar

Duyğu, qavrayış, diqqət, hafizə, təfəkkür, nitq, təxəyyül, onların psixoloji xüsusiyyətləri, təsnifatları. Hisslər və emosiyalar, onların psixoloji xarakteristikası, funksiyaları, təsnifatları.

Fəaliyyət və onun iradi tənzimi. Ünsiyyət

Fəaliyyət və ünsiyyət haqqında anlayış. Tələbatlar fəallığın mənbəyi kimi. İradə haqqında anlayış. Fəaliyyətin iradi tənzimi. Ünsiyyətin növləri. Ünsiyyətin kommunikativ, interaktiv və perseptiv cəhətləri. Ailədaxili ünsiyyət.

Şəxsiyyət və şəxsiyyətlərarası münasibətlər

Fərd, şəxsiyyət və fərdiyyət. Şəxsiyyətin strukturu. Şəxsiyyətin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri. Temperament, xarakter, qabiliyyətlər haqqında anlayış. Təlimdə, tərbiyədə temperamentnin rolu və şəxsiyyətə fərdi yanaşma. Xarakter əlamətləri. Qabiliyyətlər və onların quruluşu. Şəxsiyyətin cins və yaş xüsusiyyətləri.

Tələbatlar və motivlər. Şüur və şüursuzluq. Mənlik şüuru və onun funksiyaları. Şəxsiyyət nəzəriyyələri. Şəxsiyyətin özünüqiymətləndirməsi və iddia səviyyəsi. Şəxsiyyətin inkişafında bioloji və sosial amillərin rolu.

Şəxsiyyətlərarası münasibətlər: müəllim-şagird, şagird-şagird. Sınıfda şəxsiyyətlərarası münasibətlərin sosial-psixoloji xarakteristikası. Qrup və kollektiv. Şagirdlərin sosiometrik və referentometrik statusu. Sınıfın kiçik qrup kimi xüsusiyyətləri.

Yaş psixologiyası

Yaş psixologiyasının predmeti, vəzifələri, metodları. Yaş psixologiyasının əsas bölmələri. Psixi inkişafın yaş dövrləri. Akselerant, reterdant və infantil uşaqlar.

İnkişaf haqqında anlayış. Psixi inkişafın qanunauyğunluqları. Psixi inkişafın mənbələri, hərəkətverici qüvvələri. Şəxsiyyətin fərdi və yaş xüsusiyyətlərinin diferensiasiyası. İnkişafın bioloji mərhələləri ilə intellektual inkişaf arasında əlaqə. Yaş xüsusiyyətlərinin nəzərə alınmasının əhəmiyyəti. Uşaq həyatının yaş dövrləri və onların xüsusiyyətləri. Embriional inkişaf. Körpəlik, erkən uşaqlıq, məktəbəqədər dövrlərin psixoloji xüsusiyyətləri. 3 və 7 yaş böhranının xüsusiyyətləri. Psixi inkişafda oyunun rolu. Uşaqların məktəbə psixoloji hazırlığının şərtləri.

Kiçik məktəblinin psixi inkişafı və şəxsiyyətin formalaşması

Kiçik məktəblinin idrak və təlim xüsusiyyətləri.

Yeniyyətlərin psixoloji xüsusiyyətləri

Yeniyyətlilik yaşı dövründə anatomik-fizioloji dəyişmələr. Yeniyyətə yaşında mənlik şüurunun formalaşması: özünütəsdiqə və özünüqiymətləndirməyə tələbat. Yaşlılıq hissi. Yeniyyətlərinin təlim fəaliyyətinin psixoloji xüsusiyyətləri.

İlk gənclik dövründə şəxsiyyətin inkişaf xüsusiyyətləri

Böyük məktəblinin təlim fəaliyyəti və peşəyönümü məsələləri. Yetkin gəncliyin psixoloji xüsusiyyətləri.

Pedaqoji psixologiya

Pedaqoji psixologiyanın predmeti, vəzifələri və metodları. Pedaqoji psixologiyanın əsas sahələri. Təlim və tərbiyə psixologiyası.

Təlim prosesi pedaqoji psixologiyanın problemi kimi. L.S. Vıqotskinin təlim nəzəriyyəsi. Təlimin prinsipləri. Müasir dərs və şəxsiyyət. Təlimin məqsədlərinin taksonomiyası. Təlim motivləri. Təlimdə geri qalan şagirdlərlə işin psixoloji xüsusiyyətləri.

Şəxsiyyətin formalaşması tərbiyə psixologiyasının əsas problemi kimi. Özünütərbiyə və onun motivləri. "Çətin" uşaqlar haqqında anlayış, autistik və hiperaktiv uşaqlarla işin xüsusiyyətləri.

ƏDƏBİYYAT

1. Bayramov Ə.S., Əlizadə Ə.Ə. Psixologiya. Bakı, 2002.

2. Bayramov Ə.S., Əlizadə Ə.Ə. Sosial psixologiya. Bakı, 2003.

3. Əlizadə Ə.Ə. Müasir Azərbaycan məktəbinin psixoloji problemləri. Bakı: Ozan, 1998.

4. Həmzəyev M.Ə. Yaş və pedaqoji psixologiyanın əsasları. Bakı: Adiloğlu, 2003.

5. Qədirov Ə.Ə. Yaş psixologiyası. Bakı: Maarif, 2002.

6. Mehdizadə Z. M. Uşaq psixologiyası. Bakı, 1984 (I hissə), 1988 (II hissə).

7. Ümumi psixologiya /Dərslik/ A.V. Petrovskinin redaktəsi ilə. Bakı: Maarif, 1982.

8. Немов Р.С. Психология. Ст. Петербург, 1996.

Riyaziyyat və informatika müəllimliyi

RİYAZİ ANALİZ

Çoxluqlar nəzəriyyəsinin elementləri. Həqiqi ədədlər çoxluğu. Çoxluqlar. Çoxluqlar üzərində əməllər. İnikaslar (funksiyalar). İnikasların xassələri. İnikasların superpozisiyası. Tərs inikaslar. Həqiqi ədədlər. Həqiqi ədədlərin aksiomatik qurulması. Ədədi çoxluqlar. Ədədi çoxluqlar üçün dəqiq aşağı və dəqiq yuxarı sərhədlərin varlığı. Bir-birinə daxil olan parçalar haqqında lemma. Sonlu örtük haqqında lemma.

Ədədi ardıcılıqlar. Ardıcılığın limiti. Ədədi ardıcılıqlar. Ardıcılığın limiti. Yığılan ardıcılıqlar. Yığılan ardıcılıqların xassələri. Monoton ardıcılıqlar. “e” ədədi. Yığılan ardıcılıqlar üzərində hesab əməlləri. Alt ardıcılıqlar. Bolsano-Veyerştrass teoremi. Xüsusi limitlər. Ardıcılığın yığılan olması üçün Koşi meyarı. Aşağı və yuxarı limitlər haqqında əsas teorem.

Birdəyişənli funksiyalar. Funksiyanın limiti. Çoxluğun limit nöqtəsi. Qapalı və açıq çoxluqlar. Elementar funksiyalar. Funksiya limitinin Heyne və Koşi mənaada tərifləri, onların ekvivalentliyi. Funksiyanın nöqtədə birtərəfli limiti. Funksiya limitinin xassələri. Mürəkkəb funksiyanın limiti. Sonsuz kiçik və sonsuz böyük funksiyalar. Monoton funksiyaların limitləri. Funksiya limitinin varlığı üçün Koşi meyarı. Funksiyanın xüsusi limiti. Funksiyanın aşağı və yuxarı limitləri.

Birdəyişənli kəsilməz funksiyalar. Funksiyanın nöqtədə kəsilməzliyi. Funksiyanın nöqtədə birtərəfli kəsilməzliyi. Nöqtədə kəsilməz funksiyaların xassələri. Kəsilməz funksiyalar üzərində hesab əməlləri. Funksiyanın kəsilməz nöqtələri. Kəsilməz nöqtələrinin təsnifatı. Parçada kəsilməz funksiyanın qlobal xassələri (aralıq qiymət haqqında Bolsano-Koşi teoremi; maksimal və minimal qiymətlər haqqında Veyerştrass teoremi). Tərs funksiyanın varlığı və kəsilməzliyi. Müntəzəm kəsilməz funksiyalar. Kantor teoremi. Görkəmli limitlər. Funksiyaların nöqtə ətrafında müqayisəsi; « O » və « o » simvolları.

Funksiyanın törəməsi və diferensialı. Funksiyanın törəməsi və diferensialının təyini. Törəmə və diferensialın fiziki və həndəsi mənalari. Diferensiallanan funksiyalar üzərində hesab əməlləri. Törəməsi olan funksiyanın kəsilməzliyi. Tərs funksiyanın törəməsi. Mürəkkəb funksiyanın törəməsi və diferensialı. Birinci tərtib diferensialın formasının invariantlığı. Yüksək tərtib törəmələr və diferensiallar. Leybnis düsturu. Mürəkkəb funksiyaların və tərs funksiyaların yüksək tərtib törəmələri. Parametrik şəkildə verilən funksiyaların yüksək tərtib törəmələri. Diferensial hesabının əsas teoremləri: Ferma, Roll, Laqranj və Koşi teoremləri. Teylor düsturu. Qalıq həddinin Peano, Koşi və Laqranj formaları. Elementar funksiyalar üçün Teylor düsturu. Lopital qaydası.

Diferensial hesabın üsulları ilə funksiyanın tədqiqi. Funksiyanın monotonluğu şərtləri. Lokal ekstremum nöqtələri. Ekstremumun varlığı üçün zəruri şərtlər. Ekstremumun varlığı üçün kafi şərtlər. Funksiyanın qabarıqlığı və əyilmə nöqtələri. Funksiyanın asimptotları. Funksiyanın qrafikinin qurulması.

Qeyri-müəyyən inteqral. Qeyri-müəyyən inteqralın tərfi və xassələri. İnteqrallama düsturları cədvəli. İnteqrallamada dəyişənin əvəz edilməsi düsturu. Hissə-hissə inteqrallama düsturu. Rasional ifadələrin inteqrallanması. Diferensial binomun inteqrallanması. Bəzi sadə irrasional və transendent funksiyaların inteqrallanması.

Müəyyən inteqral. Müəyyən inteqralın təyini və varlığı şərti. İnteqrallanma üçün Darbu meyarı. İnteqrallanan funksiyalar sinfləri (kəsilməz funksiyanın, monoton funksiyanın, sonlu sayda kəsilməz nöqtəsinə malik məhdud funksiyanın inteqrallanması). Müəyyən inteqralın xassələri. Müəyyən inteqrallar üçün orta qiymət teoremləri. Yuxarı sərhədi dəyişən müəyyən inteqral. Kəsilməz funksiyanın ibtidai funksiyanın varlığı. Nyuton-Leybnis düsturu. Müəyyən inteqralda dəyişənin əvəz edilməsi və hissə-hissə inteqrallama düsturları. Teylor düsturunda qalıq həddinin inteqral forması.

Ədədi sıralar. Ədədi sıranın təyini və yığılması. Ədədi sıranın yığılması üçün zəruri şərt. Ədədi sıraların yığılması üçün Koşi meyarı. Müsbət həddli sıraların yığılması, müqayisə əlamətləri. Yığılmanın Dalamber, Koşi və Raabe əlamətləri. Hədlərinin işarəsi növbə ilə dəyişən sıralar. Leybnis əlaməti. Abel çevirməsi. Abel və Dirixle əlamətləri. Mütləq yığılan sıralar. Mütləq yığılan sıraların hədlərinin yerdəyişməsi xassəsi. Şerti yığılan sıralar. Riman teoremi.

Funksional ardıcılıqlar və sıralar. Funksional ardıcılıqlar və sıraların yığılması. Müntəzəm yığılma. Müntəzəm yığılma üçün Koşi meyarı. Müntəzəm yığılma üçün Veyerştrass, Abel və Dirixle əlamətləri. Müntəzəm yığılan sıraların cəminin xassələri: sıranın cəminin kəsilməzliyi, sırada hədbəhəd limitə keçmə, sıranın hədbəhəd diferensiallanması və inteqrallanması haqqında teoremlər.

Qüvvət sıraları. Qüvvət sıraları. Qüvvət sırasının yığılma radiusu və yığılma oblastı. Koşi-Adamar düsturu. Qüvvət sırasının cəminin kəsilməzliyi. Qüvvət sıralarının hədbəhəd inteqrallanması və diferensiallanması. Teylor sırası. Elementar funksiyaların Teylor sıralarına ayrılışı.

Çoxdəyişənli funksiyalar. Çoxdəyişənli funksiyanın limiti. R^n fəzası. R^n fəzasının nöqtəvi çoxluqlarının əsas metrik xarakteristikaları. R^n -də açıq, qapalı və kompakt çoxluqlar. R^n -də çoxluğun toxunma, limit və izolə olunmuş nöqtələri. R^n -də ardıcılığın limiti. Yığılan ardıcılıqların xassələri. Çoxdəyişənli funksiyalar. Çoxdəyişənli funksiyanın limitinin müxtəlif tərifləri və onların ekvivalentliyi. Təkrar limitlər.

Çoxdəyişənli kəsilməz funksiyalar. Çoxdəyişənli funksiyaların kəsilməzliyi və kəsilməz nöqtələri. Kəsilməz

funksiyanın xassələri. Oblastda kəsilməz funksiyalar. Bolsano-Koşi teoremləri. Kompakt çoxluqda kəsilməz funksiyalar. Veyerştrass teoremləri. Müntəzəm kəsilməz funksiyalar. Kantor teoremi.

Çoxdəyişənli funksiyaların diferensial hesabı. Çoxdəyişənli funksiyanın xüsusi törəmələri. Çoxdəyişənli funksiyanın diferensiallanması. Çoxdəyişənli funksiyanın xüsusi törəmələrinin və tam diferensialının həndəsi mənası. Mürəkkəb funksiyanın diferensiallanması. İstiqamətə görə törəmə. Qradyent. Çoxdəyişənli funksiyaların yüksək tərtib xüsusi törəmələri və diferensialları. Qarışıq törəmələrin bərabərliyi haqqında Şvars teoremi. Çoxdəyişənli funksiyalar üçün Teylor düsturu. Çoxdəyişənli funksiyaların ekstremumu, ekstremumun varlığı üçün zəruri və kafi şərtlər. R^n -dən R^m -ə inikaslar, onların diferensiallanması, törəmə matrisi, Yakobianlar. Qeyri-aşkar funksiyalar. Qeyri-aşkar funksiyaların varlığı, kəsilməzliyi və diferensiallanması haqqında teoremlər. Çoxdəyişənli funksiyaların şərti ekstremumu. Şərti ekstremumun tapılması üçün Laqranjin qeyri-müəyyən vuruqlar üsulu.

Qeyri-məxsusi inteqrallar. Qeyri-məxsusi inteqralların təyini. Qeyri-məxsusi inteqrallar üçün inteqral hesabının düsturları. Qeyri-məxsusi inteqralların yığılması üçün Koşi meyarı. Müsbət funksiyaların qeyri-məxsusi inteqrallarının yığılma əlamətləri. Mütləq və şərti yığılma. Dirixle və Abel əlamətləri.

İkiqat və çoxqat inteqrallar: İkiqat inteqralların təyini. İkiqat inteqralın varlığı şərti. İnteqrallanan funksiyalar sinfi. İkiqat inteqralın və inteqrallanan funksiyaların xassələri. İkiqat inteqralın təkrar inteqrala gətirilməsi. Qrin düsturu. İkiqat inteqralda dəyişənlərin əvəz edilməsi.

ƏDƏBİYYAT

1. Abdullayev S.K., Abdullayev F.A., Mehrabov V.A. Riyazi analiz. Bakı: "Bakı Universiteti" nəşriyyatı, 2011.
2. Alməmmədov M.S. Xətti cəbr, analitik həndəsə, riyazi analiz kurslarından məsələ və misal həllinə rəhbərlik. Bakı: Adiloğlu, 2012.
3. Demidoviç V.P. Riyazi analizdən məsələ və misallar. Bakı: "MBM" MMC, 2008.
4. Əliyev R.Ə., Abdullayev C.S. Riyazi analizdən məsələ və misallar. Bakı, 2001.
5. Kərimov N.B., Amanov R.Ə. Bərdəyişənli funksiyaların inteqral hesabı. Bakı, 2003.
6. Аксенов А.П. Математический анализ. В 2-х частях. Часть 1. В 2-х томах. Том 1-2. Учебник и практикум (комплект из 2 книг). Академический курс для бакалавриата. Москва: Юрайт, 2016.
7. Аксенов А.П. Математический анализ. В 2-х частях. Часть 2. В 2-х томах. Том 3-4. Учебник и практикум (комплект из 2 книг). Академический курс для бакалавриата. Москва: Юрайт, 2016.
8. Баврин И.И. Математический анализ для педагогических вузов. Учебник и практикум. Бакалавриат. Прикладной курс. 2-е издание, исправленное и дополненное. Москва: Юрайт, 2016.
9. Демидович Б.П. Сборник задач и упражнений по математическому анализу. Москва: Астрель, 2009.
10. Запорожец Г.И. Руководство к решению задач по математическому анализу. Учебное пособие. 8-е издание, стереотипное. Москва: Лань, 2014.
11. Зорич В.А. Математический анализ. Часть 1. Москва: МЦНМО, 2015.
12. Зорич В.А. Математический анализ. Часть 2. Москва: МЦНМО, 2015.
13. Ильин В.А., Позняк Э.Г. Основы математического анализа. Часть 1. 7-е издание, стереотипное. Москва: Физматлит, 2009.
14. Ильин В.А., Позняк Э.Г. Основы математического анализа. Часть 2. 7-е издание, стереотипное. Москва: Физматлит, 2009.
15. Ильин В.А., Садовничий В.А., Сендов Бл.Х. Математический анализ. Бакалавриат. 4-е издание. Часть 1. Москва: Юрайт, 2013.
16. Ильин В.А., Садовничий В.А., Сендов Бл.Х. Математический анализ. Бакалавриат. 4-е издание. Часть 2. Москва: Юрайт, 2013.
17. Кудрявцев Л.Д. Краткий курс математического анализа. Том 1. Дифференциальное и интегральное исчисление функций одной переменной. Ряды. Учебник. 4-е издание, переработанное. Москва: Физматлит, 2015.
18. Кудрявцев Л.Д. Краткий курс математического анализа. Том 2. Дифференциальное и интегральное исчисления функций многих переменных. Учебник. 4-е издание, переработанное. Москва: Физматлит, 2015.
19. Кудрявцев Л.Д. Курс математического анализа. Учебник. В 3-х томах. Академический курс для бакалавриата. 6-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Юрайт, 2015.
20. Кудрявцев Л.Д., Кутасов А.Д., Чехлов В.И., Шабунин М.И. Сборник задач по математическому анализу. Том 2. Интегралы. Ряды. 2-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Физматлит, 2009.
21. Кудрявцев Л.Д., Кутасов А.Д., Чехлов В.И., Шабунин М.И. Сборник задач по математическому анализу. Том 3. Функции нескольких переменных. 2-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Физматлит, 2003.
22. Фихтенгольц Г.М. Курс дифференциального и интегрального исчисления. В 3-х томах. Том 1. 9-е издание, стереотипное. Москва: Лань, 2009.

23. Фихтенгольц Г.М. Курс дифференциального и интегрального исчисления. В 3-х томах. Том 2. 9-е издание, стереотипное. Москва: Лань, 2009.
24. Фихтенгольц Г.М. Курс дифференциального и интегрального исчисления. В 3-х томах. Том 3. 9-е издание, стереотипное. Москва: Лань, 2009.
25. Шилов Г.Е. Математический анализ. Функции одного переменного. Москва: Лань, 2002.
26. Яковлев Г.Н. Лекции по математическому анализу. Часть 1. 2-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Физматлит, 2004.
27. Яковлев Г.Н. Лекции по математическому анализу. Часть 2. 2-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Физматлит, 2004.

VERİLƏNLƏRİN STRUKTURLARI VƏ ALQORİTMLƏR

Verilənlərin strukturları: skalyar; massivlər; rəbitəli siyahılar; steklər, növbələr, deklər; qraflar, ikilik ağaclar. Verilənlərin strukturlarının kompüterin yaddaşında təsviri. Verilənlərin strukturları ilə işin sadə alqoritmləri: cəmlərin, hasillərin hesablanması, maksimal və minimal elementlərin tapılması; axtarış, silmə və daxilətmə alqoritmləri; sadə ədədlərin müəyyən edilməsi, səmərəli şəkildə qüvvətə yüksəltmə, Evklid alqoritmləri.

Alqoritmlər. Tipik alqoritmik strukturlar. Alqoritmlərin mürəkkəbliyi. Böyük O notasiyası. Standart mürəkkəbliyin sinifləri (sabit, xətti, loqarifmik, $O(N \log(N))$, kvadratik, kubik, eksponensial). “Ayrı və hökmranlıq et” alqoritmləri, “geri çəkilmə” ilə alqoritmlər, budaqlar və sərhədlər metodu, dinamik proqramlaşdırma, “Həris” alqoritmləri. Kombinator alqoritmlər. Qraflar üzərində alqoritmlər. Sətirlərlə iş alqoritmləri. Çəşidləmə alqoritmləri: seçmə, mübadilə, daxilətmə, sürətli çəşidləmə.

ƏDƏBİYYAT

1. Kərimov S.Q., Sərdarov Y.B. Kompüter elminin nəzəri əsasları. Dərslik. Bakı: ADNA, 2009.
2. Кормен, Томас Х., Лейзерсон, Чарльз И., Ривест, Рональд Л., Штайн, Клиффорд. Алгоритмы: построение и анализ, 2-е издание. Москва: Вильямс, 2005.
3. Круз З. Структуры данных и проектирование программ. Москва: БИНОМ, 2010.
4. Макконнелл Дж., Основы современных алгоритмов. Москва: Техносфера, 2004.

Riyaziyyat müəllimliyi

RİYAZİ ANALİZ

Çoxluqlar nəzəriyyəsinin elementləri. Həqiqi ədədlər çoxluğu. Çoxluqlar. Çoxluqlar üzərində əməllər. İnikaslar (funksiyalar). İnikasların xassələri. İnikasların superpozisiyası. Tərs inikaslar. Həqiqi ədədlər. Həqiqi ədədlərin aksiomatik qurulması. Ədədi çoxluqlar. Ədədi çoxluqlar üçün dəqiq aşağı və dəqiq yuxarı sərhədlərin varlığı. Bir-birinə daxil olan parçalar haqqında lemma. Sonlu örtük haqqında lemma.

Ədədi ardıcılıqlar. Ardıcılığın limiti. Ədədi ardıcılıqlar. Ardıcılığın limiti. Yığılan ardıcılıqlar. Yığılan ardıcılıqların xassələri. Monoton ardıcılıqlar. “e” ədədi. Yığılan ardıcılıqlar üzərində hesab əməlləri. Alt ardıcılıqlar. Bolsano-Veyerştrass teoremi. Xüsusi limitlər. Ardıcılığın yığılan olması üçün Koşi meyarı. Aşağı və yuxarı limitlər haqqında əsas teorem.

Birdəyişənli funksiyalar. Funksiyanın limiti. Çoxluğun limit nöqtəsi. Qapalı və açıq çoxluqlar. Elementar funksiyalar. Funksiya limitinin Heyne və Koşi mənada tərifləri, onların ekvivalentliyi. Funksiyanın nöqtədə birtərəfli limiti. Funksiya limitinin xassələri. Mürəkkəb funksiyanın limiti. Sonsuz kiçik və sonsuz böyük funksiyalar. Monoton funksiyaların limitləri. Funksiya limitinin varlığı üçün Koşi meyarı. Funksiyanın xüsusi limiti. Funksiyanın aşağı və yuxarı limitləri.

Birdəyişənli kəsilməz funksiyalar. Funksiyanın nöqtədə kəsilməzliyi. Funksiyanın nöqtədə birtərəfli kəsilməzliyi. Nöqtədə kəsilməz funksiyaların xassələri. Kəsilməz funksiyalar üzərində hesab əməlləri. Funksiyanın kəsilməz nöqtələri. Kəsilməz nöqtələrinin təsnifatı. Parçada kəsilməz funksiyanın global xassələri (aralıq qiymət haqqında Bolsano-Koşi teoremi; maksimal və minimal qiymətlər haqqında Veyerştrass teoremi). Tərs funksiyanın varlığı və kəsilməzliyi. Müntəzəm kəsilməz funksiyalar. Kantor teoremi. Görkəmli limitlər. Funksiyaların nöqtə ətrafında müqayisəsi; «O» və «o» simvolları.

Funksiyanın törəməsi və diferensialı. Funksiyanın törəməsi və diferensialının təyini. Törəmə və diferensialın fiziki və həndəsi mənaları. Diferensiallanan funksiyalar üzərində hesab əməlləri. Törəməsi olan funksiyanın kəsilməzliyi. Tərs funksiyanın törəməsi. Mürəkkəb funksiyanın törəməsi və diferensialı. Birinci tərtib diferensialın formasının invariantlığı. Yüksək tərtib törəmələr və diferensiallar. Leybnis düsturu. Mürəkkəb funksiyaların və tərs funksiyaların yüksək tərtib törəmələri. Parametrik şəkildə verilən funksiyaların yüksək tərtib törəmələri. Diferensial hesabının əsas teoremləri: Ferma, Roll, Laqranj və Koşi teoremləri. Teylor düsturu. Qalıq həddinin Peano, Koşi və Laqranj formaları. Elementar funksiyalar üçün Teylor düsturu. Ləpital qaydası.

Diferensial hesabının üsulları ilə funksiyanın tədqiqi. Funksiyanın monotonluğu şərtləri. Lokal ekstremum nöqtələri. Ekstremumun varlığı üçün zəruri şərtlər. Ekstremumun varlığı üçün kafi şərtlər. Funksiyanın qabarıqlığı və əyilmə nöqtələri. Funksiyanın asimptotları. Funksiyanın qrafikinə qurulması.

Qeyri-müəyyən inteqral. Qeyri-müəyyən inteqralın tərfi və xassələri. İnteqrallama düsturları cədvəli. İnteqrallamada dəyişən əvəz edilməsi düsturu. Hissə-hissə inteqrallama düsturu. Rasional ifadələrin inteqrallanması. Diferensial binomun inteqrallanması. Bəzi sadə irrasional və transcendent funksiyaların inteqrallanması.

Müəyyən inteqral. Müəyyən inteqralın təyini və varlığı şərti. İnteqrallanma üçün Darbu meyarı. İnteqrallanan funksiyalar sinifləri (kəsilməz funksiyanın, monoton funksiyanın, sonlu sayda kəsilməz nöqtəsinə malik məhdud funksiyanın inteqrallanması). Müəyyən inteqralın xassələri. Müəyyən inteqrallar üçün orta qiymət teoremləri. Yuxarı sərhədi dəyişən müəyyən inteqral. Kəsilməz funksiyanın ibtidai funksiyanın varlığı. Nyuton-Leybnis düsturu. Müəyyən inteqralda dəyişənin əvəz edilməsi və hissə-hissə inteqrallama düsturları. Teylor düsturunda qalıq həddinin inteqral forması.

Ədədi sıralar. Ədədi sıranın təyini və yığılması. Ədədi sıranın yığılması üçün zəruri şərt. Ədədi sıraların yığılması üçün Koşi meyarı. Müsbət həddli sıraların yığılması, müqayisə əlamətləri. Yığılmanın Dalamber, Koşi və Raabe əlamətləri. Hədlərinin işarəsi növbə ilə dəyişən sıralar. Leybnis əlaməti. Abel çevirməsi. Abel və Dirixle əlamətləri. Mütləq yığılan sıralar. Mütləq yığılan sıraların hədlərinin yerdəyişməsi xassəsi. Şərti yığılan sıralar. Riman teoremi.

Funksional ardıcılıqlar və sıralar. Funksional ardıcılıqlar və sıraların yığılması. Müntəzəm yığılma. Müntəzəm yığılma üçün Koşi meyarı. Müntəzəm yığılma üçün Veyerştrass, Abel və Dirixle əlamətləri. Müntəzəm yığılan sıraların cəminin xassələri: sıranın cəminin kəsilməzliyi, sırada hədbəhəd limitə keçmə, sıranın hədbəhəd diferensiallanması və inteqrallanması haqqında teoremlər.

Qüvvət sıraları. Qüvvət sıraları. Qüvvət sırasının yığılma radiusu və yığılma oblastı. Koşi-Adamar düsturu. Qüvvət sırasının cəminin kəsilməzliyi. Qüvvət sıralarının hədbəhəd inteqrallanması və diferensiallanması. Teylor sırası. Elementar funksiyaların Teylor sıralarına ayrılışı.

Çoxdəyişənli funksiyalar. Çoxdəyişənli funksiyanın limiti. R^n fəzası. R^n fəzasının nöqtəvi çoxluqlarının əsas metrik xarakteristikaları. R^n -də açıq, qapalı və kompakt çoxluqlar. R^n -də çoxluğun toxunma, limit və izolə olunmuş nöqtələri. R^n -də ardıcılığın limiti. Yığılan ardıcılıqların xassələri. Çoxdəyişənli funksiyalar. Çoxdəyişənli funksiyanın limitinin müxtəlif tərifləri və onların ekvivalentliyi. Təkrar limitlər.

Çoxdəyişənli kəsilməz funksiyalar. Çoxdəyişənli funksiyaların kəsilməzliyi və kəsilmə nöqtələri. Kəsilməz funksiyanın xassələri. Oblastda kəsilməz funksiyalar. Bolsano-Koşi teoremləri. Kompakt çoxluqda kəsilməz funksiyalar. Veyerştrass teoremləri. Müntəzəm kəsilməz funksiyalar. Kantor teoremi.

Çoxdəyişənli funksiyaların diferensial hesabı. Çoxdəyişənli funksiyanın xüsusi törəmələri. Çoxdəyişənli funksiyanın diferensiallanması. Çoxdəyişənli funksiyanın xüsusi törəmələrinin və tam diferensialının həndəsi mənası. Mürəkkəb funksiyanın diferensiallanması. İstiqamətə görə törəmə. Qradyent. Çoxdəyişənli funksiyaların yüksək tərtib xüsusi törəmələri və diferensialları. Qarışıq törəmələrin bərabərliyi haqqında Şvars teoremi. Çoxdəyişənli funksiyalar üçün Teylor düsturu. Çoxdəyişənli funksiyaların ekstremumu, ekstremumun varlığı üçün zəruri və kafi şərtlər. R^n -dən R^m -ə inikaslar, onların diferensiallanması, törəmə matrisi, Yakobianlar. Qeyri-aşkar funksiyalar. Qeyri-aşkar funksiyaların varlığı, kəsilməzliyi və diferensiallanması haqqında teoremlər. Çoxdəyişənli funksiyanın şərti ekstremumu. Şərti ekstremumun tapılması üçün Laqranjın qeyri-müəyyən vuruqlar üsulu.

Qeyri-məxsusi inteqrallar. Qeyri-məxsusi inteqralların təyini. Qeyri-məxsusi inteqrallar üçün inteqral hesabının düsturları. Qeyri-məxsusi inteqralların yığılması üçün Koşi meyarı. Müsbət funksiyaların qeyri-məxsusi inteqrallarının yığılma əlamətləri. Mütləq və şərti yığılma. Dirixle və Abel əlamətləri.

İkiqat və çoxqat inteqrallar: İkiqat inteqralların təyini. İkiqat inteqralın varlığı şərti. İnteqrallanan funksiyalar sinfi. İkiqat inteqralın və inteqrallanan funksiyaların xassələri. İkiqat inteqralın təkrar inteqrala gətirilməsi. Qrin düsturu. İkiqat inteqralda dəyişənlərin əvəz edilməsi.

ƏDƏBİYYAT

1. Abdullayev S.K., Abdullayev F.A., Mehrabov V.A. Riyazi analiz. Bakı: "Bakı Universiteti" nəşriyyatı, 2011.
2. Alməmmədov M.S. Xətti cəbr, analitik həndəsə, riyazi analiz kurslarından məsələ və misal həllinə rəhbərlik. Bakı: Adiloğlu, 2012.
3. Demidoviç B.P. Riyazi analizdən məsələ və misallar. Bakı: "MBM" MMC, 2008.
4. Əliyev R.Ə., Abdullayev C.S. Riyazi analizdən məsələ və misallar. Bakı, 2001.
5. Kərimov N.B., Amanov R.Ə. Birdəyişənli funksiyaların inteqral hesabı. Bakı, 2003.
6. Аксенов А.П. Математический анализ. В 2-х частях. Часть 1. В 2-х томах. Том 1-2. Учебник и практикум (комплект из 2 книг). Академический курс для бакалавриата. Москва: Юрайт, 2016.
7. Аксенов А.П. Математический анализ. В 2-х частях. Часть 2. В 2-х томах. Том 3-4. Учебник и практикум (комплект из 2 книг). Академический курс для бакалавриата. Москва: Юрайт, 2016.
8. Баврин И.И. Математический анализ для педагогических вузов. Учебник и практикум. Бакалавриат. Прикладной курс. 2-е издание, исправленное и дополненное. Москва: Юрайт, 2016.
9. Демидович Б.П. Сборник задач и упражнений по математическому анализу. Москва: Астрель, 2009.
10. Запорожец Г.И. Руководство к решению задач по математическому анализу. Учебное пособие. 8-е издание, стереотипное. Москва: Лань, 2014.
11. Зорич В.А. Математический анализ. Часть 1. Москва: МЦНМО, 2015.
12. Зорич В.А. Математический анализ. Часть 2. Москва: МЦНМО, 2015.
13. Ильин В.А., Позняк Э.Г. Основы математического анализа. Часть 1. 7-е издание, стереотипное. Москва: Физматлит, 2009.
14. Ильин В.А., Позняк Э.Г. Основы математического анализа. Часть 2. 7-е издание, стереотипное. Москва: Физматлит, 2009.
15. Ильин В.А., Садовничий В.А., Сендов Бл.Х. Математический анализ. Бакалавриат. 4-е издание. Часть 1. Москва: Юрайт, 2013.
16. Ильин В.А., Садовничий В.А., Сендов Бл.Х. Математический анализ. Бакалавриат. 4-е издание. Часть 2. Москва: Юрайт, 2013.
17. Кудрявцев Л.Д. Краткий курс математического анализа. Том 1. Дифференциальное и интегральное исчисление функций одной переменной. Ряды. Учебник. 4-е издание, переработанное. Москва: Физматлит, 2015.
18. Кудрявцев Л.Д. Краткий курс математического анализа. Том 2. Дифференциальное и интегральное исчисления функций многих переменных. Учебник. 4-е издание, переработанное. Москва: Физматлит, 2015.
19. Кудрявцев Л.Д. Курс математического анализа. Учебник. В 3-х томах. Академический курс для бакалавриата. 6-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Юрайт, 2015.
20. Кудрявцев Л.Д., Кутасов А.Д., Чехлов В.И., Шабунин М.И. Сборник задач по математическому анализу. Том 2. Интегралы. Ряды. 2-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Физматлит, 2009.
21. Кудрявцев Л.Д., Кутасов А.Д., Чехлов В.И., Шабунин М.И. Сборник задач по математическому анализу. Том 3. Функции нескольких переменных. 2-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Физматлит, 2003.
22. Фихтенгольц Г.М. Курс дифференциального и интегрального исчисления. В 3-х томах. Том 1. 9-е издание, стереотипное. Москва: Лань, 2009.

23. Фихтенгольц Г.М. Курс дифференциального и интегрального исчисления. В 3-х томах. Том 2. 9-е издание, стереотипное. Москва: Лань, 2009.
24. Фихтенгольц Г.М. Курс дифференциального и интегрального исчисления. В 3-х томах. Том 3. 9-е издание, стереотипное. Москва: Лань, 2009.
25. Шилов Г.Е. Математический анализ. Функции одного переменного. Москва: Лань, 2002.
26. Яковлев Г.Н. Лекции по математическому анализу. Часть 1. 2-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Физматлит, 2004.
27. Яковлев Г.Н. Лекции по математическому анализу. Часть 2. 2-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Физматлит, 2004.

HƏNDƏSƏ

Vektorlar. Vektor anlayışı. Vektorun cəbri qiyməti. Vektorlar üzərində xətti əməllər. Bazis anlayışı, verilmiş bazisə nəzərən vektorun koordinatları. Ortonormal bazis. Vektorun uzunluğu. İki vektor arasında qalan bucaq. Yöndəldici kosinuslar. İki vektorun skalyar hasilı. Vektorial hasil.

Müstəvi üzərində və fəzada koordinat sistemləri. Müstəvi üzərində və fəzada afin koordinat sistemi. Parçanın verilən nisbətdə bölünməsi. Müstəvi üzərində və fəzada düzbucaqlı koordinat sistemi. Müstəvi üzərində polyar koordinat sistemi.

Koordinatların çevrilməsi. Müstəvi üzərində və fəzada afin koordinatların çevrilməsi. Çevrilmənin matrisi. Müstəvi üzərində və fəzada düzbucaqlı koordinatların çevrilməsi.

Müstəvi üzərində düz xətt. Düz xəttin kanonik, parametrik və bucaq əmsallı tənlikləri. İki nöqtədən keçən düz xətt tənliyi. Düz xəttin ümumi tənliyi. İki düz xəttin qarşılıqlı vəziyyəti. Düz xəttin normal tənliyi. Nöqtədən düz xəttə qədər olan məsafə. İki düz xətt arasında qalan bucaq.

Ellips, hiperbola, parabola. Ellipsin kanonik tənliyi və həndəsi xassələri. Hiperbolanın kanonik tənliyi və həndəsi xassələri. Parabolanın kanonik tənliyi və həndəsi xassələri. Ellips və hiperbolanın direktisrləri və fokal radiusları. Ellips, hiperbola və parabolanın polyar koordinatlarla tənliyi. Ellips, hiperbola və parabolaya toxunan düz xətlərin tənlikləri.

Fəzanın və müstəvinin oriyentasiyası. Müstəvinin oriyentasiyası. Fəzanın oriyentasiyası. İki vektorun vektorial hasilı, vektorial hasil əməlinin xassələri. Üçbucağın və paraleloqramın sahəsinin hesablanmasına vektorial hasilin tətbiqi. Üç vektorun qarışıq hasilı, qarışıq hasil əməlinin xassələri. Paralelepipedin və tetraedrin həcmnin hesablanmasına qarışıq hasilin tətbiqi.

Fəzada müstəvi və düz xətt. Müstəvinin parametrik tənlikləri. Üç nöqtədən keçən müstəvi tənliyi. Müstəvinin parçalarla tənliyi. Müstəvinin ümumi tənliyi və onun xüsusi halları. İki müstəvinin qarşılıqlı vəziyyəti. Müstəvinin normal tənliyi. Nöqtədən müstəviyə qədər olan məsafə. İki müstəvi arasında qalan bucaq. Fəzada düz xəttin kanonik və parametrik tənlikləri. İki nöqtədən keçən düz xətt tənlikləri. Düz xətt iki müstəvinin kəsişməsi kimi. Fəzada iki düz xəttin və düz xətlə müstəvinin qarşılıqlı vəziyyətləri Düz xətt və müstəvi arasında qalan bucaq. Fəzada iki düz xətt arasında qalan bucaq.

İki tərtibli səthlər. Silindrik səthlər. Konik səthlər. Fırlanma səthi. Ellipsoidlər. Biroyuqlu və ikiyüqlu hiperboloidlər. Elliptik və hiperbolik paraboloidlər.

Əyrilərin diferensial həndəsəsi. Əyri, əyri tənlikləri. Həmin əyriyə. Əyriyə toxunan düz xətt. Təbii parametrizasiya. Əyrinin kanonik reperi. Frene düsturları. Əyrilik və buruqluq. Müstəvi əyriləri.

Səthlərin diferensial həndəsəsi. Səthin verilmə üsulları, tənlikləri. Həmin səthlər. Səthin toxunan müstəvisi və normalı. Birinci kvadratik forma. Birinci kvadratik forma ilə həll olunan məsələlər. Səthin ikinci kvadratik forması. Normal əyrilik. Səthin verilmiş nöqtəsində baş istiqamətləri və baş əyrilikləri. Səth üzərində bəzi mühüm əyrilər. Səthin törəmə düsturları. Qauss teoremi.

ƏDƏBİYYAT

1. Cavadov M.Ə. Vektor hesabı. Bakı, 1967.
2. Həsənova X., Cəfərov C. Xətti cəbrin və analitik həndəsənin elementləri. Bakı: Elm və təhsil, 2013.
3. Paşayev X.X., Nəcəfov M.A. Analitik həndəsədən mühazirələr. Bakı, 2002.
4. Privalov İ.İ. Analitik həndəsə Dərslik. Bakı: Azərtədrisnəşr, 1964.
6. Qasımova S.S. Analitik həndəsədən mühazirələr. Dərs vəsaiti. Bakı: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2006.
7. Александров П.С. Лекции по аналитической геометрии, дополненные необходимыми сведениями из алгебры с приложением собрания задач, снабженных решениями, составленного А.С. Пархоменко. Москва: Наука, 1968.
8. Беклемишев Д.В. Курс аналитической геометрии и линейной алгебры. 13-е издание, исправленное. Москва: Лань, 2015.
9. Золотаревская Д.И. Аналитическая геометрия. Учебное пособие. Издание стереотипное. Москва: Либроком, 2016.
10. Ким Г.Д., Ильин В.А. Линейная алгебра и аналитическая геометрия. Учебник для вузов. Москва: Велби, 2008.

CƏBR VƏ ƏDƏDLƏR NƏZƏRİYYƏSİ

Ümumi cəbrin elementləri. Çoxluqlar və onlar üzərində əsas əməllər. Birləşmə, kəsişmə, Dekart hasilı; Qismən nizam, nizamlı çoxluq; Binar münasibətlər, ekvivalentlik münasibəti, ekvivalentlik sinfi, örtük, bölgü və onlara aid sadə misallar (tam ədədlərin müqayisələri ekvivalentlik kimi, çıxıqlar sinfi və s.), faktor çoxluq; İnyektiv, sürəktiv və biyektiv inikaslar, inikasların kompozisiyası, eynilik inikası, inikasin tərsi. Əvəzləmələr və yerdəyişmələr: yerdəyişmədə transpozisiya, inversiya, əvəzləmənin cütllüyü; əvəzləmələrin hasilı, əvəzləmənin tərsi, transpozisiya haqqında teorem.

Cəbri əməl və sadə cəbri strukturlar. Kompleks ədədlər meydanı, kompleks ədədlərin aksiomatik tərfi, onlar üzərində əməllər, kompleks ədədin tərsi, kompleks ədədin triqonometrik şəkli, Muavr düsturu, vahidin kökləri qrupu.

Matrislər. Onların cəmi və hasilı, əsas xassələr. Matrisin ranqı, sətir və sütun ranqlarının bərabərliyi, ranqın minorla ifadəsi. Matrislər hasilinin determinantı, vahid və tərs matris, tərs matrisin varlıq şərti, matrislər hasilinin ranqı, oxşar matrislərin ranqı və determinantları haqqında xassələr.

Xətti cəbri tənliklər sistemi. Xətti cəbri tənliklər sisteminin ümumi şəkli, onun növləri, bircins tənliklər sistemi və onun həlli, ümumi və xüsusi həllər, uyuşan (birgə) və uyuşmayan, müəyyən və qeyri–müəyyən sistemlər. Kramer teoremi və qaydası, xətti tənliklər sisteminin araşdırılması, həllinə təbiqləri; elementar çevirmələr və tənliklər sistemlərinin ekvivalentliyi, Qauss üsulu. Kroneker–Kapelli teoremi, bircins tənliklər sisteminin həllər fəzası, sistemin həlləri çoxluğu ilə uyğun bircins sistemin həllər fəzası arasında əlaqə, fundamental həllər sistemi.

Determinant. Onun konstruktiv tərfi və xassələri, determinantın həddinin işarəsi, determinantın bəzi xüsusi növləri (diaqonal, üçbucaq, blok şəkilli və s); minor və cəbri tamamlayıcı, determinantın sətir elementlərinə ayrılışı, Laplas teoremi və onun xüsusi halı, determinantın sifıra bərabər olmasının zəruri və kafi şərti.

Çoxhədlilər. Çoxhədlinin dərəcəsi və onun xassələri, çoxhədlinin kökü, qalıqlı bölmə alqoritmi. Bezu teoremi, Hörner sxemi, çoxhədlinin törəməsi və onun təkrar köklərlə əlaqəsi. Çoxhədlinin həqiqi və kompleks ədədlər meydanında gətirilməyən vuruqlara ayrılışı. Çoxdəyişənli çoxhədlilər halqası; onlar üzərində əməllər, elementar simmetrik çoxhədlilər; simmetrik çoxhədlilər və onlar haqqında əsas teorem. Viyet düsturları. Çoxhədlilər halqasının nisbətər meydanı, rəşional və sadə kəsrlər, qeyri–müəyyən əmsallar metodu. ƏBOB və ƏKOB, qarşılıqlı sadə çoxhədlilər, onların xassələri; cəbri qapalı meydan, cəbri və transendent ünsür.

Xətti cəbr. Xətti fəza. Vektorlar sisteminin ranqı. Vektorların cəmi, ədədə hasilı, arifmetik fəza, xətti asılılıq, xətti fəzaların ölçüsü, bazisi. Eyni sonlu ölçülü xətti fəzaların izomorfluğu; xətti fəzaların alt fəzaları, alt fəzaların cəmi, kəsişməsi, düz cəmi, onların ölçüləri haqqında teorem; xətti inikaslarla matrislərin əlaqəsi; matrislərin vurulması ilə dəyişənlərin xətti çevirməsinin əlaqəsi; xətti funksiyalar; qoşma fəza və onun ölçüsü; Xətti operatorlar, onlar üzərində əməllər; xətti operatorun müxtəlif bazislərdə matrisləri; İnvariant alt fəzalar; məxsusi vektor və məxsusi qiymət, spektr. Sadə spektrli operator və onun matrisi;

Skalyar hasil. Evklid fəzası, vektorun norması, vektorlar arasında bucaq və məsafə, Koşi–Bunyakovski bərabərsizliyi. Ortoqonallıq, ortoqonallaşdırma prosesi, Qram–Şmid teoremi. Alt fəzanın ortoqonal tamamlayıcısı.

ƏDƏBİYYAT

1. Baxşəliyev Y.R., Əbdülkərimli L.S. Cəbr kursu. Dərslük. Bakı: Elm və təhsil, 2011.
2. Əkbərov M.S., Əliyeva N.R., Nəşibova L.M. Kompleks ədədlər. Bakı, 1996.
3. Feyziyev F.G. Cəbr və ədədlər nəzəriyyəsi. Dərs vəsaiti. Bakı: TƏHSİL NPM, 2016.
4. Qasimov V.Ə. Qruplar və halqalar. II cild. Bakı: “BDU”, 1999.
5. Sultanov R.M. Xətti cəbrin əsasları. Bakı: “ADU”, 1960.
6. Березина Н.А. Линейная алгебра. Конспект лекций. Москва: Эксмо, 2007.
7. Бурмистрова Е.Б., Лобанов С.Г. Линейная алгебра. Учебник и практикум. Бакалавр. Академический курс. Москва: Юрайт, 2014.
8. Волков Ю.В., Ермолаева Н.Н., Козынченко В.А., Курбатова Г.И. Практические занятия по алгебре. Комплексные числа, многочлены. Санкт-Петербург: Лань, 2014.
9. Гельфанд И.М. Лекции по линейной алгебре. 6-е издание, исправленное. Москва: Добросвет, КДУ, 2009.
10. Кострикин А.И. Введение в алгебру. В 3-х частях. Часть 1. Основы алгебры. 2-е издание, стереотипное. Москва: «МЦНМО», 2012.
11. Кострикин А.И. Введение в алгебру. В 3-х частях. Часть 2. Линейная алгебра. 2-е издание, стереотипное. Москва: «МЦНМО», 2012.
12. Кострикин А.И. Введение в алгебру. В 3-х частях. Часть 3. Основные структуры алгебры. 2-е издание, стереотипное. Москва: «МЦНМО», 2012.
13. Курош А.Г. Курс высшей алгебры. 17-е издание, стереотипное. Санкт-Петербург: Лань, 2008.
14. Курош А.Г. Теория групп. Москва: Физматлит, 2011.

15. Ляпин Е.С. Курс высшей алгебры. 3-е издание, стереотипное. Санкт-Петербург: Лань, 2009.
16. Окунев Л.Я. Высшая алгебра. 3-е издание, стереотипное. Санкт-Петербург: Лань, 2009.
17. Чеботарев Н.Г. Основы теории Галуа. Часть 2. 3-е издание. Москва: Ленанд, 2014.
18. Шмидт Р.А. Алгебра. Часть 2. Санкт-Петербург: СПбГУ, 2011.
19. Шмидт Р.А. Алгебра. Часть 3. Санкт-Петербург: СПбГУ, 2013.

Dil və ədəbiyyat müəllimliyi (rus dili)

РУССКИЙ ЯЗЫК

Фонетика современного русского языка.

Аспекты изучения звуковой стороны языка. Акустический аспект. Артикуляционный аспект. Артикуляция гласных и согласных. Функциональный (фонологический) аспект изучения звуковой стороны языка. Понятие позиции как одно из основных понятий фонологии. Чередование звуков и определение типов чередований.

Система фонем современного русского языка. Система гласных фонем современного русского языка. Ударный вокализм. Безударный вокализм. Система согласных фонем современного русского языка. Состав согласных фонем русского языка.

Членение речевого потока. Слог как минимальная произносительная единица речи.

Русское словесное ударение. Интонация русского языка.

Понятие об орфоэпии. Основные нормы произношения гласных русского языка. Основные нормы произношения согласных. Частные нормы произношения. Причины отклонений.

Русская графика.

Русская орфография.

Лексикология современного русского языка.

Лексикология как раздел науки о языке. Лексика современного русского языка с точки зрения экспрессивно-стилистической.

Многозначность слова. Омонимия. Синонимия. Антонимия.

Лексика современного русского языка с точки зрения происхождения.

Исконная лексика. Заимствованная лексика.

Лексика современного русского языка с точки зрения сферы употребления.

Лексика современного русского языка с точки зрения активного и пассивного состава. Общеупотребительная лексика. Архаизмы и неологизмы. Классификация словарей.

Лексикография.

Фразеология. Предмет и задачи фразеологии. Современные фразеологические концепции. Фразеологические единицы с точки зрения происхождения. Источники русской фразеологии. Структурные типы фразеологических единиц в современном русском языке.

Морфология современного русского языка.

Морфемика. Морфема как минимально значимая часть слова. Типы морфем в русском языке: корневые и аффиксальные. Морфемный анализ.

Словообразование. Основные способы русского словообразования. Словообразовательный анализ.

Слово как объект морфологии. Части речи как лексико-грамматические классы слов в русском языке.

Понятие грамматической категории. Принципы классификации частей речи.

Имя существительное. Категории рода, числа, падежа.

Имя прилагательное. Качественные и относительные прилагательные. Притяжательные прилагательные. Полные и краткие прилагательные. Степени сравнения качественных прилагательных. Склонение прилагательных.

Имя числительное. Количественные и порядковые числительные.

Местоимение. Разряды местоимений, их значение и грамматические особенности.

Глагол. Категория вида глагола. Категория времени глагола. Категория наклонения глагола. Категория залога глагола. Категория лица глагола. Спряжение и типы спряжения глаголов. Разноспрягаемые глаголы.

Причастие. Деепричастие.

Наречие. Разряды наречий по значению: определительные и обстоятельственные.

Слова категории состояния.

Служебные части речи в русском языке. Предлоги. Союзы. Частицы.

Модальные слова. Междометия и звукоподражательные слова.

Синтаксис современного русского языка.

Словосочетание как синтаксическая единица. Классификация словосочетаний по типам смысловых отношений, по способам выражения компонентов, по объему. Виды подчинительной связи слов в словосочетании: согласование, управление, примыкание.

Предложение как основная единица синтаксиса. Грамматические категории предложения и его грамматические значения. Принципы классификации предложений. Интонационная оформленность предложения. Типы предложений по цели высказывания. Типы предложений по модальности. Классификация простых предложений по количеству составов. Двусоставное предложение. Главные члены предложения. Второстепенные члены предложения. Односоставное предложение. Структурно-семантические типы односоставных предложений. Типы предложений по объему. Классификация предложений по наличию или отсутствию струк-

турно необходимых членов предложения. Типы простых предложений по наличию или отсутствию осложняющих элементов.

Понятие о сложном предложении. Средства связи частей сложного предложения. Союзные сложные предложения, их типы. Сложносочиненное предложение. Сложноподчиненное предложение. Бессоюзные сложные предложения. Интонация в бессоюзных сложных предложениях. Многокомпонентные (усложненные) сложные предложения.

Синтаксис текста. Прямая и косвенная речь.

Понятие о пунктуации. Принципы русской пунктуации.

Основы культуры речи.

Языковые нормы как основное понятие теории культуры речи. Коммуникативные качества речи. Точность речи как одно из основных коммуникативных качеств речи. Литературные нормы в лексике и фразеологии. Вариантность нормы в традиционной системе языка. Этика речевого общения и этические формулы речи.

Стилистика русского языка и формирование культуры речи.

Стилистическая норма как разновидность литературной языковой нормы. Традиционные понятия стилистики: стилистическая окрашенность, стилистические средства языка, стилистическое значение. Функциональные стили русского языка, их системный характер. Условия и формы реализации функциональных стилей языка. Стилистические ресурсы русского языка.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бабайцева В.В. Односоставные предложения в современном русском языке. Москва: Просвещение, 1968.
2. Буладин Л.Л. Фонетика современного русского языка. Москва: Высшая школа, 1970.
3. Валгина Н.С. Синтаксис современного русского языка. Москва, 1978.
4. Валгина Н.С., Розенталь Д.Э., Фомина М.И. Современный русский язык. Изд. 5. Москва: Высшая школа, 1987.
5. Виноградов В.В. Русский язык. Грамматическое учение о слове. Москва, 1972.
6. Гольдин В.Е., Сиротинина О.Б., Якубова М.А. Русский язык и культура речи. Москва, 2001.
7. Грамматика русского языка. Под ред. В.В.Виноградова. Т. 1, 2. Москва: Издательство Академии наук СССР, 1960.
8. Денисов П.Н. Лексика русского языка и принципы ее описания. Москва: Русский язык, 1980.
9. Жуков В.П. Русская фразеология. Москва: Высшая школа, 1986.
10. Земская Е.А. Современный русский язык. Словообразование. 3-е изд., испр. и доп. Москва, 2011.
11. Зиндер Л.Р. Общая фонетика. Москва: Высшая школа, 1979.
12. Иванова В.Ф. Современный русский язык. Графика и орфография. Учеб. Пособие для вузов. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Просвещение, 1976.
13. Калинин А.В. Лексика русского языка. Москва: Московский университет, 1978.
14. Князев С.В., Пожарицкая С.К. Современный русский литературный язык. Фонетика. Графика. Орфография. Орфоэпия. Москва: Академический Проект, 2005.
15. Кожина М.Н. Стилистика русского языка. Москва, 1983.
16. Матусевич М.И. Современный русский язык. Фонетика. Москва, 1976.
17. Милославский И.Г. Морфологические категории современного русского языка. Москва, 1981.
18. Ожегов С.И. Лексикология. Лексикография. Культура речи. Москва, 1974.
19. Орфоэпический словарь русского языка. Москва: АН СССР, 1985.
20. Попов Р.Н., Валькова Д.П., Маловицкий Л.Я., Федоров А.К. Современный русский язык. Словообразование. Морфология. Москва, 1981.
21. Русская грамматика. Под ред. Н.Ю.Шведовой. В 2-х т. Москва: Наука, 1980.
22. Современный русский язык. Под ред. В.А.Белошапковой. Москва, 1981, 1989, 1999.
23. Современный русский язык. Под ред. П.А.Леканта. Москва, 1982.
24. Современный русский язык. Теоретический курс. Фонетика. Москва, 1979.
25. Трубецкой Н.С. Основы фонологии. Москва, 1960.

Tarix və coğrafiya müəllimliyi

ÜMUMİ TARİX QƏDİM DÜNYA TARİXİ

Qədim Şərq

Qədim Misir: Yazılı mənbələr. Vahid Misir dövlətinin yaranması. Misir Erkən Şahlıq dövründə. Misir Qədim Şahlıq dövründə. Misir Orta Şahlıq dövründə. Misir hiksosların işğalı altında. Misir Yeni Şahlıq dövründə. XVIII sülalə fironlarının işğalları. IV Amenxotep (Exnaton) və onun dini-siyasi islahatı. II Ramzes. Şərqi Aralıq dənizi ərazisi uğrunda Misir-Het rəqabəti. Misir Son Şahlıq dövründə. Misir Əhəmənilər dövlətinin tərkibində.

Qədim Mesopotamiya: Yazılı mənbələr. Əhalisi. Şumer şəhər dövlətləri. Erkən sülalələr dövrünün siyasi tarixi. Akkadın yüksəlişi. Mesopotamiya kutilərin hakimiyyəti altında. III Ur sülaləsi. İctimai-iqtisadi münasibətlər. Mesopotamiya e.ə. II minillikdə: Babilin yüksəlişi. Babil şahlığı Hammurapinin hakimiyyəti dövründə. Hammurapinin qanunları. Mesopotamiya e.ə. I minillikdə: Yeni Aşşur şahlığı. Aşşur dövlətinin süqutu. Yeni Babil dövləti.

İran: Elam dövləti: Kutik – İnşuşinakın daxili və xarici siyasəti. Hakimiyyət sisteminin xüsusiyyətləri. Midiya çarlığı. Kiaksarın dövründə çarlığın yüksəlişi. Əhəmənilər imperiyası. II Kirin işğalları. Qaumatanın üsyanı. I Daranın daxili və xarici siyasəti. Əhəməni imperiyasının süqutu.

Qədim Hindistan: "Harappa ("Hind") sivilizasiyası". "Veda dövrü". Qanq çayı vadisində ilk dövlətlər. Hindistan e.ə. I minilliyin 2-ci yarısında. Mauirilər dövləti. Aşokanın daxili və xarici siyasəti. Hindistan "klassik dövrü". Qupta imperiyası.

Qədim Çin: Çində erkən dövlətlər. Şan-İn və Qərbi Çjou dövlətləri. Çin e.ə VIII-III əsrlərdə. Sin imperiyası. Xan imperiyası. Qədim Çin mədəniyyəti.

Qədim Yunanıstan: Kritdə və axey Yunanıstanında erkən sinifli cəmiyyətlər və ilk dövlətlər. Troya müharibələri. Axey Yunanıstanının tənəzzülü. Yunanıstan e.ə. XI-IX əsrlərdə ("Homer Yunanıstanı"). Arxaik Yunanıstanı. Böyük Yunan koloniyalaşması. Yunan polislərinin formalaşması. Yunan polisinin səciyyəvi cəhətləri. Peloponnes e.ə. VIII-VI əsrlərdə. Sparta. Messeniya müharibələri. Likurq qanunları. Peloponnes ittifaqı. Qədim Attika. Sinoykizm. Dövlətin yaranması. Sosial mübarizə. Solonun islahatları. Afınada tiranlıq. Afina demokratiyasının formalaşması. Ostrakizm. Yunanıstan–İran müharibələri: onun səbəbləri, mərhələləri. Delos simmaxiyası (I Afina dəniz ittifaqı). Sparta - Afina ziddiyyətləri. Kiçik Peloponnes müharibəsi. Afina Arxesinin formalaşması. Kalli sülhü. Afina demokratiyasının çiçəklənməsi. Periklin islahatları. Böyük Peloponnes müharibəsi və onun nəticələri. II Afina dəniz ittifaqı. Makedoniyanın yüksəlişi. II Filip. Ellin ittifaqı. Makedoniyalı İsgəndərin Şərq yürüşü. Ellin dövlətləri sistemi.

Qədim Roma: Apenninyarımadasının qədim əhalisi. Etrusk cəmiyyəti. Roma şəhəri. Romada dövlətin yaranması. Şahlıq dövrü. Romada erkən Respublika (e.ə. VI əsr - e.ə. III əsrin 1-ci yarısı). Dövlət idarəçiliyi. Patrisilər və plebeylərin mübarizəsi. Romanın xarici siyasəti. Romada son Respublika (e.ə. III əsrin 2-ci yarısı – e.ə. I əsr): Xarici siyasət. Aralıq dənizi hövzəsində əgəlik uğrunda Romanın müharibələri. Asılı dövlətlər sisteminin yaranması. Roma Respublikasının böhranı. E.ə. II əsrin sonunda Romada sosial mübarizə. Siciliya adasında qulların üsyanları. Qrakk qardaşlarının islahatları. Müttəfiq müharibələri. E.ə. I ə. 80-ci illərinin vətəndaş müharibələri. Optimatlar və populyarlar. Sullanın diktaturası. Spartak üsyanı. I Triumvirat. Sezarın Qalliyada müharibələri. Sezar və Pompey arasında vətəndaş müharibəsi. Sezarın islahatları. II Triumvirat. Oktavian Avqustun prinsipatı. Erkən imperiya dövrü. Yulilər – Klavdilər və Flavilər dövründə prinsipat sisteminin möhkəmlənməsi. Antoninlərin "qızıl əsri". III əsrdə Roma imperiyasının böhranı. "Əsgər" imperatorlarının hökmranlığı. Roma son imperiya dövründə. Dominat sisteminin qurulması. Diokletian və Konstantinin islahatları. Roma imperiyasının bölünməsi. Qərbi Roma imperiyası V əsrdə. Qərbi Roma imperiyasının süqutu.

ORTA ƏSRLƏR TARİXİ

Erkən orta əsrlər (III-IX əsrin əvvəlləri). "Xalqların böyük köçü". Qərbi Roma imperiyası ərazisində barbar dövlətlərin yaranması. Qərbi Hun imperiyası. Atilla. İmperiyanın daxili və xarici siyasəti. Katalaun döyüşü. Frank krallığının yaranması. Frank krallığı Meroveylərin dövründə. Karolinqlər. Böyük Karl. Frank imperiyasının yaranması. İmperiyanın xarici siyasəti. Verden müqaviləsi: Karolinq imperiyasının bölünməsi.

Böyük Ağ Hun imperatorluğu. Göytürk imperatorluqları. Çində feodalizmin xüsusiyyətləri. Suy və Tan imperiyaları. Xuan Çao üsyanı. Hindistanda feodalizmin xüsusiyyətləri. Şimali və Cənubi Hindistan dövlətləri. Hindistanda müsəlman istilalarının başlanması. Ərəblərdə dövlətin yaranması. Ərəb işğalları. Xilafət. Kordova xilafəti. Qafqazda feodal münasibətlərinin yaranması. Qafqaz uğrunda Roma (Bizans), Sasani, Ərəb və Xəzər dövlətlərinin mübarizəsi. Şərqi Avropada erkən feodal dövlətlərin yaranması: Bolqar çarlığı, Kiyev, Çexiya, Polşa dövlətləri. Bizans imperiyasının yaranması. İmperator Yustinian. "Nika" üsyanı. Feodallaşma prosesinin xüsusiyyətləri.

Qərbi Avropa siyasi pərakəndəlik dövründə. Fransa IX-XI əsrlərdə. Fransa krallığının yaranması. Feodal pərakəndəliyi. Kapetinqlərin hakimiyyətə gəlməsi. İtaliya VIII-X əsrlərdə. İtaliyada siyasi pərakəndəlik. Yadelli istilalar. Papa dövlətinin yaranması. İtaliyada feodal münasibətləri. Şəhərlərin meydana gəlməsi və tərəqqisi. Almaniya IX-XI əsrin əvvəllərində. Almaniya feodallaşma prosesinin xüsusiyyətləri. I Otton. “Müqəddəs Roma imperiyası”nın yaranması. Britaniya ərazisində “barbar” krallıqları. Feodallaşma prosesi və onun xüsusiyyətləri. Vahid erkən feodal dövlətinin yaranması. Feodal münasibətlərinin möhkəmlənməsi.

Orta əsrlərin ikinci dövrü (XI-XV əsrlər)

Şərqi ölkələri. Böyük Səlcuq imperiyası: ictimai – iqtisadi münasibətlər. Dehli sultanlığı. Əlaəddin Hilçi. Sun imperiyası. Çində Monqol ağalığı. Qırmızı sarıqlılar üsyanı. Min sülaləsi. Böyük Monqol imperiyası. Monqol imperiyasında sosial-iqtisadi münasibətlər. Çingiz xanın Yasası. Monqol istilaları. Osmanlı dövlətinin yaranması. XIV – XV əsrlərdə Osmanlı sultanlarının işğalları. Osmanlı imperiyasında sosial-iqtisadi münasibətlər. Teymurilər dövləti: sosial-iqtisadi münasibətlər, siyasi quruluşu. Qızıl Ordunun parçalanması. Kazan, Həştərxan, Krım və Sibir xanlıqlarının yaranması. Qafqaz XIII-XV əsrlərdə. Regionda hökmranlıq uğrunda Elxanilər - Qızıl Ordu rəqabəti.

Avropa ölkələri. Orta əsr şəhərlərinin yaranması haqqında nəzəriyyələr. Feodal şəhərlərinin meydana gəlməsi. Şəhərlərin senyorlara qarşı mübarizəsi və onun nəticələri. Sənətkarlar və sexlər. Qərbi Avropada ticarət və kredit işinin inkişafı. Avropalıların Şərqi xaç yürüşlərinin ilkin şərtləri. Xaç yürüşlərinin xarakteri. Şərqi xaç dövlətləri. Qüds krallığı, “Qüds assizləri”. Xaç yürüşlərinin nəticələri. Fransa XI-XIII əsrlərdə. Feodallaşma prosesi və feodalizm cəmiyyətinin formalaşma xüsusiyyətləri. Mərkəzləşmiş dövlət yaradılmasını doğuran amillər. IX Lüdoviqin islahatları. Fransa XIV-XV əsrlərdə. Feodal münasibətlərinin inkişafı. IV Filipin daxili və xarici siyasəti. Baş ştatların çağırılması. Silki monarxiya. Yüzdəlik müharibə. Jakeriya. XI Lüdoviqin daxili və xarici siyasəti. Fransanın vahid mərkəzləşdirilmiş dövlətə çevrilməsi. İngiltərə XI-XIII əsrlərdə. Normand işğalı və onun nəticələri. II Henrixin islahatları. Azadlıqların böyük xartiyası. Baron oliqarxiyası. Parlamentin çağırılması. Silki monarxiyanın meydana gəlməsi. İngiltərə XIV-XV əsrlərdə. Uot Tayler üsyanı. Cek Ked üsyanı. Kilsə islahatı uğrunda hərəkət. Al qızılqül və Ağ qızılqül müharibələri. Almaniya XI-XV əsrlərdə. İnvestitura uğrunda mübarizə. Vorms konkordatu. I Fridrix Barbarossa. Alman şəhərlərinin inkişafı. Hanza. 1356-cı il “Qızıl bullası”. İtaliya XI-XV əsrlərdə. Şəhər kommunalarının formalaşması. Normanların Cənubi İtaliya və Siciliyanı istila etmələri. İspaniya: Rekonkista. Kortələr. Vahid İspaniya krallığının yaranması. Çexiya: Yan Qus. Qusçular hərəkəti və onun nəticələri. Rusiya: Moskva knyazlığı. Rusiyada mərkəzləşmiş dövlətin yaradılması uğrunda mübarizə. Monqol ağalığına son qoyulması.

Böyük coğrafi kəşflər. Böyük coğrafi kəşflərin tarixi zəmini. Kapitalın ilkin yığılımı və böyük coğrafi kəşflər. Rekonkista. XV əsrin II yarısında elm və texnikanın inkişafı. Osmanlı imperiyasının hərbi uğurları və böyük coğrafi kəşflər. Xristofor Kolumbun səyahətləri: Amerikanın kəşfi. Vasko da Qama və Hindistana dəniz yolunun kəşf olunması. Portuqaliyalıların müstəmləkə işğalları. Magellan və Yer in ətrafına ilk dünya səyahəti. İspaniyanın Amerikamüstəmləkə işğalları və onun nəticələri. Sakit okean hövzəsində coğrafi kəşflər. Müstəmləkə sisteminin yaranması. Amerika qitəsində İspaniya və Portuqaliyanın müstəmləkə idarəçiliyi. Böyük coğrafi kəşflərin nəticələri.

Son orta əsrlər (XVI-XVII əsrlər)

Avropa ölkələri. Almaniya XVI-XVII əsrin I yarısında. XVI əsrin əvvəlində Almaniyanın siyasi quruluşu və sosial-iqtisadi vəziyyəti. Humanizm. Reformasiya. Martin Lüter. Tomas Münser və onun təlimi. Kəndli müharibəsi. “Möminlərin Münster şahlığı”. Protestantizm. Şmalkalden ittifaqı. 1555-ci il Auqsburq dini sülhü. İspaniya XVI-XVII əsrin I yarısında. İspaniya Habsburqlar monarxiyasının tərkibində. V Karl. Komuneros hərəkəti. İspaniya II Filippin hakimiyyəti dövründə. Niderland XVI-XVII əsrin I yarısında. II Filippin Niderland siyasəti. Milli-azadlıq hərəkatının başlanması. Hersoq Albanın terror rejimi. 1579-cu il Arras və Utrext uniyaları. Birləşmiş Əyalətlər Respublikası XVI əsrin sonunda. 1609-cu il barışı. İngiltərə XVI-XVII əsrin I yarısında. XVI-XVII əsrin I yarısında İngiltərənin iqtisadi inkişafı. Sənayenin inkişafı. Aqrar çevrilişin başlanması. İngiltərə mütləqiyyətinin xüsusiyyətləri. Kral reformasiyası. Tüdorların daxili və xarici siyasəti. Fransa dövləti XVI əsrin əvvəllərində. Fransa İtaliya müharibələrində. Fransa-Türkiyə münasibətləri. Vətəndaş müharibələri. Nant edikti. IV Henrix. Mütləqiyyətin qüvvətlənməsi. Kardinal Rişelyö.

XVI-XVII əsrin birinci yarısında beynəlxalq münasibətlər. İtaliya müharibələri (1494-1559). Mərkəzləşmiş dövlətlərin mütləq monarxiyalar dövrünə qədəm qoyması. Xarici siyasətdə “dövlət marağı” prinsipi. Otuzillik müharibə (1618-1648) və onun nəticələri.

Rusiya: Rusiyada mərkəzləşmiş dövlətin yaranması. IV İvan. Livoniya müharibəsi və onun nəticələri. Oprıçnina və onun nəticələri. XVI əsrin II yarısında Rusiyanın işğalları. Reç-Pospolita: Reç-Pospolitanın yaranması. XVI əsrin II yarısı-XVII əsrin I yarısında xarici siyasət.

Şərqi ölkələri. Osmanlı dövləti: I Sultan Səlim. Avropa, Asiya və Afrikada fəthlər. Sultan Süleyman Qanununin daxili və xarici siyasəti. Şeybanilər dövləti. Böyük Moğol imperatorluğu: Əkbər şahın islahatları. Çin: Min sülaləsinin devrilməsi. Mancur ağalığının başlanması.

YENİ TARİX

İngiltərə: XVII əsrdə İngiltərə burjuva inqilabı. I və II vətəndaş müharibələri. Independent respublikası. O.Kromvelin protektoratlığı. Stüartların bərpası. “Şanlı inqilab”. “Hüquqlar haqqında Bill”. İngiltərə XVII əsrin sonu-XVIII əsrdə. XVIII əsrdə parlament siyasi sisteminin inkişafı. Viqlər və torilər.İngiltərənin sürətləndirilmiş iqtisadi inkişafı: səbəbləri, xarakteri və nəticələri. XIX əsrdə parlament islahatları. Müstəmləkə siyasəti. İngiltərə XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində. İngiltərə-Almaniya ziddiyyətlərinin kəskinləşməsi. Antantanın yaranması. 1911-ci il parlament islahatı.

Amerika Birləşmiş Ştatları: Şimali Amerikada ingilis koloniyalarının istiqlaliyyət uğrunda mübarizəsinin səbəbləri. Birinci Kontinental konqres. Hərbi əməliyyatların başlanması. İkinci Kontinental konqres. „İstiqlaliyyət bəyannaməsi“.ABŞ-ın dövlət quruluşunun təşəkkülü. İlk Konstitusiyanın qəbul olunması. Versal sülh müqaviləsi. 1787-ci il Konstitusiyası. Hüquqlar haqqında Bill uğrunda mübarizə. Konstitusiyaya ilk əlavələr. XVIII əsrin sonu - XIX əsrdə ABŞ-ın daxili və xarici siyasəti. “Monro doktrinası”. Ərazi ekspansiyası. ABŞ-da vətəndaş müharibəsi və onun nəticələri.ABŞXX əsrin əvvəllərində. T.Ruzvelt və V. Vilson administrasiyalarının daxili və xarici siyasətləri.

Fransa: Fransa XIV Lüdovikin dövründə.Fransa maarifçiliyi. XVIII əsrdə Fransa burjuva inqilabı: səbəbləri, mərhələləri və nəticələri. Termidor reaksiyası. Direktoriya rejimi. Konsulluq. I imperiya. Burbonların bərpası. II Respublika. II imperiya: daxili və xarici siyasət. XIX əsrin sonlarında siyasi böhranlar. Fransa XX əsrin əvvəllərində.

Almaniya: Almaniya XVII əsrin II yarısında. Brandenburq-Prussiya dövlətinin yüksəlişi. Prussiya krallığı XVIII əsrdə. Almaniya ittifaqı. Frankfurt–Maynda ümumalman parlamenti. Almaniyanın birləşdirilməsi uğrunda mübarizə. İmperiyanın yaranması. O. fon Bismarkın reyxskanslerliyi: daxili və xarici siyasət. Kaprvinin “yeni kursu”. Almaniya imperiyası XX əsrin əvvəllərində. Dünya siyasətində Almaniyanın hegemonluq iddiası. “Şliffen planı”.

İtaliya:İtaliya XVII – XVIII əsrlərdə. Pyemont krallığı. K.Kavur. İtaliyanın birləşdirilməsi. Xarici siyasət. İtaliya XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində.

Rusiya: I Pyotrun islahatları. Şimal müharibəsi. XVIII əsrdə Rusiya-Osmanlı müharibələri.Reç Pospolitanın bölüşdürülməsi. Cənubi Qafqazın işğalı. Hərbi-müstəmləkə rejiminə qarşı xalq çıxışları. Şimali Qafqazda rus təcavüzünə qarşı milli azadlıq mübarizəsi. Şeyx Şamil. Krım müharibəsi. II Aleksandr. Təhkimçilik hüququnun ləğvi. Digər burjuva islahatları. 1905-1907-ci illər inqilabı. Dövlət Dumaları. Stolipinin islahatı. Fevral inqilabı. Oktyabr çevrilişi və Sovet hakimiyyətinin qurulması.

Osmanlı imperiyası: XVII əsrin II yarısı – XVIII əsrdə Osmanlı imperiyasının sosial – iqtisadi və siyasi inkişafında geriləməsinin səbəbləri. İslahatlar keçirmək cəhdləri. Avropa dövlətləri ilə müharibələr. “Şərq məsələsi”. Sultan III Səlimin islahatları. Tənzimat.“Midhət paşa konstitusiyası”.Gənc türklər hərəkatı. İtaliya – Osmanlı müharibəsi. 1912-1913-cü illər Balkan müharibələri.

Yaponiya: Şoqun rejimi. Avropa dövlətlərindən asılılığın artması. Yaponiyanın qapalılığına son qoyulması (qeyri-bərabər hüquqlu müqavilələrin bağlanması). 1868-ci il inqilabı. Burjuva islahatları. 1889-cu il konstitusiyası. XIX əsrin sonlarında Yaponiyanın xarici siyasəti. Rusiya - Yaponiya müharibəsi. Koreyanın ilhaqı.

Hindistan: Hindistanın İngiltərə tərəfindən işğalı. Sipahilər üsyanı. Hindistan Milli Konqresi. Hindistan XX əsrin əvvəllərində.

Çin: Özünü təcrid siyasəti. Tiryək müharibələri. Taypinlər hərəkatı. “Açıq qapı” doktrinası. İslahatçılıq hərəkatı. Kan Yu Vey. XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində daxili siyasi vəziyyət. Sun Yatsen. Çində Sinxay inqilabı.

Türk xalqları: Buxara, Xivə və Kokand xanlıqları. XIX əsrin I yarısında Volqaboyu, Sibir və Krımda idarəetmə sistemi. Sosial-iqtisadi həyat və ictimai vəziyyət. Rusiya tərəfindən Mərkəzi Asiya (Türküstan) və Qazaxıstanın işğal edilməsi. İdarəetmə sistemində dəyişikliklər. Sosial-iqtisadi münasibətlər. 1886 və 1891-ci il Əsasnamələri. Mərkəzi Asiya və Qazaxıstana Rusiyadan kəndlilərin köçürülməsi. “Köçkünler fondu”. XIX əsrin 60-70-ci illərinin burjuva islahatlarının Volqaboyu, Sibir və Krımda həyata keçirilməsi. Türk xalqlarının regionlarında 1905-1907-ci illər inqilabının spesifik xüsusiyyətləri. Dövlət Dumalarında Müsəlman fraksiyaları və onların fəaliyyəti. Stolipinin aqrar islahatının Türküstan, Volqaboyu, Sibir və Krımda həyata keçirilməsinin xüsusiyyətləri. Türküstan, Volqaboyu, Sibir və Krım iqtisadi yüksəliş illərində. Fevral inqilabından sonra Türküstan, Volqaboyu, Sibir və Krımda ictimai-siyasi vəziyyət. Milli-azadlıq mübarizəsi.

Birinci Dünya müharibəsi: səbəbləri və xarakteri. Müharibə edən tərəflərin hərbi və iqtisadi potensialları. Hərbi-siyasi koalisiyaların strateji planları. 1914-cü ildə hərbi əməliyyatlar. Marna döyüşü. 1915-ci ildə müharibənin gedişi. Dördlər ittifaqının formalaşması. Antantanın sıralarında yeni dövlətlər. Qafqaz cəbhəsi. 1916-cı ildə hərbi əməliyyatlar. Verden “qəssabxana”sı. Somma döyüşü. Yutlandiya döyüşü. 1917-ci ildə hərbi əməliyyatlar. ABŞ-ın müharibəyə qoşulması. Brest-Litovsk sülhü.1918-ci ildə hərbi əməliyyatlar. Almaniyanın müttəfiqlərinin təslim olması. Almaniyanın məğlub olması. Kompyen barışıqı. Birinci Dünya müharibəsinin nəticələri.

MÜASİR TARİX

Dünya ölkələri Birinci və İkinci Dünya müharibələri arasındakı dövrdə

Versal-Vaşinqton sistemi: Paris sülh konfransı. Almaniya və onun müttəfiqləri ilə sülh müqavilələrinin imzalanması. Millətlər cəmiyyətinin yaradılması. Mandat sistemi. Vaşinqton konfransı. Versal-Vaşinqton sisteminin formalaşması. XX əsrin 20-ci illərində beynəlxalq münasibətlərdə təzminat məsələsi. Pan-Avropa planı.

Qərbi Avropa: İngiltərə: Birinci Dünya müharibəsindən sonra İngiltərənin sosial iqtisadi və siyasi vəziyyəti. I və II Leyborist hökumətləri. İngiltərə dünya iqtisadi böhranı illərində. XX əsrin 30-cu illərində İngiltərənin daxili və xarici siyasəti. Fransa: Fransa XX əsrin 20-30-cu illərində. Xalq Cəbhəsi. Almaniya: Veymar Respublikası. Almaniya XX əsrin 30-cu illərində. Nasistlərin hakimiyyətə gəlməsi. Hitler hökumətinin daxili və xarici siyasəti. İtaliya: Faşistlərin hakimiyyətə gəlməsi. Mussolini. “Korporativ dövlət”. “Avtarkiya” siyasəti. Xarici siyasət.

Amerika Birləşmiş Ştatları: ABŞ XX əsrin 20-ci illərində. ABŞ dünya iqtisadi böhranı illərində. F. Ruzveltin “Yeni xətt” siyasəti. F. Ruzvelt administrasiyasının xarici siyasəti.

SSRİ: Rusiyada vətəndaş müharibəsi. “Hərbi kommunizm” siyasəti və “yeni iqtisadi siyasət” (YİS). SSRİ-nin təşkili. Sosialistcəsinə yenidənqurma tədbirləri. Totalitarizmin qurulması. Kütləvi repressiyalar.

Yaponiya: Birinci Dünya müharibəsindən sonra Yaponiyada sosial-iqtisadi və siyasi dəyişikliklər. Daxili siyasət. Dövlətin hərbişədirilməsi. XX əsrin 30-cu illərində Yaponiyanın daxili siyasi vəziyyəti. Xarici siyasət.

Çin: Birinci Dünya müharibəsinin Çin üçün nəticələri. Çində siyasi böhran. Vətəndaş müharibələri. Homindanın daxili və xarici siyasəti.

Hindistan: Birinci Dünya müharibəsinin Hindistan üçün nəticələri. Milli-azadlıq hərəkatının yüksəlişi. M. Qandi. Hindistanın idarə olunması sisteminin təkamülü. Hind-müsəlman ziddiyyətləri. Hindistan Milli Konqresi və Müsəlman Liqası.

Türkiyə: Birinci Dünyamüharibəsinin Türkiyə üçün nəticələri. Milli azadlıq hərəkatı. Lozanna konfransı. Türkiyə Respublikasının yaranması. Mustafa Kamal Atatürk. XX əsrin 20-ci illərində keçirilmiş islahatlar. XX əsrin 30-cu illərdə Türkiyənin xarici siyasəti. Montre konfransı.

İkinci Dünya müharibəsi: XX əsrin 20-30-cu illərində beynəlxalq münasibətlər. Asiya və Avropada müharibə ocaqlarının meydana gəlməsi. Münhen konfransı. Kollektiv təhlükəsizlik sisteminin yaradılması haqqında danışıqlar. Molotov-Ribbentrop paktı. İkinci Dünya müharibəsinin başlanması. Almaniya və SSRİ-nin Avropadakı işğalları. “Qərribə müharibə”. Almaniyanın SSRİ-yə hücumu. Böyükdövlətlərin Qafqazla bağlı planları. Antihitler koalisiyasının yaranması. Müharibənin gedişində əsaslı dönüş. Tehran konfransı. Avropada ikinci cəbhənin açılması. Dumbarton-Oks konfransı. Kırım konfransı. BMT-nin təsis olunması. Almaniyanın təslim olması ilə Avropada müharibənin başa çatması. Potsdam konfransı. Yaponiyanın təslim olması. İkinci Dünya müharibəsinin nəticələri.

Dünya ölkələri İkinci Dünya müharibəsindən sonrakı dövrdə

Amerika Birləşmiş Ştatları: H.Trumen administrasiyasının daxili və xarici siyasəti. ABŞ XX əsrin 50-60-cı illərdə. R. Nikson administrasiyasının daxili və xarici siyasəti. ABŞ R.Reyqanın prezidentliyi dövründə. ABŞ XX əsrin sonu - XXI əsrin əvvəllərində.

İngiltərə: K. Eттіli hökumətinin daxili və xarici siyasəti. İngiltərə 50-60-cı illərdə. Avropada inteqrasiya prosesləri və İngiltərə. M.Tetçerin mühafizəkar hökumətinin daxili və xarici siyasəti. İngiltərə XX əsrin sonu-XXI əsrin əvvəllərində.

Fransa: Müvəqqəti rejim. IV Respublikanın daxili və xarici siyasəti. V Respublikanın yaranması. Ş.De Qollun prezidentliyi dövründə daxili və xarici siyasət. Fransa 70-90-cı illərdə. Fransa müasir dövrdə.

Almaniya Federativ Respublikası: İki alman dövlətinin (AFR və ADR) yaranması. “Sosial bazar təsərrüfatı” doktrinasının mahiyyəti. AFR-in NATO-ya daxil olması. Alman iqtisadi möcüzəsi. “Kiçik koalisiya hökuməti”. V. Brandt hökumətinin “Şərqi siyasəti”. 1983-cü il parlament seçkiləri və xristian-liberal koalisiyasının hakimiyyətə gəlməsi. H. Kol hökumətinin daxili və xarici siyasəti. Almaniyanın birləşdirilməsi. Almaniya müasir dövrdə.

İtaliya: İkinci Dünya müharibəsinin İtaliya üçün nəticələri. Yeni siyasi sistemin formalaşması. İtaliya XX əsrin 50-60-cı illərində. “İqtisadi möcüzə”. Sosial- iqtisadi və siyasi həyatda Cənub problemi. İtaliya XX əsrin 70-90-cı illərində. Siyasi radikalizm problemi. 1993-cü il seçki islahatı. İtaliya müasir dövrdə.

SSRİ: Müharibədən sonra siyasi və sosial-iqtisadi tədbirlər. XX əsrin 50-ci illərinin II yarısında siyasi xəttin mülayimləşməsi. L.İ.Brejnevin siyasi rəhbərliyi dövrünün əsas cəhətləri. M.S.Qorbaçovun hakimiyyətə gəlməsi. Dürğunluq: səbəbləri və təzahür formaları. M.S.Qorbaçov: “sürətləndirmə” kursu və “yenidənqurma”. Qafqazda etnik konfliktlər. Qafqaz xalqlarının mərkəzdənqaçma meyillərinin güclənməsi. Qafqazda milli-azadlıq hərəkatı. SSRİ-nin dağılması və yeni müstəqil dövlətlərin yaranması. MDB-nin təşkili. Rusiya müasir dövrdə. Çeçenistan münaqişəsi. Müstəqil türk dövlətlərinin meydana çıxması: xarici siyasətləri.

Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələri: Sovet modeli rejimlərin yaranması. 1948-ci il Çexoslovakiya hadisələri. 1956-cı il Macarıstan inqilabı. 1968-ci il “Praqa baharı”. Polşada “Həmrəylik”. Çexoslovakiyada “Məxməri inqilab”. Dünya sosializm sisteminin dağılması. Yuqoslaviyanın parçalanması və Balkanlarda yeni dövlətlərin yaranması.

Türkiyə: Müharibədən sonrakı ilk illərdə islahatların keçirilməsi. Ölkənin “Marşall planı”navə NATO-ya qoşulması. Kipr böhranı. XX əsrin 60-70-ci illərində siyasi proseslər. 1980-cı il hərbi çevrilişi. “Türkiyə möcüzəsi”. T. Ozalın islahatları. Müasir dövrdə Türkiyənin daxili və xarici siyasəti. Türkiyə-Avropa münasibətləri. Türkiyənin müstəqil türk və Qafqaz dövlətləri ilə qarşılıqlı münasibətləri.

Çin: 1945-1949-cu illərdə vətəndaş müharibəsi. ÇXR-in yaranması. „Böyük sıçrayış“. Mao Tszedunun “mədəni inqilab” xətti və onun nəticələri. Xarici siyasət. 1970-ci illərdə iqtisadi və siyasi böhranlar. 1980-90-cı illərdə iqtisadi islahatlar, onların əsas mərhələləri və nəticələri. Dörd modernləşmə. Den Syaopin. Honkonqun geri qaytarılması. Müasir dövrdə ölkənin inkişafının əsas xüsusiyyətləri.

Yaponiya: ABŞ-ın işğal rejimi. 1947-ci il konstitusiyası. San-Fransisko müqaviləsi. İşğal rejiminin başa çatması. “Yapon möcüzəsi”. XX əsrin II yarısında xarici siyasət. Müasir dövrdə ölkənin daxili və xarici siyasəti.

Hindistan: Milli-azadlıq hərəkatının yüksəlişi. Ölkənin bölünməsi. Müstəqil respublikanın yaranması. 1950-ci il konstitusiyası. Hindistan-Pakistan münaqişələri. C. Nehru xətti. İ. Qandinin islahatları. Hindistan XX əsrin 90-cı illərində. Müasir dövrdə ölkənin iqtisadi və siyasi inkişafı. Xarici siyasət.

Pakistan: Pakistan dövlətinin yaradılması. Kəşmir məsələsi. İslam Respublikasının elan edilməsi. M.Əyyub xan hökumətinin daxili və xarici siyasəti. Pakistan XX əsrin 80-90-cı illərində. Müasir dövrdə ölkənin daxili və xarici siyasəti.

İran: “Ağ inqilab”. 1978-1979-cu illər inqilabı. İslam Respublikasının qurulması. İran XX əsrin 80-90-cı illərində. Müasir dövrdə ölkənin daxili və xarici siyasəti.

Əfqanıstan: 1978-ci il çevrilişi. SSRİ-nin Əfqanıstana hərbi müdaxiləsi. Taliban rejimi və onun devrilməsi.

Ərəb ölkələri: İsrail-Fələstin münaqişəsi. Ərəb-İsrail müharibələri. Kemp-Devid sövdələşməsi. İraqda Respublikanın qurulması. “Körfəz müharibəsi”. Səddam Hüseyn rejiminin devrilməsi. Yaxın Şərqi probleminin müasir vəziyyəti. “Ərəb baharı” və onun mahiyyəti.

ƏDƏBİYYAT

1. Aslanov R.B, Məmmədli A., Axundova N.B.Yaxın və Orta Şərqi ölkələrinin orta əsrlər tarixi. Bakı, 1999.
2. Əliyev Q.Ə. Qafqaz tarixi. (Ən qədim çağlardan XVIII əsrin sonunadək). Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı: Elm, 2009.
3. Fətəliyev M.,Qasımlı M.Avrupa və Amerika ölkələrinin müasir tarixi. II hissə (1945-2002-ci illər). Bakı: Adiloğlu, 2008.
4. Fətəliyev M. Yusifzadə F. Müasir tarix: Qərbi Avropa ölkələri XX əsrin 90-cı illərinin sonu - 2008-ci illərdə. Bakı: AzTU-nun mətbəəsi, 2010.
5. Gözəlova Y.H. Qədim yunan diplomatiyası. Dərs vəsaiti. Bakı, 2010.
6. İsmayıl R., Axundova N. Asiya və Afrika ölkələrinin çağdaş tarixi. I-II hissələr. Bakı: Çarşıoğlu, 2005/2008.
7. Mahmudov Y.M. Orta əsrlər tarixi. Avropa erkən orta əsrlərdə. Dərslik. Bakı, 2012.
8. Mehdiyeva N.C. Türk xalqlarının tarixi. Yeni dövr (XIX-XX əsrin əvvəlləri). Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı: Adiloğlu, 2010.
9. Məmmədli A.A. Asiya və Afrika ölkələrinin orta əsrlər tarixi. Bakı: Çarşıoğlu, 2011.
10. Muxtarova Ə.İ. Türk xalqlarının tarixi (qədim dövr və orta əsrlər). Ali məktəblər üçün dərslik, Bakı: Adiloğlu, 2011.
11. Qasımlı M.Avrupa və Amerika ölkələrinin müasir tarixi. I hissə (1918-1945). Bakı: Adiloğlu, 2003.
12. İsmayıl R., Axundova N., Bağırova A. Ərəb ölkələrinin çağdaş tarixi. I hissə. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2012.
13. Yusifov Y. Qədim Şərqi tarixi. Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı: Şərqi-Qərb, 2007.
14. Зуев М.Н., Чернобаев А.А.История России. Москва: Высшая школа, 2001.
15. Гусейнова И. История народов Кавказа. Баку: Тахсил, 2006.
16. История Древнего Востока. Под ред. В.И. Кузищина. Москва: Высшая школа, 2003.
17. История Древнего Рима. Под ред. В.И. Кузищина. Москва: Высшая школа, 2000.
18. История Древней Греции. Под ред. В.И. Кузищина. Москва: Высшая школа, 2000.
19. История средних веков. Под ред. С.П. Карпова. Т. 1 – 2. Москва: ИНФРА-М, 2001.
20. История стран Азии и Африки в средние века. Ф., Лапина З., Мейер М. В 2-х частях. Москва: МГУ, 1985.
21. История южных и западных славян. Под ред. Г.Ф. Матвеева, З.С. Ненашева. В 2-х томах: Москва: МГУ, 1998.
22. Новая история стран Европы и Америки. Первый период. Под редакцией А.В.Адо. Москва: Высшая школа, 1986.
23. Новая история стран Европы и Америки. под редакцией Е.Е. Юровской и И.М.Кривогуза. Т. 1-2. Москва: Высшая школа, 1998.
24. Новая история стран зарубежной Азии и Африки. . Под ред. Л.А. Стопцова, Ленинград: Изд-во ленинградского университета, 1971.
25. Новейшая история стран Азии и Африки в XX веке. Под ред. А.Родригеса. В 3-х частях. Москва: Владос, 2004.
26. Новейшая история стран Европы и Америки. Под ред. А.Родригеса. В 3-х частях. Москва: Владос, 2002.

DÜNYANIN İQTİSADI SOSIAL COĞRAFIYASI

Siyasi xəritə və dünya ölkələrinin təsnifatı. Dünyanın siyasi xəritəsinin formalaşma mərhələləri. Siyasi xəritənin obyektləri: suveren dövlətlər və özüidarəolunmayan ərazilər. “Coğrafi məkan”, “ərazi”, “dövlət sərhədi” anlayışları. Dövlət sərhədlərinin növləri. Dünya ölkələrinin tipologiyası üçün əsas göstəricilər. İnkişaf etmiş, orta və zəif inkişaf etmiş ölkələrin səciyyəsi.

Dünya əhalisinin coğrafiyası və onun yerləşmə xüsusiyyətləri. Dünya əhalisinin sayı, dinamikası və yerləşməsi. Əhalinin təbii artımı. Əhalinin təkrar istehsal tipləri. Əhalinin cins-yaş tərkibi. Demografik siyasət. Əhalinin sayının azalması metodları haqqında T.R.Maltusun nəzəriyyəsi. Dünya əhalisinin orta ömür müddəti. Əmək ehtiyatları. Nigah və boşanma siyasəti. Dünya əhalisinin irqi, milli, etnik və dini tərkibi. Etnik separatizm və münaqişə ocaqları. Əhalinin təhsil səviyyəsi. Kənd və şəhər əhalisi. Urbanizasiya. Aqlomerasiyalar. Meqalopolislər. Miqrasiya və onu formalaşdıran əsas amillər. Miqrasiyanın növləri.

Dünya təsərrüfatının tipləri və modelləri. Dünya təsərrüfatı və elmi texniki tərəqqi (ETT). Dünya təsərrüfatı anlayışı. Dünya təsərrüfatının tipləri. Ölkə tiplərinə uyğun olan fəaliyyət növləri. Dünya təsərrüfatının inkişafının coğrafi modeli. Transmilli korporasiyaların iqtisadi fəaliyyəti və beynəlxalq əmək bölgüsündə onların rolu. Ərazi əmək bölgüsünün növləri. ETT dövründə dünya təsərrüfatındakı dəyişikliklər. ETT-nin tərkib hissələri və onların səciyyəsi.

Beynəlxalq iqtisadi inteqrasiya. Ölkələrin inteqrasiyasına səbəb olan amillər. İnteqrasiyanın qruplaşma növləri. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) – ən qlobal inteqrasiya kimi. Əsas funksiyaları. Bütəcəsinin formalaşması. Avropa İttifaqının yaranma tarixi və funksiyaları. Şengen razılaşması. Aİ və Avropa Azad Ticarət Assosiasiyası (AATA). Şimali Amerika Azad Ticarət sazişi (NAFTA), tərkibi və funksiyaları. ABŞ-in bu təşkilatda rolu. NAFTA-nın yaradılması və onun Aİ-dən fərqi. İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (İÖİT). Cənub-Şərqi Asiya Dövlətləri Assosiasiyası (ASEAN). Latın Amerikası İnteqrasiya Assosiasiyası (LAAİ). Asiya Sakit Okean İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (APEC). Neft İxrac edən Ölkələrin Təşkilatı (OPEK). Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) – postsovet məkanının inteqrasiyası. Beynəlxalq maliyyə təşkilatları. Azərbaycan dünya inteqrasiya sistemində.

Sənaye sahələrinin coğrafiyası. Sənayenin inkişafı üçün təbii-ehiyat potensialı. Təbii ehtiyatların qeyri-bərabər yerləşməsi. Sənaye sahələrinin inkişafına təsir edən amillər. Sənaye sahələrinin coğrafiyası. Sənayedə transmilli korporasiyaların fəaliyyəti qloballaşma xüsusiyyətlərinin təzahürü kimi. Ağır və yüngül sənaye sahələri. Sənaye istehsalının okean sahillərinə cəlb olunmasının səbəbləri. Elektroenergetika, metallurjiya, maşınqayırma, kimya və meşə, yüngül və yeyinti sənaye sahələrinin səciyyəsi və yerləşməsi.

Kənd təsərrüfatı sahələrinin coğrafiyası. Kənd təsərrüfatının maddi-texniki bazası – mexanikləşmə, kimyalaşma, etektrikləşmə. Kənd təsərrüfatının yerləşməsində ümumi meyillər. Kənd təsərrüfatı istehsalının ənənəvi və müasir formaları. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə “Yaşıl inqilab”. “Yaşıl inqilab”ın əsas komponentləri. Biotexnoloji inqilab. Dünya balıqçılıq təsərrüfatı. Suvarılan torpaqlar. Əkinçilik və heyvandarlığın xüsusiyyətləri və yerləşmə coğrafiyası. Mühüm ərzaq məhsullarının istehsalı və dünya bazarına ixracatı.

Dünya nəqliyyatının coğrafiyası. Dünya nəqliyyat sistemi və onun əsas göstəriciləri. İnkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin nəqliyyat sisteminin xassələri. Əsas nəqliyyat növləri: hava, avtomobil, dəmiryolu, boru kəməri və su nəqliyyatı. Dəniz gəmiçiliyi. Dəniz donanması. Dəniz limanları və onların tipləri. Beynəlxalq gəmiçilik kanalları və boğazları. Çay gəmiçiliyi.

Avropa regionunun iqtisadi-coğrafi səciyyəsi. Avropanın ümumi iqtisadi-coğrafi səciyyəsi: ərazisi, sərhədləri, təbii şəraiti və ehtiyatları, əhalisi. Avropa regionunda urbanizasiya səviyyəsi. Sənaye və kənd təsərrüfatı sahələri. Regionda turizmin inkişafı. Avropa ölkələrinin ixtisaslaşması. Siyasi xəritədəki dəyişikliklər. Ölkələrin beynəlxalq inteqrasiyada iştirakı.

Almaniya Federativ Respublikası. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalinin sayı və təbii artım. ADR və AFR – vahid müstəqil dövlət kimi. Milli tərkib. Əhalinin miqrasiyası. İqtisadi inkişafın xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Turizmin inkişafı. AFR-də transmilli korporasiyalar. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları, onların ixtisaslaşması.

Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Şimali İrlandiya – münaqişə ocağı kimi. Əhalinin sayı və təbii artım. Milli tərkib. Əhalinin miqrasiyası. Urbanizasiya. İqtisadi inkişaf modelinin xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Turizmin inkişafı. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları, onların ixtisaslaşması.

Fransa Respublikası. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalinin sayı və təbii artım. Milli tərkib. Əhalinin miqrasiyası. Urbanizasiya. İqtisadi inkişaf modelinin xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Turizm və kurort təsərrüfatının inkişafı. İstehsalın və kapitalın təmərküzləşməsi. Sənaye rayonları və mərkəzləri. Aqrar bölmənin çoxsahəli və yüksək məhsuldar olması. Heyvandarlıq və bitkiçilik. Ərzaq məhsulları ixracına görə Fransanın Qərbi Avropada mövqeyi. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları, onların ixtisaslaşması.

Amerika regionunun iqtisadi-coğrafi səciyyəsi. Amerikanın ümumi iqtisadi-coğrafi səciyyəsi: sahəsi, sərhədləri, təbii şəraiti və ehtiyatları, əhalisi. Urbanizasiya səviyyəsi. Aqlomerasiyalar. Meqalopolislər. Sənaye və kənd təsərrüfatı sahələri. Regionda turizmin inkişafı. Dünya iqtisadiyyatında və siyasətində regionun rolu. Beynəlxalq inteqrasiyada

iştirakı. Regional təşkilatlar.

Amerika Birləşmiş Ştatları. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Amerika millətinin formalaşması. Əhalinin sayı və təbii artım. Milli tərkib. Əhalinin miqrasiyası. Urbanizasiya. Aqlomerasiya və meqalopolislər. İqtisadi inkişaf modelinin xüsusiyyətləri. Sənaye və qeyri istehsal sahəsinin rolu. Turizmin inkişafı. Kənd təsərrüfatı və bu sektorun dünya bazarında mövqeyi. Bitkiçilik və heyvandarlığın strukturu. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonlar, onların ixtisaslaşması.

Kanada. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalinin sayı və təbii artım. Milli tərkib. Əhalinin miqrasiyası. Urbanizasiya. İqtisadi inkişaf modelinin xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Turizmin inkişafı. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları, onların ixtisaslaşması.

Asiya regionunun iqtisadi-coğrafi səciyyəsi. Asiyanın ümumi iqtisadi-coğrafi səciyyəsi: sahəsi, sərhədləri, təbii şəraiti və ehtiyatları, əhalisi. Urbanizasiya səviyyəsi. Aqlomerasiyalar. Meqalopolislər. Sənaye və kənd təsərrüfatı sahələri. Regionda turizmin inkişafı. Siyasi xəritəsinin formalaşması. Dünya iqtisadiyyatında və siyasətində regionun rolu. Beynəlxalq integrasiyada iştirakı. Asiyanın subregionları.

Türkiyə Respublikası. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalinin sayı və təbii artım. Milli tərkib. Əhalinin miqrasiyası. Urbanizasiya. İqtisadi inkişafının xüsusiyyətləri. Azad iqtisadi zonalar. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Turizm və kurort təsərrüfatının inkişafı. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələr. İqtisadi rayonları və onların ixtisaslaşması.

Çin. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlət quruluşu. Əhalinin sayı və təbii artımı. Milli tərkib. Demografik siyasət. Urbanizasiya. Şəhərləri. İqtisadi inkişafın xüsusiyyətləri. Azad iqtisadi zonalar. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları və onların ixtisaslaşması.

Yaponiya. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Seysmik şərait və onun təsərrüfata təsiri. Qısa yaranma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalinin sayı, təbii artım. Demografik problemlər, urbanizasiya. Aqlomerasiya və meqalopolislər. İqtisadi inkişafın xüsusiyyətləri. Cəmiyyətin sənayedən sonrakı inkişafı. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Sakit okean sənaye qurşağı. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələrinin xüsusiyyətləri.

Avstraliya və Okeaniyanın iqtisadi-coğrafi səciyyəsi. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Tərkibi. İqtisadi və siyasi vəziyyətin xüsusiyyətləri. Əhalinin sayı və təbii artım. Etnik tərkibi. Regionun məskunlaşması. Siyasi xəritəsindəki dəyişikliklər. İqtisadiyyatın ixtisaslaşması. Siyasi, hərbi-siyasi və iqtisadi təşkilatlar.

Avstraliya İttifaqı. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalinin sayı və təbii artım. Milli tərkib. Aborigenlər və onların müasir vəziyyəti. Urbanizasiya. Şəhərləri. Avstraliya – inkişaf etmiş aqrar-sənaye ölkəsi kimi. İqtisadi inkişafının xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Çoxsahəli kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları və onların ixtisaslaşması.

Afrika regionunun iqtisadi-coğrafi səciyyəsi. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Afrikanın siyasi xəritəsi. Afrikanın etnik xəritəsinin mürəkkəbliyi. Afrikanın əhalisi. Şəhərlər və urbanizasiya prosesi. Regionun məskunlaşması. İqtisadi inkişafının xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Təsərrüfatının inkişafına təsir edən amillər. Kənd təsərrüfatının xüsusiyyətləri. Monokultur xarakteri. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. Afrikanın subregionları. Regionun iqtisadiyyatında CAR-ın rolu.

Misir. Coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Turizm-rekreasiya ehtiyatları. Dövlətin formalaşma tarixi və dövlət quruluşu. Əhalisi. Emiqrasiya və problemləri. Şəhərləri. Urbanizasiya. İqtisadi inkişafının xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin səciyyəsi. Turizmin inkişafı. Kənd təsərrüfatı. Nəqliyyatı. Xarici iqtisadi əlaqələri və “görünməyən ixracat”ın rolu.

MDB ölkələri. Birlik ölkələrin coğrafi mövqeyi. Yaranmasının səbəbləri, tərkibi. Təşkilatın əsas funksiyaları. Azərbaycanın MDB məkanında yeri və rolu.

Rusiya Federasiyası. İqtisadi-coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Ekoloji şəraiti. Əhalisi və şəhərləri. Demografik problemləri. Təsərrüfatın ümumi icmalı və strukturu. Təsərrüfatın ərazi təşkilinin inkişaf xüsusiyyətləri. Sənaye sahələrinin və kənd təsərrüfatının strukturu və coğrafiyası. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri. Rusiyanın iqtisadi rayonları. Regional iqtisadi siyasət.

Belarus. İqtisadi-coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Əhali və şəhərlərinin coğrafiyası. Sənaye və kənd təsərrüfatının strukturu və coğrafiyası. Təsərrüfatın inkişaf istiqamətləri. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri. Belarusun iqtisadi rayonları.

Ukrayna. İqtisadi-coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Əhalisi və şəhərlərinin coğrafiyası. Təsərrüfatın inkişaf xüsusiyyətləri və onun sahələrinin coğrafiyası. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri. Ukraynanın iqtisadi rayonları

Moldova. İqtisadi-coğrafi və geosiyasi mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Əhalisi və şəhərləri. Təsərrüfatının strukturu və əsas sahələrinin coğrafiyası. Nəqliyyatı və xarici-iqtisadi əlaqələri.

Cənubi Qafqaz ölkələri. Cənubi Qafqazın geosiyasi vəziyyəti. Əlverişli iqtisadi-coğrafi mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları və onların geosiyasi şəraitə təsiri.

Gürcüstan. İqtisadi-coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və ehtiyatları. Ölkədə siyasi vəziyyət. Əhalisi və şəhərləri. Təsərrüfat sahələrinin coğrafiyası. İqtisadi inkişaf istiqamətləri. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları.

Ermənistan. İqtisadi-coğrafi və geosiyasi mövqeyinin xüsusiyyətləri. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Ölkədə siyasi və sosial vəziyyət. Əhalisi və şəhərləri. Sənayenin və kənd təsərrüfatı sahələrinin coğrafiyası. Nəqliyyatı və iqtisadi

əlaqələri.

Mərkəzi Asiya ölkələri. Mərkəzi Asiya regionunda geosiyasi vəziyyət. Türk dünyasında yeri və coğrafi mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Region əhalisinin milli tərkibinin coğrafiyası.

Qazaxıstan. Ölkənin iqtisadi-coğrafi mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Ekoloji vəziyyəti. Əhalisi və şəhərləri. Qazaxıstanın təsərrüfat strukturu, hasilat sahələrinin üstünlük təşkil etməsinin səbəbi. Təsərrüfat sahələrinin coğrafiyası. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri. İqtisadi rayonları və iqtisadi inkişafının mühüm istiqamətləri.

Türkmənistan. Xəzər dənizi sahilində əlverişli coğrafi mövqeyi. Müasir siyasi vəziyyəti. Təbii şəraitinin xüsusiyyətləri və su ilə təminat problemi. Neft-qaz sərvətlərinin coğrafiyası. Əhalisi və şəhərləri. Təsərrüfatın aparıcı sahələrinin yerləşməsi xüsusiyyətləri. Neft-qaz kompleksi. Təsərrüfatının inkişaf istiqamətləri. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri.

Özbəkistan. İqtisadi-coğrafi mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Suvarmanın təsərrüfat əhəmiyyəti. Ekoloji vəziyyəti. Demografik şəraiti. Əhalinin yerləşməsi və şəhərlərinin coğrafiyası. Təsərrüfatının inkişaf xüsusiyyətləri, sənaye və kənd təsərrüfatının coğrafiyası. Nəqliyyatın strukturu və iqtisadi əlaqələrinin coğrafiyası. Daxili fərqlər və ixtisaslaşmış təsərrüfat sahələri.

Qırğızıstan. İqtisadi-coğrafi və geosiyasi mövqeyi. Təbii ehtiyatları və dağlıq ölkə olması problemi. Əhalisi və şəhərlərinin coğrafiyası. Təsərrüfat sahələrinin yerləşmə xüsusiyyətləri və onların zəif inkişafının səbəbləri. İri vadiləri: Talas, İssık-Kul, Fərqanə və s.. Nəqliyyatı və xarici-iqtisadi əlaqələri.

Tacikistan. İqtisadi-coğrafi və geosiyasi mövqeyi. Dağlıq ərazilər və vahələrdən təsərrüfatda istifadə xüsusiyyətləri. Mühüm təbii sərvətləri. Əhalisi və şəhərləri. Təsərrüfat sahələrinin coğrafiyası və onların zəif inkişaf etmə səbəbləri. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri.

Baltikyanı ölkələr. Region ölkələrinin iqtisadi-coğrafi mövqeyi. Baltikyanı ölkələrin tərkibi və müasir geosiyasi vəziyyəti.

Estoniya. İqtisadi-coğrafi mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Əhalisi və şəhərləri. Aparıcı təsərrüfat sahələrinin səciyyəsi. Limanları və iqtisadi əlaqələri.

Latviya. Dənizsahili mövqeyi. Təbii şəraiti və ehtiyatları. Əhalisi və şəhərləri. Sənaye və kənd təsərrüfatının əsas sahələri. Nəqliyyatı və iqtisadi əlaqələri. MDB ölkələri ilə inteqrasiya əlaqələrinin istiqamətləri.

Litva. İqtisadi-coğrafi mövqeyinin əlverişli olması. Əhalisi və şəhərləri. Sənaye və kənd təsərrüfatının əsas sahələri. Nəqliyyatı və xarici iqtisadi əlaqələri. MDB ölkələri ilə əlaqələrinin coğrafiyası.

Bəşəriyyətin global problemləri. Bəşəriyyətin global problemlərinin əlaqəsi. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin təbii-ehtiyat potensialı və onlardan istifadə. Qlobal ekoloji sistemin deqradasiyası. Dünyanın gərgin ekoloji rayonları. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə "demoqrafik partlayış". Qlobal ərzaq problemi, onun coğrafi aspektləri və həlli yolları. Qlobal enerji xammalı problemi və onun həlli yolları. BMT-nin dəniz hüququ üzrə konvensiyası.

ƏDƏBİYYAT

1. Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası. H.B.Soltanovanın redaktəsi ilə /Dərslük/ Bakı: Sabah, 2011.
2. Məmmədov C.A., Gərayzadə T.P. Qərbi Avropa dövlətləri. Bakı: Çarşıoğlu, 2001.
3. Məmmədov C.A., İsmayilov Ç.N., Soltanova H.B., Nuriyev E.B., Əhmədov İ.İ., Cəfərova G.C. Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası. Bakı: Sabah, 2011.
4. Məmmədov C.A., Soltanova H.B., Rəhimov S.H. Beynəlxalq turizmin coğrafiyası /Dərs vəsaiti/ Bakı: Mütərcim, 2002.
5. Məmmədov R.H., Hüseynov T.B., Mehdiyeva V.Z., Quliyev T.S. Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası. Bakı, 2005.
6. Osmanov İ.S. MDB dövlətlərinin iqtisadi coğrafiyası /Dərs vəsaiti/ Bakı: Bakı Universiteti, 2004.
7. Soltanova H.B., Məmmədov C.A. Yaxın və Orta Şərq ölkələrinin iqtisadi və sosial coğrafiyası /Dərslük/ Bakı: Bakı Universiteti, 2008.
8. Ахмедова И.И. География арабских стран /Учебное пособие/ Баку: Международный Университет, 2010.
9. География туризма /Учебник/ Под ред. А.Ю. Александровой. Москва: КНОРУС, 2010.
10. Липец Ю.Г., Пуляркин В.А., Шлихтер С.Б. География мирового хозяйства. Москва: ВЛАДОС, 1999.
11. Максаковский В.П. Географическая картина мира. Часть I, II. Москва: Дрофа, 2008.
12. Максаковский В.П. Экономическая и социальная география мира, Москва: Просвещение, 2012.
13. Родионова И.А. Экономическая география и региональная экономика. Москва: Московский Лицей, 2002.
14. Социально-экономическая география зарубежного мира /Учебник/ Под ред. В.В. Вольского. Москва: Дрофа, 2005.
15. Уокер Джон Р. Введение в гостеприимство. Москва: ЮНИТИ, 2012.
16. Экономическая и социальная география России /Учебник/ Под ред. А. Т. Хрущева. Москва: Дрофа, 2009.
17. Экономическая и социальная география стран ближнего зарубежья /Учебник/ Под ред. М.П. Ратановой. Москва: Дрофа, 2004.

Tarix müəllimliyi

ÜMUMİ TARİX QƏDİM DÜNYA TARIXI

Qədim Şərqi

Qədim Misir: Yazılı mənbələr. Vahid Misir dövlətinin yaranması. Misir Erkən Şahlıq dövründə. Misir Qədim Şahlıq dövründə. Misir Orta Şahlıq dövründə. Misir hiksosların işğalı altında. Misir Yeni Şahlıq dövründə. XVIII sülalə fironlarının işğalları. IV Amenxotep (Exnaton) və onun dini-siyasi islahatı. II Ramzes. Şərqi Aralıq dənizi ərazisi uğrunda Misir-Het rəqabəti. Misir Son Şahlıq dövründə. Misir Əhəmənilər dövlətinin tərkibində.

Qədim Mesopotamiya: Yazılı mənbələr. Əhalisi. Şumer şəhər dövlətləri. Erkən sülalələr dövrünün siyasi tarixi. Akkadın yüksəlişi. Mesopotamiya kutilərinin hakimiyyəti altında. III Ur sülaləsi. İctimai-iqtisadi münasibətlər. Mesopotamiya e.ə. II minillikdə: Babilin yüksəlişi. Babil şahlığı Hammurapinin hakimiyyəti dövründə. Hammurapinin qanunları. Mesopotamiya e.ə. I minillikdə: Yeni Aşşur şahlığı. Aşşur dövlətinin süqutu. Yeni Babil dövləti.

İran: Elam dövləti: Kutik – İnşuşinakın daxili və xarici siyasəti. Hakimiyyət sisteminin xüsusiyyətləri. Midiya çarlığı. Kiaksarın dövründə çarlığın yüksəlişi. Əhəmənilər imperiyası. II Kirin işğalları. Qaumatanın üsyanı. I Daranın daxili və xarici siyasəti. Əhəməni imperiyasının süqutu.

Qədim Hindistan: "Harappa ("Hind") sivilizasiyası". "Veda dövrü". Qanq çayı vadisində ilk dövlətlər. Hindistan e.ə. I minilliyin 2-ci yarısında. Maurilər dövləti. Aşokanın daxili və xarici siyasəti. Hindistan "klassik dövrü". Qupta imperiyası.

Qədim Çin: Çində erkən dövlətlər. Şan-İn və Qərbi Çjou dövlətləri. Çin e.ə VIII-III əsrlərdə. Sin imperiyası. Xan imperiyası. Qədim Çin mədəniyyəti.

Qədim Yunanıstan: Kritdə və axey Yunanıstanında erkən sinifli cəmiyyətlər və ilk dövlətlər. Troya müharibələri. Axey Yunanıstanının tənəzzülü. Yunanıstan e.ə. XI-IX əsrlərdə ("Homer Yunanıstanı"). Arxaik Yunanıstanı. Böyük yunan koloniyalaşması. Yunan polislərinin formalaşması. Yunan polisinin səciyyəvi cəhətləri. Peloponnes e.ə. VIII-VI əsrlərdə. Sparta. Messeniya müharibələri. Likurq qanunları. Peloponnes ittifaqı. Qədim Attika. Sinoykizm. Dövlətin yaranması. Sosial mübarizə. Solonun islahatları. Afinada tiranlıq. Afina demokratiyasının formalaşması. Ostrakizm. Yunanıstan-İran müharibələri: onun səbəbləri, mərhələləri. Delos simmaxiyası (I Afina dəniz ittifaqı). Sparta - Afina ziddiyyətləri. Kiçik Peloponnes müharibəsi. Afina Arxesinin formalaşması. Kalli sülhü. Afina demokratiyasının çiçəklənməsi. Periklin islahatları. Böyük Peloponnes müharibəsi və onun nəticələri. II Afina dəniz ittifaqı. Makedoniyanın yüksəlişi. II Filip. Ellin ittifaqı. Makedoniyalı İsgəndərin Şərqi yürüşü. Ellin dövlətləri sistemi.

Qədim Roma: Apennin yarımadasının qədim əhalisi. Etrusk cəmiyyəti. Roma şəhəri. Romada dövlətin yaranması. Şahlıq dövrü. Romada erkən Respublika (e.ə. VI əsr - e.ə. III əsrin 1-ci yarısı). Dövlət idarəçiliyi. Patrisilər və plebeylərin mübarizəsi. Romanın xarici siyasəti. Romada son Respublika (e.ə. III əsrin 2-ci yarısı - e.ə. I əsr): Xarici siyasət. Aralıq dənizi hövzəsində aqalığ uğrunda Romanın müharibələri. Asılı dövlətlər sisteminin yaranması. Roma Respublikasının böhranı. E.ə. II əsrin sonunda Romada sosial mübarizə. Siciliya adasında qulların üsyanları. Qrakk qaradaşlarının islahatları. Müttəfiq müharibələri. E.ə. I ə. 80-ci illərinin vətəndaş müharibələri. Optimatlar və populyarlar. Sullanın diktaturası. Spartak üsyanı. I Triumvirat. Sezarın Qalliyada müharibələri. Sezar və Pompey arasında vətəndaş müharibəsi. Sezarın islahatları. II Triumvirat. Oktavian Avqustun prinsipatı. Erkən imperiya dövrü. Yulilər - Klavdilər və Flavilər dövründə prinsipat sisteminin möhkəmlənməsi. Antoninlərin "qızıl əsri". III əsrdə Roma imperiyasının böhranı. "Əsgər" imperatorlarının hökmranlığı. Roma son imperiya dövründə. Dominat sisteminin qurulması. Diokletian və Konstantinin islahatları. Roma imperiyasının bölünməsi. Qərbi Roma imperiyası V əsrdə. Qərbi Roma imperiyasının süqutu.

ORTA ƏSRLƏR TARIXI

Erkən orta əsrlər (III-IX əsrin əvvəlləri). "Xalqların böyük köçü". Qərbi Roma imperiyası ərazisində barbar dövlətlərin yaranması. Qərbi Hun imperiyası. Atilla. İmperiyanın daxili və xarici siyasəti. Katalaun döyüşü. Frank krallığının yaranması. Frank krallığı Meroveylərin dövründə. Karolinqlər. Böyük Karl. Frank imperiyasının yaranması. İmperiyanın xarici siyasəti. Verden müqaviləsi: Karolinq imperiyasının bölünməsi.

Böyük Ağ Hun imperatorluğu. Göytürk imperatorluqları. Çində feodalizmin xüsusiyyətləri. Suy və Tan imperiyaları. Xuan Çao üsyanı. Hindistanda feodalizmin xüsusiyyətləri. Şimali və Cənubi Hindistan dövlətləri. Hindistanda müsəlman istilalarının başlanması. Ərəblərdə dövlətin yaranması. Ərəb işğalları. Xilafət. Kordova xilafəti. Qafqazda feodal münasibətlərinin yaranması. Qafqaz uğrunda Roma (Bizans), Sasani, Ərəb və Xəzər dövlətlərinin mübarizəsi. Şərqi Avropada erkən feodal dövlətlərin yaranması: Bolqar çarlığı, Kiyev, Çexiya, Polşa dövlətləri. Bizans imperiyasının yaranması. İmperator Yustinian. "Nika" üsyanı. Feodallaşma prosesinin xüsusiyyətləri.

Qərbi Avropa siyasi pərakəndəlik dövründə. Fransa IX-XI əsrlərdə. Fransa krallığının yaranması. Feodal pərakəndəliyi. Kapetinqlərin hakimiyyətə gəlməsi. İtaliya VIII-X əsrlərdə. İtaliyada siyasi pərakəndəlik. Yadelli istilalar. Papa dövlətinin yaranması. İtaliyada feodal münasibətləri. Şəhərlərin meydana gəlməsi və tərəqqisi. Almaniya IX-XI əsrin əvvəllərində. Almaniya feodallaşma prosesinin xüsusiyyətləri. I Otton. “Müqəddəs Roma imperiyası”nın yaranması. Britaniya ərazisində “barbar” krallıqları. Feodallaşma prosesi və onun xüsusiyyətləri. Vahid erkən feodal dövlətinin yaranması. Feodal münasibətlərinin möhkəmlənməsi.

Orta əsrlərin ikinci dövrü (XI-XV əsrlər)

Şərqi ölkələri. Böyük Səlcuq imperiyası: ictimai – iqtisadi münasibətlər. Dehli sultanlığı. Əlaəddin Hilçi. Sun imperiyası. Çində Monqol ağalığı. Qırmızı sarıqlılar üsyanı. Min sülaləsi. Böyük Monqol imperiyası. Monqol imperiyasında sosial-iqtisadi münasibətlər. Çingiz xanın Yasası. Monqol istilaları. Osmanlı dövlətinin yaranması. XIV – XV əsrlərdə Osmanlı sultanlarının işğalları. Osmanlı imperiyasında sosial-iqtisadi münasibətlər. Teymurilər dövləti: sosial-iqtisadi münasibətlər, siyasi quruluşu. Qızıl Ordunun parçalanması. Kazan, Həştərxan, Krım və Sibir xanlıqlarının yaranması. Qafqaz XIII-XV əsrlərdə. Regionda hökmranlıq uğrunda Elxanilər - Qızıl Ordu rəqabəti.

Avropa ölkələri. Orta əsr şəhərlərinin yaranması haqqında nəzəriyyələr. Feodal şəhərlərinin meydana gəlməsi. Şəhərlərin senyorlara qarşı mübarizəsi və onun nəticələri. Sənətkarlar və sexlər. Qərbi Avropada ticarət və kredit işinin inkişafı. Avropalıların Şərqi xaç yürüşlərinin ilkin şərtləri. Xaç yürüşlərinin xarakteri. Şərqi xaç dövlətləri. Qüds krallığı, “Qüds assizləri”. Xaç yürüşlərinin nəticələri. Fransa XI-XIII əsrlərdə. Feodallaşma prosesi və feodalizm cəmiyyətinin formalaşma xüsusiyyətləri. Mərkəzləşmiş dövlət yaradılmasını doğuran amillər. IX Lüdoviqin islahatları. Fransa XIV-XV əsrlərdə. Feodal münasibətlərinin inkişafı. IV Filipin daxili və xarici siyasəti. Baş ştatların çağırılması. Silki monarxiya. Yüzdəlik müharibə. Jakeriya. XI Lüdoviqin daxili və xarici siyasəti. Fransanın vahid mərkəzləşdirilmiş dövlətə çevrilməsi. İngiltərə XI-XIII əsrlərdə. Normand işğalı və onun nəticələri. II Henrixin islahatları. Azadlıqların böyük xartiyası. Baron oliqarxiyası. Parlamentin çağırılması. Silki monarxiyanın meydana gəlməsi. İngiltərə XIV-XV əsrlərdə. Uot Tayler üsyanı. Cek Ked üsyanı. Kilsə islahatı uğrunda hərəkət. Al qızılqül və Ağ qızılqül müharibələri. Almaniya XI-XV əsrlərdə. İnvestitura uğrunda mübarizə. Vorms konkordatu. I Fridrix Barbarossa. Alman şəhərlərinin inkişafı. Hanza. 1356-cı il “Qızıl bullası”. İtaliya XI-XV əsrlərdə. Şəhər kommunalarının formalaşması. Normanların Cənubi İtaliya və Siciliyanı istila etmələri. İspaniya: Rekonkista. Kortələr. Vahid İspaniya krallığının yaranması. Çexiya: Yan Qus. Qusçular hərəkəti və onun nəticələri. Rusiya: Moskva knyazlığı. Rusiyada mərkəzləşmiş dövlətin yaradılması uğrunda mübarizə. Monqol ağalığına son qoyulması.

Böyük coğrafi kəşflər. Böyük coğrafi kəşflərin tarixi zəmini. Kapitalın ilkin yığılımı və böyük coğrafi kəşflər. Rekonkista. XV əsrin II yarısında elm və texnikanın inkişafı. Osmanlı imperiyasının hərbi uğurları və böyük coğrafi kəşflər. Xristofor Kolumbun səyahətləri: Amerikanın kəşfi. Vasko da Qama və Hindistana dəniz yolunun kəşf olunması. Portuqaliyalıların müstəmləkə işğalları. Magellan və Yerin ətrafına ilk dünya səyahəti. İspaniyanın Amerikamüstəmləkə işğalları və onun nəticələri. Sakit okean hövzəsində coğrafi kəşflər. Müstəmləkə sisteminin yaranması. Amerika qitəsində İspaniya və Portuqaliyanın müstəmləkə idarəçiliyi. Böyük coğrafi kəşflərin nəticələri.

Son orta əsrlər (XVI-XVII əsrlər)

Avropa ölkələri. Almaniya XVI-XVII əsrin I yarısında. XVI əsrin əvvəlində Almaniyanın siyasi quruluşu və sosial-iqtisadi vəziyyəti. Humanizm. Reformasiya. Martin Lüter. Tomas Münser və onun təlimi. Kəndli müharibəsi. “Möminlərin Münster şahlığı”. Protestantizm. Şmalkalden ittifaqı. 1555-ci il Auqsburq dini sülhü. İspaniya XVI-XVII əsrin I yarısında. İspaniya Habsburqlar monarxiyasının tərkibində. V Karl. Komuneros hərəkəti. İspaniya II Filippin hakimiyyəti dövründə. Niderland XVI-XVII əsrin I yarısında. II Filippin Niderland siyasəti. Milli-azadlıq hərəkatının başlanması. Hersoq Albanın terror rejimi. 1579-cu il Arras və Utrext uniyaları. Birləşmiş Əyalətlər Respublikası XVI əsrin sonunda. 1609-cu il barışı. İngiltərə XVI-XVII əsrin I yarısında. XVI-XVII əsrin I yarısında İngiltərənin iqtisadi inkişafı. Sənayenin inkişafı. Aqrar çevrilişin başlanması. İngiltərə mütləqiyyətinin xüsusiyyətləri. Kral reformasiyası. Tüdorların daxili və xarici siyasəti. Fransa dövləti XVI əsrin əvvəllərində. Fransa İtaliya müharibələrində. Fransa-Türkiyə münasibətləri. Vətəndaş müharibələri. Nant edikti. IV Henrix. Mütləqiyyətin qüvvətlənməsi. Kardinal Rişelyö.

XVI-XVII əsrin birinci yarısında beynəlxalq münasibətlər. İtaliya müharibələri (1494-1559). Mərkəzləşmiş dövlətlərin mütləq monarxiyalar dövrünə qədəm qoyması. Xarici siyasətdə “dövlət marağı” prinsipi. Otuzillik müharibə (1618-1648) və onun nəticələri.

Rusiya: Rusiyada mərkəzləşmiş dövlətin yaranması. IV İvan. Livoniya müharibəsi və onun nəticələri. Oprıçnina və onun nəticələri. XVI əsrin II yarısında Rusiyanın işğalları. Reç-Pospolita: Reç-Pospolitanın yaranması. XVI əsrin II yarısı-XVII əsrin I yarısında xarici siyasət.

Şərqi ölkələri. Osmanlı dövləti: I Sultan Səlim. Avropa, Asiya və Afrikada fəthlər. Sultan Süleyman Qanununin daxili və xarici siyasəti. Şeybanilər dövləti. Böyük Moğol imperatorluğu: Əkbər şahın islahatları. Çin: Min sülaləsinin devrilməsi. Mancur ağalığının başlanması.

YENİ TARİX

İngiltərə: XVII əsrdə İngiltərə burjuva inqilabı. I və II vətəndaş müharibələri. Independent respublikası. O.Kromvelin protektoratlığı. Stüartların bərpası. “Şanlı inqilab”. “Hüquqlar haqqında Bill”. İngiltərə XVII əsrin sonu-XVIII əsrdə. XVIII əsrdə parlament siyasi sisteminin inkişafı. Viqlər və torilər. İngiltərənin sürətləndirilmiş iqtisadi inkişafı: səbəbləri, xarakteri və nəticələri. XIX əsrdə parlament islahatları. Müstəmləkə siyasəti. İngiltərə XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində. İngiltərə-Almaniya ziddiyyətlərinin kəskinləşməsi. Antantanın yaranması. 1911-ci il parlament islahatı.

Amerika Birləşmiş Ştatları: Şimali Amerikada ingilis koloniyalarının istiqlalı uğrunda mübarizəsinin səbəbləri. Birinci Kontinental konqres. Hərbi əməliyyatların başlanması. İkinci Kontinental konqres. „İstiqlalıyyət bəyannaməsi“. ABŞ-ın dövlət quruluşunun təşəkkülü. İlk Konstitusiyanın qəbul olunması. Versal sülh müqaviləsi. 1787-ci il Konstitusiyası. Hüquqlar haqqında Bill uğrunda mübarizə. Konstitusiyaya ilk əlavələr. XVIII əsrin sonu - XIX əsrdə ABŞ-ın daxili və xarici siyasəti. “Monro doktrinası”. Ərazi ekspansiyası. ABŞ-da vətəndaş müharibəsi və onun nəticələri. ABŞXX əsrin əvvəllərində. T. Ruzvelt və V. Vilson administrasiyalarının daxili və xarici siyasətləri.

Fransa: Fransa XIV Lüdovikin dövründə. Fransa maarifçiliyi. XVIII əsrdə Fransa burjuva inqilabı: səbəbləri, mərhələləri və nəticələri. Termidor reaksiyası. Direktoriya rejimi. Konsulluq. I imperiya. Burbonların bərpası. II Respublika. II imperiya: daxili və xarici siyasət. XIX əsrin sonlarında siyasi böhranlar. Fransa XX əsrin əvvəllərində.

Almaniya: Almaniya XVII əsrin II yarısında. Brandenburq-Prussiya dövlətinin yüksəlişi. Prussiya krallığı XVIII əsrdə. Almaniya ittifaqı. Frankfurt-Maynda ümumalman parlamenti. Almaniyanın birləşdirilməsi uğrunda mübarizə. İmperiyanın yaranması. O. fon Bismarkın reyxskanslerliyi: daxili və xarici siyasət. Kaprivinin “yeni kursu”. Almaniya imperiyası XX əsrin əvvəllərində. Dünya siyasətində Almaniyanın hegemonluq iddiası. “Şliffen planı”.

İtaliya: İtaliya XVII – XVIII əsrlərdə. Pyemont krallığı. K. Kavur. İtaliyanın birləşdirilməsi. Xarici siyasət. İtaliya XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində.

Rusiya: I Pyotrun islahatları. Şimal müharibəsi. XVIII əsrdə Rusiya-Osmanlı müharibələri. Reç Pospolitanın bölüşdürülməsi. Cənubi Qafqazın işğalı. Hərbi-müstəmləkə rejiminə qarşı xalq çıxışları. Şimali Qafqazda rus təcavüzünə qarşı milli azadlıq mübarizəsi. Şeyx Şamil. Krım müharibəsi. II Aleksandr. Təhkimçilik hüququnun ləğvi. Digər burjuva islahatları. 1905-1907-ci illər inqilabı. Dövlət Dumaları. Stolipinin islahatı. Fevral inqilabı. Oktyabr çevrilişi və Sovet hakimiyyətinin qurulması.

Osmanlı imperiyası: XVII əsrin II yarısı – XVIII əsrdə Osmanlı imperiyasının sosial – iqtisadi və siyasi inkişafında geriləməsinin səbəbləri. İslahatlar keçirmək cəhdləri. Avropa dövlətləri ilə müharibələr. “Şərq məsələsi”. Sultan III Səlimin islahatları. Tənzimat. “Midhət paşa konstitusiyası”. Gənc türklər hərəkatı. İtaliya – Osmanlı müharibəsi. 1912-1913-cü illər Balkan müharibələri.

Yaponiya: Şoqun rejimi. Avropa dövlətlərindən asılılığın artması. Yaponiyanın qapalılığına son qoyulması (qeyri-bərabər hüquqlu müqavilələrin bağlanması). 1868-ci il inqilabı. Burjuva islahatları. 1889-cu il konstitusiyası. XIX əsrin sonlarında Yaponiyanın xarici siyasəti. Rusiya - Yaponiya müharibəsi. Koreyanın ilhaqı.

Hindistan: Hindistanın İngiltərə tərəfindən işğalı. Sipahilər üsyanı. Hindistan Milli Konqresi. Hindistan XX əsrin əvvəllərində.

Çin: Özünü təcrid siyasəti. Tiryək müharibələri. Taypinlər hərəkatı. “Açıq qapı” doktrinası. İslahatçılıq hərəkatı. Kan Yu Vey. XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində daxili siyasi vəziyyət. Sun Yatsen. Çində Sinxay inqilabı.

Türk xalqları: Buxara, Xivə və Kokand xanlıqları. XIX əsrin I yarısında Volqaboyu, Sibir və Krımda idarəetmə sistemi. Sosial-iqtisadi həyat və ictimai vəziyyət. Rusiya tərəfindən Mərkəzi Asiya (Türküstan) və Qazaxıstanın işğal edilməsi. İdarəetmə sistemində dəyişikliklər. Sosial-iqtisadi münasibətlər. 1886 və 1891-ci il Əsasnamələri. Mərkəzi Asiya və Qazaxıstana Rusiyadan kəndlilərin köçürülməsi. “Köçkünler fondu”. XIX əsrin 60-70-ci illərinin burjuva islahatlarının Volqaboyu, Sibir və Krımda həyata keçirilməsi. Türk xalqlarının regionlarında 1905-1907-ci illər inqilabının spesifik xüsusiyyətləri. Dövlət Dumalarında Müsəlman fraksiyaları və onların fəaliyyəti. Stolipinin aqrar islahatının Türküstan, Volqaboyu, Sibir və Krımda həyata keçirilməsinin xüsusiyyətləri. Türküstan, Volqaboyu, Sibir və Krım iqtisadi yüksəliş illərində. Fevral inqilabından sonra Türküstan, Volqaboyu, Sibir və Krımda ictimai-siyasi vəziyyət. Milli-azadlıq mübarizəsi.

Birinci Dünya müharibəsi: səbəbləri və xarakteri. Müharibə edən tərəflərin hərbi və iqtisadi potensialları. Hərbi-siyasi koalisiyaların strateji planları. 1914-cü ildə hərbi əməliyyatlar. Marna döyüşü. 1915-ci ildə müharibənin gedişi. Dördlər ittifaqının formalaşması. Antantanın sıralarında yeni dövlətlər. Qafqaz cəbhəsi. 1916-cı ildə hərbi əməliyyatlar. Verden “qəssabxana”sı. Somma döyüşü. Yutlandiya döyüşü. 1917-ci ildə hərbi əməliyyatlar. ABŞ-ın müharibəyə qoşulması. Brest-Litovsk sülhü. 1918-ci ildə hərbi əməliyyatlar. Almaniyanın müttəfiqlərinin təslim olması. Almaniyanın məğlub olması. Kompyen barışı. Birinci Dünya müharibəsinin nəticələri.

MÜASİR TARİX

Dünya ölkələri Birinci və İkinci Dünya müharibələri arasındakı dövrdə

Versal-Vaşinqton sistemi: Paris sülh konfransı. Almaniya və onun müttəfiqləri ilə sülh müqavilələrinin imzalanması. Millətlər cəmiyyətinin yaradılması. Mandat sistemi. Vaşinqton konfransı. Versal-Vaşinqton sisteminin formalaşması. XX əsrin 20-ci illərində beynəlxalq münasibətlərdə təzminat məsələsi. Pan-Avropa planı.

Qərbi Avropa: İngiltərə: Birinci Dünya müharibəsindən sonra İngiltərənin sosial iqtisadi və siyasi vəziyyəti. I və II Leyborist hökumətləri. İngiltərə dünya iqtisadi böhranı illərində. XX əsrin 30-cu illərində İngiltərənin daxili və xarici siyasəti. Fransa: Fransa XX əsrin 20-30-cu illərində. Xalq Cəbhəsi. Almaniya: Veymar Respublikası. Almaniya XX əsrin 30-cu illərində. Nasistlərin hakimiyyətə gəlməsi. Hitler hökumətinin daxili və xarici siyasəti. İtaliya: Faşistlərin hakimiyyətə gəlməsi. Mussolini. “Korporativ dövlət”. “Avtarkiya” siyasəti. Xarici siyasət.

Amerika Birləşmiş Ştatları: ABŞ XX əsrin 20-ci illərində. ABŞ dünya iqtisadi böhranı illərində. F. Ruzveltin “Yeni xətt” siyasəti. F. Ruzvelt administrasiyasının xarici siyasəti.

SSRİ: Rusiyada vətəndaş müharibəsi. “Hərbi kommunizm” siyasəti və “yeni iqtisadi siyasət” (YİS). SSRİ-nin təşkili. Sosialistcəsinə yenidənqurma tədbirləri. Totalitarizmin qurulması. Kütləvi repressiyalar.

Yaponiya: Birinci Dünya müharibəsindən sonra Yaponiyada sosial-iqtisadi və siyasi dəyişikliklər. Daxili siyasət. Dövlətin hərbişədirilməsi. XX əsrin 30-cu illərində Yaponiyanın daxili siyasi vəziyyəti. Xarici siyasət.

Çin: Birinci Dünya müharibəsinin Çin üçün nəticələri. Çində siyasi böhran. Vətəndaş müharibələri. Homindanın daxili və xarici siyasəti.

Hindistan: Birinci Dünya müharibəsinin Hindistan üçün nəticələri. Milli-azadlıq hərəkatının yüksəlişi. M. Qandi. Hindistanın idarə olunması sisteminin təkamülü. Hind-müsəlman ziddiyyətləri. Hindistan Milli Konqresi və Müsəlman Liqası.

Türkiyə: Birinci Dünyamüharibəsinin Türkiyə üçün nəticələri. Milli azadlıq hərəkatı. Lozanna konfransı. Türkiyə Respublikasının yaranması. Mustafa Kamal Atatürk. XX əsrin 20-ci illərində keçirilmiş islahatlar. XX əsrin 30-cu illərdə Türkiyənin xarici siyasəti. Montre konfransı.

İkinci Dünya müharibəsi: XX əsrin 20-30-cu illərində beynəlxalq münasibətlər. Asiya və Avropada müharibə ocaqlarının meydana gəlməsi. Münhen konfransı. Kollektiv təhlükəsizlik sisteminin yaradılması haqqında danışıqlar. Molotov-Ribbentrop paktı. İkinci Dünya müharibəsinin başlanması. Almaniya və SSRİ-nin Avropadakı işğalları. “Qərribə müharibə”. Almanyanın SSRİ-yə hücumu. Böyükdövlətlərin Qafqazla bağlı planları. Antihitler koalisiyasının yaranması. Müharibənin gedişində əsaslı dönüş. Tehran konfransı. Avropada ikinci cəbhənin açılması. Dumbarton-Oks konfransı. Kırım konfransı. BMT-nin təsis olunması. Almanyanın təslim olması ilə Avropada müharibənin başa çatması. Potsdam konfransı. Yaponiyanın təslim olması. İkinci Dünya müharibəsinin nəticələri.

Dünya ölkələri İkinci Dünya müharibəsindən sonrakı dövrdə

Amerika Birləşmiş Ştatları: H.Trumen administrasiyasının daxili və xarici siyasəti. ABŞ XX əsrin 50-60-cı illərdə. R. Nikson administrasiyasının daxili və xarici siyasəti. ABŞ R.Reyqanın prezidentliyi dövründə. ABŞ XX əsrin sonu - XXI əsrin əvvəllərində.

İngiltərə: K. Eттіli hökumətinin daxili və xarici siyasəti. İngiltərə 50-60-cı illərdə. Avropada inteqrasiya prosesləri və İngiltərə. M.Tetçerin mühafizəkar hökumətinin daxili və xarici siyasəti. İngiltərə XX əsrin sonu-XXI əsrin əvvəllərində.

Fransa: Müvəqqəti rejim. IV Respublikanın daxili və xarici siyasəti. V Respublikanın yaranması. Ş.De Qollun prezidentliyi dövründə daxili və xarici siyasət. Fransa 70-90-cı illərdə. Fransa müasir dövrdə.

Almaniya Federativ Respublikası: İki alman dövlətinin (AFR və ADR) yaranması. “Sosial bazar təsərrüfatı” doktrinasının mahiyyəti. AFR-in NATO-ya daxil olması. Alman iqtisadi möcüzəsi. “Kiçik koalisiya hökuməti”. V. Brandt hökumətinin “Şərqi siyasəti”. 1983-cü il parlament seçkiləri və xristian-liberal koalisiyasının hakimiyyətə gəlməsi. H. Kol hökumətinin daxili və xarici siyasəti. Almanyanın birləşdirilməsi. Almaniya müasir dövrdə.

İtaliya: İkinci Dünya müharibəsinin İtaliya üçün nəticələri. Yeni siyasi sistemin formalaşması. İtaliya XX əsrin 50-60-cı illərində. “İqtisadi möcüzə”. Sosial- iqtisadi və siyasi həyatda Cənub problemi. İtaliya XX əsrin 70-90-cı illərində. Siyasi radikalizm problemi. 1993-cü il seçki islahatı. İtaliya müasir dövrdə.

SSRİ: Müharibədən sonra siyasi və sosial-iqtisadi tədbirlər. XX əsrin 50-ci illərinin II yarısında siyasi xəttin mülayimləşməsi. L.İ.Brejnevin siyasi rəhbərliyi dövrünün əsas cəhətləri. M.S.Qorbaçovun hakimiyyətə gəlməsi. Dürğunluq: səbəbləri və təzahür formaları. M.S.Qorbaçov: “sürətləndirmə” kursu və “yenidənqurma”. Qafqazda etnik konfliktlər. Qafqaz xalqlarının mərkəzdənqaçma meyillərinin güclənməsi. Qafqazda milli-azadlıq hərəkatı. SSRİ-nin dağılması və yeni müstəqil dövlətlərin yaranması. MDB-nin təşkili. Rusiya müasir dövrdə. Çeçenistan münaqişəsi. Müstəqil türk dövlətlərinin meydana çıxması: xarici siyasətləri.

Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələri: Sovet modeli rejimlərin yaranması. 1948-ci il Çexoslovakiya hadisələri. 1956-cı il Macarıstan inqilabı. 1968-ci il “Praqa baharı”. Polşada “Həmrəylik”. Çexoslovakiyada “Məxməri inqilab”. Dünya sosializm sisteminin dağılması. Yuqoslaviyanın parçalanması və Balkanlarda yeni dövlətlərin yaranması.

Türkiyə: Müharibədən sonrakı ilk illərdə islahatların keçirilməsi. Ölkənin “Marşall planı”navə NATO-ya qoşulması. Kipr böhranı. XX əsrin 60-70-ci illərində siyasi proseslər. 1980-cı il hərbi çevrilişi. “Türkiyə möcüzəsi”. T. Ozalın islahatları. Müasir dövrdə Türkiyənin daxili və xarici siyasəti. Türkiyə-Avropa münasibətləri. Türkiyənin müstəqil türk və Qafqaz dövlətləri ilə qarşılıqlı münasibətləri.

Çin: 1945-1949-cu illərdə vətəndaş müharibəsi. ÇXR-in yaranması. „Böyük sıçrayış“. Mao Tszedunun “mədəni inqilab” xətti və onun nəticələri. Xarici siyasət. 1970-ci illərdə iqtisadi və siyasi böhranlar. 1980-90-cı illərdə iqtisadi islahatlar, onların əsas mərhələləri və nəticələri. Dörd modernləşmə. Den Syaopin. Honkonqun geri qaytarılması. Müasir dövrdə ölkənin inkişafının əsas xüsusiyyətləri.

Yaponiya: ABŞ-ın işğal rejimi. 1947-ci il konstitusiyası. San-Fransisko müqaviləsi. İşğal rejiminin başa çatması. “Yapon möcüzəsi”. XX əsrin II yarısında xarici siyasət. Müasir dövrdə ölkənin daxili və xarici siyasəti.

Hindistan: Milli-azadlıq hərəkatının yüksəlişi. Ölkənin bölünməsi. Müstəqil respublikanın yaranması. 1950-ci il konstitusiyası. Hindistan-Pakistan münaqişələri. C. Nehru xətti. İ. Qandinin islahatları. Hindistan XX əsrin 90-cı illərində. Müasir dövrdə ölkənin iqtisadi və siyasi inkişafı. Xarici siyasət.

Pakistan: Pakistan dövlətinin yaradılması. Kəşmir məsələsi. İslam Respublikasının elan edilməsi. M.Əyyub xan hökumətinin daxili və xarici siyasəti. Pakistan XX əsrin 80-90-cı illərində. Müasir dövrdə ölkənin daxili və xarici siyasəti.

İran: “Ağ inqilab”. 1978-1979-cu illər inqilabı. İslam Respublikasının qurulması. İran XX əsrin 80-90-cı illərində. Müasir dövrdə ölkənin daxili və xarici siyasəti.

Əfqanıstan: 1978-ci il çevrilişi. SSRİ-nin Əfqanıstana hərbi müdaxiləsi. Taliban rejimi və onun devrilməsi.

Ərəb ölkələri: İsrail-Fələstin münaqişəsi. Ərəb-İsrail müharibələri. Kemp-Devid sövdələşməsi. İraqda Respublikanın qurulması. “Körfəz müharibəsi”. Səddam Hüseyn rejiminin devrilməsi. Yaxın Şərq probleminin müasir vəziyyəti. “Ərəb baharı” və onun mahiyyəti.

ƏDƏBİYYAT

1. Aslanov R.B, Məmmədli A., Axundova N.B.Yaxın və Orta Şərq ölkələrinin orta əsrlər tarixi. Bakı, 1999.
2. Əliyev Q.Ə. Qafqaz tarixi. (Ən qədim çağlardan XVIII əsrin sonunadək). Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı: Elm, 2009.
3. Fətəliyev M.,Qasımlı M.Avrupa və Amerika ölkələrinin müasir tarixi. II hissə (1945-2002-ci illər). Bakı: Adiloğlu, 2008.
4. Fətəliyev M. Yusifzadə F. Müasir tarix: Qərbi Avropa ölkələri XX əsrin 90-cı illərinin sonu - 2008-ci illərdə. Bakı: AzTU-nun mətbəəsi, 2010.
5. Gözəlova Y.H. Qədim yunan diplomatiyası. Dərs vəsaiti. Bakı, 2010.
6. İsmayıl R., Axundova N. Asiya və Afrika ölkələrinin çağdaş tarixi. I-II hissələr. Bakı: Çarşıoğlu, 2005/2008.
7. Mahmudov Y.M. Orta əsrlər tarixi. Avropa erkən orta əsrlərdə. Dərslik. Bakı, 2012.
8. Mehdiyeva N.C. Türk xalqlarının tarixi. Yeni dövr (XIX-XX əsrin əvvəlləri). Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı: Adiloğlu, 2010.
9. Məmmədli A.A. Asiya və Afrika ölkələrinin orta əsrlər tarixi. Bakı: Çarşıoğlu, 2011.
10. Muxtarova Ə.İ. Türk xalqlarının tarixi (qədim dövr və orta əsrlər). Ali məktəblər üçün dərslik, Bakı: Adiloğlu, 2011.
11. Qasımlı M.Avrupa və Amerika ölkələrinin müasir tarixi. I hissə (1918-1945). Bakı: Adiloğlu, 2003.
12. İsmayıl R., Axundova N., Bağırova A. Ərəb ölkələrinin çağdaş tarixi. I hissə. Bakı: Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2012.
13. Yusifov Y. Qədim Şərqtarixi. Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı: Şərq-Qərb, 2007.
14. Зуев М.Н., Чернобаев А.А.История России. Москва: Высшая школа, 2001.
15. Гусейнова И. История народов Кавказа. Баку: Тахсил, 2006.
16. История Древнего Востока. Под ред. В.И. Кузищина. Москва: Высшая школа, 2003.
17. История Древнего Рима. Под ред. В.И. Кузищина. Москва: Высшая школа, 2000.
18. История Древней Греции. Под ред. В.И. Кузищина. Москва: Высшая школа, 2000.
19. История средних веков. Под ред. С.П. Карпова. Т. 1 – 2. Москва: ИНФРА-М, 2001.
20. История стран Азии и Африки в средние века. Ф., Лапина З., Мейер М. В 2-х частях. Москва: МГУ, 1985.
21. История южных и западных славян. Под ред. Г.Ф. Матвеева, З.С. Ненашева. В 2-х томах: Москва: МГУ, 1998.
22. Новая история стран Европы и Америки. Первый период. Под редакцией А.В.Адо. Москва: Высшая школа, 1986.
23. Новая история стран Европы и Америки. под редакцией Е.Е. Юровской и И.М.Кривогуза. Т. 1-2. Москва: Высшая школа, 1998.
24. Новейшая история стран Азии и Африки в XX веке. Под ред. А.Родригеса. В 3-х частях. Москва: Владос, 2004.
25. Новейшая история стран Европы и Америки. Под ред. А.Родригеса. В 3-х частях. Москва: Владос, 2002.